

MARY OLLONQVIST

- JA HÄNEN KOTILIEDEN ARTIKKELIT VUOSILTA 1923–1935

Lapin yliopisto

Taiteiden tiedekunta

Tekstiiliala

Kevät 2014

Liisa Pyykönen

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Työn nimi: Mary Ollonqvist – ja hänen Kotilieden artikkelit vuosilta 1923–1935

Tekijä: Liisa Miia Pyykönen

Koulutusohjelma/oppiaine: sisustus- ja tekstiilimuotoilu

Työn laji: Pro gradu -tutkielma Laudaturtyö ___

Sivumäärä: 96+15

Vuosi: 2014

Tiivistelmä:

Pro gradu -tutkielmani käsittelee Mary Ollonqvistin (1891–1974) *Kotilieden* artikkeleita vuosilta 1923–1935. Hänet tunnetaan myöhemmin Mary Olkinimellä vuoden 1935 jälkeen. Tuon Ollonqvistin artikkeleista esille nousevia teemoja. Tarkempaan tarkasteluun otan, mitä hän kirjoittaa käsityöstä, koti-, käsi- ja taideteollisuudesta. Artikkeleita Ollonqvist kirjoitti *Kotilieteen* noin 180 kappaletta vuosina 1923–1935.

Sisällönanalyysin avulla hahmottelin neljä pääteemaa muoti, tekniikka, materiaali ja sisustus Mary Ollonqvistin artikkeleista vuosilta 1923–1935. Edellä mainitut teemat määrittelin kuuluvan kodinhoito ja käsityö yläluokan alle. Artikkeleiden taustalla vaikuttavat taloudelliset ja ilmastolliset tekijät että 1920–1930-lukujen tapahtumat. Tarkoitukseni on tuoda näkyviin Suomen käsityön historiaa ja tässä tapauksessa Mary Ollonqvistin vuosien 1923–1935 *Kotilieden* artikkeleiden kautta. Samalla odotan, että esiin nousee muita ilmiöitä ja teemoja suomalaisesta yhteiskunnasta tuolta maailmansotien väliseltä ajalta.

Mary Ollonqvistin artikkeleissa ilmenee voimakas halu vakuuttaa suomalaiset lukijat kotimaisten tuotteiden erinomaisuudesta. Käsityö ja nimenomaan tekstiilityö on naisten töihin kuuluvaa Ollonqvistin artikkeleissa. Hän keskittyi teksteissään materiaaleihin ja siihen liittyvään muotiin että teollisuuteen. Tekniikka teeman alle kuuluvat artikkeleissa esiintyvät somistus ja koristus, jotka pääasiassa ovat kirjonta, virkkaus, neulonta ja kudonta.

Kotiteollisuudella oli kansantaloudellista merkitystä Suomessa, ennen kuin teollisuus alkoi kehittyä. Koti-, käsi- ja taideteollisuus on voimakkaasti sidottu suomalaisuuteen ja sen ideologian rakentamiseen. Tutkielmani tulokset vahvistavat aikaisempia tutkimuksia. Mary Ollonqvist oli käsityöopettaja, toimittajana ja käsityökirjailija ja on ansainnut tulla esille käsityö- ja taidealan tutkimuksissa esille. Tutkielma tuo lisätietoa hänestä yhteiskunnanvaikuttajana vuosina 1923–1935.

Avainsanat: käsityö(t), taideteollisuus, käsiteollisuus, kotiteollisuus, aikakauslehti, käsityöhistoria, naistenlehti

Muita tietoja: - -

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi
(vain Lappia koskevat)

University of Lapland, Faculty of Art and Design

The name of the pro gradu thesis: Mary Ollonqvist – and her articles in *Kotiliesi* from 1923 to 1935

Writer: Liisa Miia Pyykönen

Degree programme / subject: Interior and Textile Design

The type of the work: Pro gradu thesis doctoral thesis

Number of pages: 96+15

Year: 2014

Summary:

Master's thesis is dealing with Ollonqvist Mary (1891–1974) *Kotiliesi* articles for the years 1923 to 1935. She was later known as Mary Olki in 1935. Ollonqvist articles that arise in the themes. I'll take a more detailed examination of what she is writing about, crafts, handicraft, rural crafts and art industry. Articles by Ollonqvist in *Kotiliesi* magazine is about 180 articles from 1923 to 1935.

With content analysis I outlined four main themes from Mary Ollonqvist articles for the years 1923 to 1935: fashion, technic (textile), material and decoration. The above-mentioned themes I identified under to the housekeeping and craft. Behind the articles is economic and climatic factors and the 1920–1930 -century events. My purpose is to display the history of Finnish handicraft and in this case, my point of view is from Mary Ollonqvist *Kotiliesi* articles from 1923 to 1935. At the same time I look forward to raising other phenomenons and themes of Finnish society from between the world wars.

Mary Ollonqvist articles shows a strong desire to convince readers of the Finnish domestic product excellence. Handicrafts and specifically women's textile work is work for women in the Ollonqvist articles. She is focused in her articles to materials and fashion. Technic under the theme articles that include dressing and decoration are mainly embroidery, crochet, knitting and weaving.

The rural craft industry had economic significance in Finland, before the industry began to develop. Home, crafts and design are strongly tied to the Finnish culture and ideology construction. This thesis results confirm earlier studies. Mary was Ollonqvist handicraft teacher, journalist and author of handicraft literature and have earned to be raised in the craft and art research. The thesis provides additional information about her influence in society in 1923–1935.

Key words: craft (s), industrial art, handicrafts, rural crafts, magazine, craft history, women's magazine

I give a permission the pro gradu thesis to be used in the library

I give a permission the pro gradu thesis to be used in the Provincial library of Lapland (only those concerning Lapland)

Sisällys

1	JOHDANTO	5
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat	5
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	6
1.3	Tutkimuksen menetelmät	7
1.3.1	Kirjallisuustutkimus	9
1.3.2	Kulttuurihistoriallinen näkemys ja historiallinen analyysi	10
1.4	Aineisto ja aiemmat tutkimukset.....	14
2	LEHTIMAAILMA JA MARY OLLONQVIST MAAILMANSOTIEN VÄLISESSÄ SUOMESSA	17
2.1	Aikakauslehdet ja naistenlehti Kotiliesi (1920–1930-luvulla)	17
2.2	Monimerkityksellinen käsityö.....	19
2.3	Mary Ollonqvistin toimijuuden tilat ja ajankuvaa.....	21
2.3.1	Toimittaja, kirjailija ja valistaja	23
2.3.2	Uranainen, äiti ja vaimo	28
3	MARY OLLONQVISTIN ARTIKKELIEN SANOMA.....	33
3.1	Kodinhoito ja käsityö	35
3.1.1	Muoti.....	37
3.1.2	Tekniikat	52
3.1.3	Materiaali	59
3.1.4	Sisustus	67
3.2	Muut artikkelit.....	80
4	PÄÄTELMÄT	87
	LÄHTEET	90

LIITTEET

LIITE 1. LEHTIARTIKKELILUETTELO

LIITE 2. M.O. ANSIOLUETTELO JA JULKAISULUETTELO

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tarkoitukseni on tuoda näkyviin Suomen käsityön historiaa ja tässä tapauksessa Mary Oljen (1891–1974) *Kotilieden* 1920–1930-lukujen artikkelien kautta. Samalla odotan, että esiin nousee muita ilmiöitä ja teemoja suomalaisesta yhteiskunnasta tuolta maailmansotien väliseltä ajalta.

Aiheeni pro gradu -tutkielmaan löysin äidin kirjahyllystä Mary Oljen (Ollonqvist) virkkausaiheisista kirjoista. Muistin kirjat, kun pohdin omaa tutkielmanaiheittani, ja päätin tutustua Mary Oljen elämään. Saatuani tietoon, että hän oli kirjoittanut *Kotiliesi-*lehteen artikkeleita, päätin ottaa hänen artikkelinsa tutkimukseni kohteeksi.

Minulle historia on ollut tärkeä kiinnostuksen kohde, ja melkein jokaiseen koulutuksieni lopputöihin on liittynyt voimakkaasti historiallinen aspekti. Olen Lapin yliopistossa suuntautunut yhä enemmän historian alalle. Sivuaaineena minulla on kulttuurihistoria ja taidehistoria, jotka ovat vaikuttaneet pro gradu -tutkielman tulkintaan ja analysointiin. Tutkimusaiheen valintaan vaikutti lopullisesti tieto Mary Oljen koulutuksesta käsityöopettajaksi.¹ Yksi tavoitteistani lähtiessäni opiskelemaan Lapin yliopistoon oli, että saisin opettajan pätevyyden, mikä lisäsi kiinnostustani Mary Olkeen ja hänen näkemyksiinsä.²

Käsityöt liitetään yleisesti naisten töihin, minkä vuoksi ne usein jäävät historiankirjoituksen marginaaliin. Arjen historiaa ei välttämättä löydy arkistojen kätkeistä, eikä sitä ole tallennettu omana aikanaan. Olen huomannut, että käsityötieteen alalla on vielä paljon tutkittavaa. Historian kannalta on tärkeää selvittää naisen asemaa ja toimijuutta aiemmin tutkimattomista aiheista, sekä käsitystä emansipatorisista lähtökohdista että naisten luovaa itseilmaisua.

¹ Havu, Poijärvi, Arvi & Parikka 1954, 596. Katso myös LIITE 2.

² Opettajan pedagogiset opinnot sain suoritettua Lapin yliopistossa elokuussa 2013.

Mary Oljen toimijuuksiin kuuluivat esimerkiksi kouluttautuminen käsityöopettajaksi ja työskentely toimittajana. Tavoitteena on selvittää lisää Mary Oljen elämänvaiheita hänen toimittajavuosinaan *Kotiliedessä* 1920- ja 1930-luvuilla. Hän kirjoitti artikkeleita ja tekstejä vielä näiden vuosien jälkeen, mutta oma rajaukseni kulkee edellä mainituissa vuosikymmenissä. Aluksi selvennän Mary Ollonqvistin nimikäytäntöä. Mary Ollonqvist tunnetaan vuoden 1935 jälkeen nimellä Olki.³ Itse olen päättänyt käyttämään nimeä Ollonqvist, koska sillä nimellä tutkimusaineistoni artikkelit on kirjoitettu. Poikkeustapaukset merkitsen erikseen, joita voi olla M.O. nimimerkinkäyttö tai Mary Olki nimenkäyttö.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tavoitteena on kuvata asioita ja ilmiöitä, jotka esiintyvät Mary Ollonqvistin *Kotilieden* artikkeleissa vuosina 1923–1935. Keskityn sisällönanalyysin avulla analysoimaan Mary Ollonqvistin *Kotilieden* artikkeleiden (1923–1935) käsittelemiä teemoja. Lisäksi tarkastelen, minkälainen on 1920–30-lukujen ”ajan henki/ajankuva” hänen teksteissään, ja miten se ilmenee.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä Mary Ollonqvist käsitteli kirjoituksissaan?
2. Mitä arvoja ja asenteita Mary Ollonqvistin teksteistä nousee esiin?
3. Miten arvot ja asenteet heijastavat niin sanottua ajankuvaa Mary Ollonqvistin artikkeleissa?
4. Minkälainen asema/merkitys käsityöllä ja koti- ja taideteollisuudella oli 1920 – ja 1930-luvuilla että Mary Ollonqvistin artikkeleissa?

Pro gradu -tutkielma on samalla matka noiden vuosikymmenien luokse, jossa Suomi yhteiskuntana alkoi rakentua kohti eurooppalaista maailmaa. Maailmansotien välinen

³ Havu, Poijärvi, Arvi & Parikka 1954, 596. Katso myös LIITE 2.

aika korostuu suomalaisen identiteetin rakentamisen aikakautena, jossa Mary Ollonqvist vaikutti omilla toimijuudellaan. Tarkastelen mihin ja miten Mary Ollonqvist sijoittuu toimijuudella omaan aikaansa, sen asettamin mahdollisuuksiin⁴.

1.3 Tutkimuksen menetelmät

Tutkimukseni rakentuu käsitteistä ja merkitysten välisistä suhteista, ja nämä yhdessä rakentavat teorian ja viitekehysten. Tutkimukseni viitekehys rakentuu myös metodologiasta ja aikaisemmista tutkimuksista, jotka liittyvät tutkittavaan aiheeseen. Sisällönanalyysin avulla analysoin aineistoani, ja niiden tulkinnessa käytän apuna kirjallisuuden tutkimusta ja kulttuurihistoriaa löytämään vastauksia kysymyksiini.⁵

Käyn läpi lyhyesti tutkimukseni filosofisen viitekehysten, johon kuuluu ontologia, epistemologia, logiikka ja teleologia. Ontologisesti (todisteet ja luonne, tutkittava ilmiö) tutkimukseni luonne on käsityöhistoriallinen.⁶ Empiirinen omassa tutkimuksessani merkitsee omaa pohdintaa eli eräänlaista henkistä ihmisen tarkkailua. Tässä on tärkeää hyväksyä oma subjektiivinen suhde tutkimukseen. Empiiriseen tutkimukseen liittyvät analyysimenetelmät, joilla voidaan todistaa tutkimuksen luotettavuus. Tutkimuksessa on perusteltava valitut menetelmät ja aineisto.⁷

Tutkielmani pääosin perustuu hermeneuttiseen traditioon, jolla taas on ominaista induktiivinen tutkimusote. Ensin mainitussa on teorialähtöisyys ja toisessa on sekä teoriahakuisuus että aineistolähtöisyys. Molemmat kuitenkin ovat kohdistuneet esittämään kysymyksiä tutkimuskohteelle. Päättelyn teoriana eli logiikkana minulla on abduktio. Se ei sulje pois muita teorioita, vaikka sillä on empiirinen lähtökohta.⁸ Olen

⁴ Autti 2010, 42–43. Toimijuus tukeutuu konstruktiviseen aspektiin, jossa ihminen ei toimi neutraalisti ympäröivässä maailmassa, vaan tekee valintoja ja muokkaa itselle parempia käytäntöjä ja tapoja. Mervi Autti teki väitöskirjan 1900-luvun valokuvaja naisista Rovaniemellä ja tutki neitikulttuuria.

⁵ Tuomi & Sarajärvi 2013, 18–19.

⁶ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 126.

⁷ Tuomi & Sarajärvi 2013, 19–22.

⁸ Anttila 2006, 475; 118–119.

mieltynyt laadullisen tutkimuksen tapaan ajatella tutkimusta, jossa analyysit ovat työvälineitä, mutta ne eivät ohjaa työtä liikaa.⁹

Hermeneutiikka tutkii kulttuuria eli asioiden merkityssisältöjä.¹⁰ Esiymmärrys hermeneutiikassa liittyy Hans-Georg Gadamerin (1900–2002) ajatukseen, että meillä kaikilla on jokin ennakkokäsitys tutkimuskohteesta ja tarkempi ymmärrys syntyy kohteesta dialogin avulla.¹¹ Tämä dialogi ajatus liittyy myös kulttuurihistorian peruskäsitteisiin, joita muita ovat historiallisuus, moniaikaisuus, kulttuurisuus, syvärakenteellisuus, totaalisuus ja aktiivisuus.¹²

Aineiston analyysiin vaikuttavat kulttuurihistorian, sukupuolentutkimuksen, sisustus- ja tekstiilimuotoilun sekä taidehistorian opintoni. Aikaisemmat elämän kokemukset ja opitut tiedot vaikuttavat lähtökohtiini ja tulkintaani sekä tutkimukseeni. Näen tutkimuksen tekemisen luovana työnä, jossa minulla taiteellisen osion tilalla ovat Mary Ollonqvistin artikkelit, ja työvälineenä toimivat tutkimusmenetelmät ja analyysit. Nämä edellä mainitut sisältyvät epistemologian kysymyksiin, jossa olen pohtinut tutkimuskohteen ja tutkijan välistä suhdetta. Tähän sisältyvät myös arvot, jotka vaikuttavat kohteen ymmärtämiseen. Varsinainen tutkimustyö koostuu aineiston analyysistä, tulkinnasta ja johtopäätöksistä.¹³

Tutkimukseni on laadullinen ja tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta. Mary Ollonqvistin kirjoituksia teemoitellen sisällönanalyysin avulla. Analyysi pyrkii kuvailemaan keskeisiä teemoja, jotka nousevat Mary Ollonqvistin artikkeleista esille.¹⁴ Sisällön analyysi on Pirkko Anttilan sanoin:

...on tutkimusmenetelmä, jonka avulla voidaan tehdä toistettavia ja päteviä päätelmiä tutkimusaineiston suhteesta sen asia- ja sisältöyhteyteen.¹⁵

⁹ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.

¹⁰ Anttila 2006, 549.

¹¹ Anttila 2006, 554–555.

¹² Immonen 2001, 20–21.

¹³ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 126, 216.

¹⁴ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 135.

¹⁵ Anttila 2006, 292.

Sisällönanalyysin apuna minulla on kirjallisuustutkimuksen tekstien analyysikeinoja. Samoin käytän aineiston tulkinnassa kulttuurihistorian työkaluja ja historiallista analyysiä.

1.3.1 Kirjallisuustutkimus

Määriteltäessä käsitteitä ja termejä on huomioitava, että niillä on oma historiansa. Ne eivät ole vain sanoja vaan ne sisältävät arvostuksia, päämääriä ja kysymyksiä, ja näistä koostuu kirjallisuudentutkimus. Tärkeää on määritellä, mitä tutkitaan. Tässä tutkimuksessa se on tekstin analysointia, jolloin otetaan huomioon niiden kirjoittaja sekä aika, jolloin ne on kirjoitettu.¹⁶ Tässä tutkimuksessa tekstien analyysi keskittyy 1920–1930-lukujen maailmaan, jossa on ymmärretty käsitteitä mahdollisesti eri tavalla kuin nykyään.

Ymmärtääkseni tutkielmani aineistoa on analysoitava sitä historiallisen kontekstin ja käsitteiden kautta. Tekstit, tässä tapauksessa artikkelit, ovat sidoksissa paikkaan ja aikaan.¹⁷ Kirjallisuudentutkimuksen tavoin otan huomioon tekstin suhteen valtaan ja oman aikansa yhteiskuntaan. 1900-luvulla kirjallisuudessa tekstit nähtiin keinona vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen, jossa kritisoidaan, hajotetaan ja uudistetaan arvoja.¹⁸ Määrittelyä saattaa vaikeuttaa se, että teksteihin liittyy tunteita ja erilaisia arvoja.¹⁹ Michael Foucault (1926–1984) poliittisesti suuntautuneena filosofina kertoo, että tutkijan analysoinninkohteena ovat diskurssit, jotka omassa ajassaan muovaavat puhetta ja kirjoitusta eri yhteisöissä, ja näin muovaavat ajattelua, ja välittävät sisäistetyn vallan mekanismeja.²⁰

Timo Airaksinen kertoo artikkelissaan *Markiisi de Sade: etiikka ja teksti* teoksessa *Kirjallisuuden filosofia*, kuinka kirjallisuus ei ole etiikkaa tai filosofiaa, vaan kuinka se voi

¹⁶ Alanko-Kahiluoto & Puumala 2008, 7.

¹⁷ Korhonen 2008, 11.

¹⁸ Korhonen 2008, 14–15.

¹⁹ Korhonen 2008, 17. Biografistinen tutkimus 1800-luvulla ymmärsi tekstinkirjoittajan tuovan esille itseilmaisun ja siihen lisätessä nationalismiin tulkintaa sanotaan niiden tuovan esille kansanhenkeä. Ajan jatkuessa 1900-lukuun vaikuttivat uushistorismi, jälkikolonialismi ja marxismi, jotka yhdessä näkivät kirjallisuuden syntyneen taloudellisista ja yhteiskunnallisista valtasuhteista, jotka olivat sidoksissa omaan aikaansa.

²⁰ Korhonen 2008, 20.

tuottaa filosofiaa. Tässä on ajatuksena, että teksti pakottaa lukijansa ottamaan osaa tekstin ajatuksiin, ja tätä hän nimittää *tyylin pragmatiikaksi*.²¹

Tutkimuksessani analysoin sekä asiatekstiä että fiktiivistä kerrontaa. Mary Ollonqvistin tekstit (artikkelit) ovat kommunikointia, jossa minä tutkijana asetun tekstintulkitsijaksi. Olen tutkijana subjektiivinen ja minuun vaikuttavat niin tiedostettu kuin tiedostamaton. Tutkijana lähdän näkökulmasta, että olen pohjoismaalainen nainen.

Roman Jakobsonilta olen ottanut mallia lehtiartikkeleiden tekstilliseen analyysiin. Lähettäjä on Mary Ollonqvist kirjoittajana, jolla on viesti eli artikkeliteksti. Kieli toimii koodina, ja minun tulee huomioida ajallinen konteksti. Minun on varottava tuomasta omasta nykyisyydestäni sellaisia termejä, joita 1920–1930-luvulla ei vielä ollut käytettävissä. Artikkelien tekstit muodostavat kontaktin eli fyysisen ja ruumiillisen yhteyden. Vastaanottajana on lukija, joka on ollut Mary Ollonqvistin aikalaislukija, kun taas minä tutkijana olen tulevaisuuden hahmo. Kirjallisuusteoriassa arvioidaan todellisuuden ja kielensuhdetta tapana olla ja merkitä.²²

1.3.2 Kulttuurihistoriallinen näkemys ja historiallinen analyysi

Tiedon intressin hahmottaminen omassa tutkimuksessa on alkanut siitä mitä tutkitaan, jonka jälkeen määritellen miksi tutkitaan. Tutkimukseni edustaa hermeneuttista tiedonintressiä eli tarkoitus on ymmärtää maailmaa, itseämme ja toisiamme paremmin. Toiseksi tiedonintressiksi voidaan laskea emansipatorinen näkemys, jossa tutkimus pyrkii vapautumaan aikaisemmista valtarakenteista.²³ Omassa tutkimuksessani tavoite on tuoda esille käsityöalan historiaa. Yleinen historia eli niin sanottu ”suurmieshistoria”, jättää aiheita ja ilmiöitä marginaaliin. Yleinen historia lähestyy asioita länsimaisen valkoisen miehen näkökulmasta. Tietoisesti olen nostamassa tutkimuksellani ja aiheellani marginaaliin jäävää naishistoriaa.

Kulttuurihistorian peruskäsiteiden kautta määrittelen myös tulkintani kehikkoa. Näitä Kari Immonen on määritellyt artikkelissaan *Uusi Kulttuurihistoria*, joka on julkaistu

²¹ Airaksinen 1989, 175–177.

²² Alanko-Kahiluoto & Puumala 2008, 24–25.

²³ Korhonen 2008, 27.

teoksessa *Kulttuurihistoria, Johdatus tutkimukseen*. Artikkelissaan hän määrittelee peruskäsitteet, jotka ovat moniaikaisuus, dialogisuus, syvärakenteellisuus, totaalisuus, kulttuurisuus ja historiallisuus.²⁴

Aika ja ajallisuus ovat tärkeä osa historiantutkimusta, jossa ne usein nähdään oman nykyisyyden kautta ja saatetaan unohtaa menneisyyden nykyhetken oma aikakäsitys.²⁵ Moniaikaisuuden pohjana on Fernand Braudelin (1900–2002²⁶) aikatasot, jotka jakautuvat kolmeen tasoon.

1. Pitkä kestoinen eli la *longue durée*, joka käsittää ajan melkein muuttumattomana ja liikkumattomana. (niin sanottu hidas aika, jossa kuvataan ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta)
2. Konjektuuri aikataso, jossa esimerkiksi sivilisaatiot, sodat ja yhteiskunnat muodostavat sosiaalisen historian, jossa yksilön historia on toissijainen.
3. Lyhyt kestoinen aika eli yksilön kokemuksen tapahtumien aika. Puhutaan niin sanotusta kronikoitsijan ja sanomalehtimiehen ajasta.²⁷

Dialogisuudessa lähestytään kohdetta esiyymmärryksen avulla. Ideana on, että loogisuus tutkimukseen tulee kysymyksistä ja vastauksista. Tässä vuoropuhelussa kohtaa minun nykyisyyteni ja tutkittavan aiheen oma aika. Dialogisuuden tavoitteena on saada tutkijalle parempi käsitys omasta sijainnistaan historiassa, mutta myös laajempi ymmärrys menneisyydestä. Muistettava on, että tutkittavalla kohteella on oikeutensa subjektiviteettiin kuten tutkijalla omassa ajassaan.²⁸

Syvärakenteellisuuteen pohja tulee Michel Foucaultin ajatuksesta kulttuurin fundamentaalisista peruskoodeista. Hän rakentaa ajatustaan arkeologian kautta, jossa nimitetään asiaa tiedon arkeologiaksi. Tätä Immonen artikkelissaan nimittää

²⁴ Immonen 2001, 20.

²⁵ Ollila 2010, 9.

²⁶ Jalava 2004.

²⁷ Immonen 2001, 20–21.

²⁸ Immonen 2001, 22–23.

kulttuurihistoriaksi. Kulttuuri on lähtökohtaisesti kaksi ulottuvuudellinen, jossa jaottelu on tehty toiminnan tasoon, joka on toisen osan eli syvärakenteellisuuden ehdollistama.²⁹

Totaalisuus käsittelee asiaa, jossa tutkijan on ymmärrettävä Braudelin aikatasot, mutta myös oman nykyisyytensä totaliteetti. Minun on siis tutkimuksessani ymmärrettävä kokonaisvaltaisesti tarkasteltavat ilmiöt/teemat, joita käsitellen. Tämä ei valtuuta minua esimerkiksi aukaisemaan kaikkia asioita kokonaisvaltaisesti, vain asiat, jotka ovat oleellisia tutkimuksen ymmärtämiseksi. Tutkimukseni kysymykset vaikuttavat siihen, minkä näkökulman valitsen totaliteettiin nähden ja samoin sen roolin. Kontekstia ajatellen lähdän etsimään sitä aiheeni sisältä.³⁰

Kulttuurisuus määräytyy osittain ihmisten toiminnan kautta. Kulttuurihistorian kannalta keskityn eri ilmiöiden ontologiseen luonteeseen. Puhutaan eräänlaisesta dualismista, jossa samalla nähdään yleiseen ja universaaliin liittyvän yksityisen ja päinvastoin. Tämä liittyy välttämättömyyden ja vapauden käsitteisiin, joissa olemme kyllä yksilöinä toimimassa, mutta osa toiminnastamme ohjautuu kulttuurisesti.³¹

Historiallisuus tavallaan kokoaa kaiken yhteen, ja näin olemme jo osa aikaa ja tilaa peruuttamattomasti. Immonen luettelee artikkelissaan tähän kuuluvia osia, jotka ovat: ihmisen perusrakenteet, diskurssien kentät, objektit, intellektuaaliset kentät, sosiaaliset muodot ja representaatiojärjestelmät. Immonen toteaa, ettei historiallisuus velvoita meitä jatkuvuuteen.³²

Mikrohistoria tutkii yksilön ja yhteisön välistä suhdetta, mikä on saanut vaikutteita antropologiasta ja sen käsityksestä kulttuurista. Mikrohistoriasta puhutaan myös arjen historiana, jossa emme ole vain passiivisia olentoja vaan maailmamme on erilaisia ratkaisuja ja valintoja, joilla järjestää elämäämme. Me myös reagoimme ympäröivään

²⁹ Immonen 2001, 21–22.

³⁰ Immonen 2001, 22–23.

³¹ Immonen 2001, 21.

³² Immonen 2001, 20.

kulttuuriimme ja yhteiskuntaamme ja luomme uusia väyliä toimia. Tutkijana minulla on sama lähtökohta, koska olen osa maailmaani, jota minä ja muut rakentavat.³³

Mikrohistoriassa käytetään esimerkiksi Carlo Ginzburgin johtolankametodia, ja tarkkoja ohjeita sen suorittamiseen ei ole. Jäljitystyössä etsin Mary Ollonqvistista mainintoja eri lähteistä. Hänen yhteyksiensä kautta pyrin saamaan paremman käsityksen hänestä. Matti Peltosen mukaan lyhyt ja pitkäkestoisten rakenteiden yhteen törmäyksessä voi tutkija mahdollisesti havaita rakenteissa poikkeuksellisia asioita.³⁴ Tapahtumat Suomessa 1920–1930-lukujen maailmassa kohtaavat Mary Ollonqvistin toimijuuden mahdollisuudet. Kohtaamisien avulla pyrin ymmärtämään kohdettani ja niitä valintojen mahdollisuuksia, joita oli tuona 1920–1930-lukujen maailmassa.

Lähestyn kohdettani Mary Ollonqvistiä sen tiedon perusteella, joka hänestä aina ensimmäiseksi on kerrottu eli sen, että hän oli toimittaja Helsingistä. Haluni on purkaa esiin muita toimijuuden tiloja hänen elämästään 1920–1930-luvuilta. Valottaa siis eri toimijuuden tiloja, joissa hän ei ole vain *Kotilieden* toimittaja.

Kulttuurihistorian voimavara on sen muuntaumiskyky. Kulttuurisuus on läsnä kaikkialla, ja se on ihmisten välistä viestintää. Ihmisen toiminta on kulttuurisesti ehdollistunutta, mutta kulttuurihistoria ei arvoita ja tee hierarkioita kenen historia on se arvokkain. Niin sanottuihin uusiin historioihin kulttuurihistoria löysi uusia lähtökohtia, kuten mikrohistoriasta, arjen historiasta, sukupuolentutkimuksesta ja mentaliteettitutkimuksesta.³⁵

Mentaliteetti Mary Ollonqvistin tapauksessa on asia, minkä hän jakoi oman aikansa ihmisten kanssa. Mentaliteettihistoria kietoutuu isojen ihmisjoukkojen yhteisölliseen tajunnan hahmotteluun. Kulttuurihistoriassa mentaliteetti ei unohda historian moniäänisyyttä ja monikerroksellisuutta.³⁶

³³ Ollila 2010, 7-9.

³⁴ Elomaa 2001, 61, 64–65.

³⁵ Ollila 2010, 42–43.

³⁶ Korhonen 2001, 40–44.

Historiallisessa analyysissä keskitytään todellisuuteen, lähteeseen ja tutkijaan, jotka toimivat suhteessa toisiinsa. Toinen tärkeä elementti on lähteen aitous, ja siinä oma työni kohdistuu aineistona julkisesti painettuihin teksteihin, joten niiden aitous on jokaisen helppo todentaa.³⁷

1.4 Aineisto ja aiemmat tutkimukset

Aineistoa olen kerännyt vuoden 2012–2013 aikana kopioimalla ja skannaamalla Mary Ollonqvistin artikkeleita. Olen myös Huuto.net – sivustolta tilannut *Kotilieden* vuosikirjoja ja yksittäisiä liitteitä, joita ei ole ollut vuosikirjoissa. Aluksi oli tarkoitus mikrofilmiltä lukea artikkeleita, mutta Lapin yliopiston kirjastopalvelun kautta sain tietää, että niitä ei ole enää saatavilla. Turussa on saatavilla vastaavat tiedostot, mutta päädyin kuitenkin tilaamaan varastokirjaston kautta *Kotiliesi*-lehden vuosikirjat. Näistä osa oli todella huonossa kunnossa, mikä vaikeutti lukemista. Kaikkein huonokuntoisimmat kirjat etsin käsiini myöhemmin ostamalla niitä Huuto.net sivustolta.

Primääriaineistona ovat *Kotilieden* Mary Ollonqvistin artikkelit vuosilta 1923–1935, joita on noin 180 artikkelia. Tärkeinä lähteitä ovat *Kotiliesi*-lehteä koskevat aikaisemmat tutkimukset. Mary Ollonqvistista ei ole aiempaa tutkimusta, ja hänestä on vain vähän mainintoja löytämässäni tutkimuksissa. Parhain johtolanka hänen elämänsä ovat hänen kirjojensa esipuheet ja *Aikalaiskirjojen* eli *Kuka Kukin On* – teosten painokset vuosilta 1934 ja 1954.

Tutkimukseni on tarpeellinen, koska itse en ole löytänyt Mary Oljesta kertovaa tutkimusta. Ollonqvistista on mainintoja toisiin henkilöihin liittyvissä tutkimuksissa. Päivi Aikasalon henkilöhistoriaan perustuva kirja, *Alli Wiherheimo, Uranaisen sydän* vuodelta 2004 on lähinnä omaa tutkimustani.

Päivi Aikasalon väitöskirja *Seuratkaamme järkevää ja terveellistä muotia, Naisten pukeutumishanteet ja vaatevalinnat 1920-luvulta 1960-luvulle* käsittelee suomalaisten naisten vaatevalintoja ja pukeutumishanteita. Hän lähestyy aihetta *Kotilieden*

³⁷ Anttila 2006, 315.

artikkeleiden ja mainosten, sekä naishaastattelujen kautta 1960-luvulle asti ja osa hänen artikkeleista ovat samoja kuin omassa tutkimusaineistossani. Molemmat käytämme laadullista sisällönanalyysia, mutta minun tutkimus spesifioituu Mary Ollonqvistiin ja hänen kaikkiin artikkeleihinsa vuosilta 1923–1934 (ja osaan artikkeleista vuodelta 1935 ja nimenomaan niihin, jotka on kirjoitettu Mary Ollonqvist nimellä). Aikasalo on ottanut otoksia *Kotilieden* vuosikerroista 1923, 1925, 1928, 1930, 1933, 1935. Hän ei kirjassaan keskity Mary Ollonqvistiin, vaikka pukeutumisohjeartikkelit ovat osittain hänen kirjoittamiaan.³⁸ Oma tutkimukseni rajaus perustuu nimenomaan Mary Ollonqvistin artikkeleihin, ja näin tutkimukseni täydentää jo aikaisemmin tehtyä tutkimusta.

Leena Svinhufvudin väitöskirja *Moderneja ryijyjä, metritavaraa ja käsityötä, Tekstiilitaide ja nykyaikaistuva taideteollisuus Suomessa maailmansotien välisenä aikana* keskittyy suomalaiseen tekstiilitaiteeseen. Kirja kertoo hyvin 1920–1930-lukujen käsiteellisestä tekstiilituotannosta, ja kuvaa siihen liittyviä ilmiöitä. Väitöksessä on myös hyödynnetty *Kotiliesi*-lehteä tutkimuksessa, kuten myös seuraavassa Sipilän väitöskirjassa.

Outi Sipilän väitöskirja *Esiliina aikansa kehyksissä – moniaikaista tekstiilikulttuuria ja representaatioita kodista, perheestä, puhtaudesta ja käsityöstä 1900-luvun alkupuolen Suomessa* kertoo arjen vaatekappaleesta esiliinasta ja selvittää moniulotteista tekstiilikulttuuria ja historiaa. Tämä tutkimus on yksi tuoreimmista (vuodelta 2012), joka on lähinnä tutkimusaluettani.

Tärkeä tutkimus ja lähellä omaani on Seija Heinäsen *KÄSITYÖ – TAIDE – TEOLLISUUS, Näkemyksiä käsityöstä taideteollisuuteen 1900-luvun alun ammatti- ja aikakauslehdissä* vuodelta 2009. Väitöskirja käsittelee erittäin laajasti edellä mainittujen lehtien aikakautta ja lehtien tuottamaa sanomaa. Mary Ollonqvist mainitaan kerran

³⁸ Aikasalo 2000, 38–39. Aikasalon tutkimuksessa *Kotilieden* vuosikertoja yllä mainittujen lisäksi olivat: 1938, 1940, 1943, 1945, 1948, 1950, 1953, 1955, 1958, 1960, 1963, 1965 ja 1968.

tutkimuksessa Käsityöllisyys-lehden (1906–1931) kohdalla yhdeksi osallistujaksi muiden oman aikansa koristetaiteilijoiden ja arkkitehtien lisäksi³⁹.

³⁹ Heinänen 2006, 62–64. Tämä antaa ehkä virheellisen kuvan, että Mary Ollonqvist oli arkkitehti tai koristetaiteilija Heinänen tekstissä.

2 LEHTIMAAILMA JA MARY OLLONQVIST MAAILMANSOTIEN VÄLISESSÄ SUOMESSA

Tässä osiossa käyn yleisesti läpi lehtimailmaa 1920–1930-lukujen Suomessa. Lehdistön osalta otan muutaman lehden *Kotilieden* kanssa tarkasteluun, ja kerron niistä lyhyesti. Kohdennan katseeni käsityöhön ja sen määrittelyyn. Selvitän lyhyesti Mary Ollonqvistin toimijuuksia 1920–1930-luvuilla, ja hänen yhteiskunnallista asemaa edellä mainituilla vuosikymmenillä.

2.1 Aikakauslehdet ja naistenlehti *Kotiliesi* (1920–1930-luvulla)

Naistenlehdet, joihin *Kotiliesikin* luetaan kuuluvat aikakauslehtiin. Aikakauslehdet jakautuvat eri lehtiryhmiin, ja niissä *Kotiliesi* luetaan yleislehtiin ja myös naistenlehtiin.⁴⁰ Yleislehdet tunnetaan myös nimellä yleisölehdet. *Kotiliesi* ilmestyi noin joka toinen viikko, ja samaan aikaan ilmestyivät kuukauden välein *Eeva* (1933-) ja *Hopeapeili* (1936–1971)⁴¹.

Aikakauslehtien määrä kasvoi yleisesti 1920-luvulla, varsinkin suomenkielisten lehtien kohdalla. Vuosikymmenen taloustilanne toi mukanaan lyhytikäisiä lehtiä, jotka eivät ilmestyneet muutamaa vuotta pidempään. Aikakauslehtien kasvu hiipui ja 1920–1930-lukujen vaihteessa, mihin vaikuttivat sensuuritoimenpiteet, ja mahdollisesti talouden taantuminen.⁴²

Suomenkielisille aikakauslehdille on ollut tyypillistä lyhyt ilmestymisaika. Naistenlehtien kohdalla *Kotilieden*, *Eevan* ja *Hopeapeilin* tilanne oli jokseenkin vakaa, joita muut markkinoille ilmestyvät eivät pystyneet horjuttamaan.⁴³ Suomenkielisen lehdistön

⁴⁰ Leino-Kaukiainen 1992, 205.

⁴¹ Orell 2007, 35–36. 1970-luvulla liitettiin Yhtyneitten kuvalehtien *Hopeapeili* ”uuteen” *Anna-lehteen*. Heini Orellin tutkimus koskee lähinnä *Anna-lehden* 1960–2000-luvun artikkeleita.

⁴² Leino-Kaukiainen 1992, 203. Vuonna 1920 suomenkielisiä lehtiä ilmestyi 243 kappaletta ja 1925 357 kappaletta. Vuosina 1930 ja 1935 suomenkielisiä lehtiä ilmestyi 513 ja 595 kappaletta.

⁴³ Leino-Kaukiainen 1992, 206–207.

kasvamisen yhtenä kimmokkeena voidaan nähdä vuonna 1921 säädetty yleinen oppivelvollisuus.⁴⁴ Vuonna 1889 ensimmäisen kerran ilmestynyttä Suomen naisyhdistyksen lehteä *Koti ja Yhteiskunta* pidetään Kotilieden eräänlaisena edeltäjänä.⁴⁵

Oma Koti -lehti perustettiin kustannusyhtiö Otavan toimesta vuonna 1931 ja Ida Pekari tuli sen päätoimittajaksi. Tämän lehden perustaminen aiheutti kilpailutilanteen *Kotiliedelle*. Lopulta Otava ja WSOY (Werner Söderström Osakeyhtiö) muodostivat Yhdistyneet Kuvalehdet Oy:n vuonna 1934. *Kotilieden* toimituskunnassa tapahtui muutoksia, joista syntyi ristiriitoja. Toiseksi *Kotilieden* toimittajaksi valittiin Alli Wiherheimon lisäksi Ida Pekari, joka siirtyi myöhemmin *Hopeapeilin* päätoimittajaksi vuonna 1936, kun lehti perustettiin.⁴⁶ *Suomen Kuvalehden* alettua ilmestyä tuli siitä ja *Kotiliedestä* pari, joka tilattiin usein samaan kotiin. Lehdet saivat tietyn vakiintuneen aseman suomalaisessa lehtimaailmassa. 1930-luvulla *Kotiliedelle* perustettiin oma käsityölehti *Omin käsin* ja myös sen lisäksi *Kotipuutarha*-lehti.⁴⁷

Seija Heinänen tuo tutkimuksessaan esille taideteollisuuteen liittyviä lehtiä, joita ei varsinaisesti voida pitää *Kotilieden* kilpailijoina. Nämä ovat kuitenkin olleet ajalleen tärkeitä vaikuttajia käsi-, koti- ja taideteollisuus piireissä. *Käsateollisuus* (1906–1931) ja *Domus* (1930–1933) olivat lehtiä, jotka vaikuttivat 1920–1930-luvulla.⁴⁸ Yksi mainitsemisen arvoinen lehti on vielä *Käsityö- ja Teollisuuslehti* (1909–1955), joka

⁴⁴ Leino-Kaukianen 1992, 208–215. WSOY julkaisi *Kotiliesi*-lehteä ja kustantaja sai tilauksia esimerkiksi kirjakauppojen ja lehtiasiamiesten (1920-luvulla lisääntyi kiertelevien kirjakauppioiden ammattikunta ("kolportöörit")) kautta.

⁴⁵ Aikasalo 2000, 15. Tavoitteena oli naisen aseman parantaminen ja valistustyö. Heinäsen tutkimuksessa kerrotaan *Koti ja Yhteiskunta*-lehden liitteenä ilmestyneen *Käsitöitä* (myöh. *Käsitöitä ja Pukuja*). liite. (Heinäsen, 2006, 51.)

⁴⁶ Aikasalo 2004, 77–79. Yksi tärkeimmistä yhdistymisen eduista *Oma Koti*-lehden kanssa oli, että *Kotiliesi*-lehden kansia alkoi kuvittaa Martta Wendelin. Nämä kansilehdet ovat edelleen ihmisten suosiossa, ja omana aikanaan 1930-luvulla ne rakensivat kuvaa idyllisestä suomalaisesta unelmasta (maalaismiljöössä (koti, ja perhe)).

⁴⁷ Aikasalo 2004, 80, 84. Poliittisesti *Kotiliesi* pyrki olemaan puolueeton, vaikka se yhdistettiin *Suomen Kuvalehden* kanssa tiettyyn tilaajaryhmään. Uusien lehtien syntyminen ei aiheuttanut kuitenkaan *Kotilieden* levikin vähenemistä. Perustettiin myös erilaisia "kerho"-lehtiä, kuten *Pallero* odottaville äideille.

⁴⁸ Heinänen 2006, 62, 67. Käsateollisuus-lehti teki yhteistyötä Ornamon kanssa vuosina 1922–1926. Yhteistyö poiki kaksi kertaa vuodessa osana *Käsateollisuus*-lehteä *Taide-Käsateollisuus*-lehden. Käsityöopettajien liiton tiedotuslehtenä *Käsateollisuus*-lehdellä oli suuri merkitys.

syntyi *Suomen Teollisuuslehden* (1882–1910) pohjalle, sen vieraannuttua käsityömaailmasta Suomessa.⁴⁹

Domus ilmestyi niin suomen -kuin ruotsinkielisenä ja Heinäsen mukaan äänenkannattajana se oli taidekäsateollisuudelle, sisustustaiteelle ja taideteollisuudelle. *Domuksen* voidaan nähdä olleen myös pyrkimys mennä kohti kansainvälisyyttä, koska se ilmestyi osittain myös ranskankielisenä. *Kotilieden* kanssa yhteistä oli siinä, että molemmat pyrkivät käytännöllisyyteen ja tarkoituksenmukaisuuteen. Lyhyestä ilmestymisajasta huolimatta, *Domus*-lehteä julkaistiin hyvänä ajankohtana, koska ihmiset olivat kiinnostuneita asumisesta ja sisustamisesta.⁵⁰

2.2 Monimerkityksellinen käsityö

Käsityö-sana on laaja ja jokaiselle määrittelijälleen omanlainen. Sanana se yleisessä käytössä ymmärretään käsillä tekemisenä ja käsin tehtynä tuotteena.⁵¹ Pyrin hahmottamaan käsityötä kotiteollisuuden, käsi- ja taideteollisuuden ja muotoilun kautta. Käsityö voidaan laskea myös taiteentutkimukseen, jolloin se koskee taidekäsityötä ja taideteollisuutta.

Täysin selkeää rajaa ei voida määrittää sanoille; kotiteollisuus, taidekäsityö, käsityö, kansantaide, taideteollisuus, käyttötaide ja pienteollisuus. Määrittelyä hankaloittaa se, että alan tekijät jakautuvat ammattilaisiin ja harrastuksena tekeviin.⁵² Poikkeuksena ehkä ITE-taide, koska se nähdään eräänlaisena elämäntyötaiteena, jossa se muovautuu sekä työksi että harrastukseksi.⁵³ ITE-taide terminä ei koske kuitenkaan

⁴⁹ Heinänen 2006, 65–67. Viralliseksi äänenkantajaksi *Käsityö ja Teollisuuslehti* tuli Suomen Käsityö- ja Teollisuusliitolle (1931) ja lisäksi myös Suomen ammatillisen koulujen opettajayhdistyksen tiedotuslehdiksi vuonna 1932.

⁵⁰ Heinänen 2006, 67–69; *Kotiliesi* 1923–1935. Kappaleen tiedot perustuvat Heinäsen tutkimukseen ja omiin havaintoihin *Kotilieden* artikkeleista.

⁵¹ Suojanen 1993,13.

⁵² Hirvi 1990,7.

⁵³ Haveri 2005,189.

1920–1930-lukuja, vaan puhutaan nykykansantaidesta, joka vielä tuolloin on ollut perinteeseen liittyvää kansantaidetta.⁵⁴

Kotiteollisuus on työtä, jota ei tehdä massatuotannon kriteerein. Kotiteollisuuteen liittyy kuitenkin perinteen jatkaminen, vaikka se olisikin uuden luomista, omaleimaista ja esteettistä. Kotiteollisuudessa valmistetaan tuotteita ja hyödykkeitä pääasiassa omaan käyttöön, mutta myös muille myytäväksi. Maaseudulla työt tehtiin enemmän perimätiedon kautta, kun taas kaupungeissa saatettiin järjestää opetusta ammattiin ja kuulua johonkin ammattijärjestöön.⁵⁵

Käsityö kuuluu osana suomalaista yhteiskuntaa, ja se on aloittanut matkansa tyttökouluista niin sanotuista Vanhan Suomen tyttökouluista, joita oli jo 1700-luvulta lähtien Viipurin läänin alueella. Uno Cygnaeus oli yksi suurimpia vaikuttajia käsitöiden merkityksen painottajana nimenomaan yleissivistykseen kuuluvana osana. Vuonna 1886 aloitetulla käsityöoppiaineella oli kauas kantoiset seuraukset. Omana aikanaan sen on katsottu toimineen naiskasvatuksessa ihanteellisena välineenä. Tämän käsityön on katsottu olevan taito, josta olisi hyötyä taitona lisäämään hyvinvointia kodissa ja perheessä.⁵⁶

Käsityön sukupuolittuneisuutta käsittelee Kaija Heikkinen artikkelissaan *Onko käsityöllä sukupuolta?* teoksessa *Tekstejä ja kangastuksia, Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta*. Naiseus liitetään sanaan käsityö, ilman että sitä useinkaan tulkitaan ja selitetään tarkemmin.⁵⁷ Heikkinen nostaa myös toisessa artikkelissa esiin naisen suhteen käsityöhön. Avioliitto ja ydinperhe määrittivät naisen paikan ja saman teki myös käsityö. Naisliikkeet, kuten esimerkiksi *Martta*-järjestöt ja ompeluseurat, toimivat käsityöopetuksen parissa ja näin levittivät naisideologiaa. Sen mukaan naisen vastuualueena oli kodinhoito, johon oleellisena osana kuuluivat käsityöt.⁵⁸

⁵⁴ Haveri; Kuusikko, luento 20.8. ja 4.9.2013.

⁵⁵ Hirvi 1990, 18–20.

⁵⁶ Anttila 2011, 1-2.

⁵⁷ Heikkinen 2005, 31.

⁵⁸ Heikkinen 1996.

Käsityöksi voidaan laskea myös tekstin tuottaminen eli kirjoittaminen. Kirjoittaessa asioista ne esineellistyvät. Ajatuksena on se, että tekstin tekijä jättää tekstin toisten ihmisten luettavaksi eli tavoitettavaksi. Kirjoitetulle tekstille annetaan taideteoksen arvo, jolloin sillä on henkilökohtainen oma tunnistettava tyyliinsä.⁵⁹

Mary Ollonqvist on siis käsityöihminen tekstiensä kautta, mutta myös niiden aiheiden kautta. Kirjoittajan kohdeyleisö vaikuttaa kirjoittamiseen, mutta myös se, minkälaisia säännöstöjä annetaan jo ennen kirjoittamista, kuten häneltä itseltään, että ympärillä olevilta ihmisiltä. Hän kirjoitti naisille suunnattuun *Kotilieteen*, jossa valistettiin ja neuvottiin suomalaisia perheenemäntiä. Mary Ollonqvist on henkilönä moniulotteinen, kuten me kaikki muutkin, koska olemme esimerkiksi erilaisten roolien läpäisemiä.

2.3 Mary Ollonqvistin toimijuuden tilat ja ajankuvaa

Luku koostuu ensin Mary Ollonqvistin koko elämän lyhyellä tarkastelulla. Sitten keskityn häneen käsityöihmisenä ja naisten koulutukseen Ollonqvistin kautta. Käsittelen myös 1920–1930-luvulla Ollonqvistin toimijuuksia tekstintuottajana. Mary Ollonqvist toimi *Kotiliedessä* pukeutumiseen ja muotiin liittyvien aiheiden toimittajana. Keskityn luvussa myös hänen muuhun kirjalliseen tuotantoonsa ja uranaisen elämään tuona aikana. Omana osiona keskityn niin sanottuun ei-julkiseen elämään, johon luetaan esimerkiksi naisella kodissa tapahtuva perhe-elämä.

Mary Edit syntyi Porissa vuonna 1891 8.tammikuuta Wuorenmaan perheeseen. Vanhemmat olivat Kaarlo Juha W. Wuorenmaa (Wessman) ja Tekla Maria Bergbom. Mary Wuorenmaa avioitui (1916–1929) Wilhelm Frederik Ollonqvistin kanssa, ja he saivat kaksi poikaa Antin (s.1917) ja Mikon (s.1920). Mary Ollonqvist muutti nimensä Oljeksi vuonna 1935.⁶⁰ Mary Oljen elämän aikana Suomi muuttui ja kehittyi monin eritavoin. Suuriruhtinaskunnasta (1809–1917) Suomen itsenäisyyteen ja

⁵⁹ Hapuli 2005, 318–320.

⁶⁰ Havu, Poijärvi, Arvi & Parikka 1954, 596. Katso myös LIITE 2.

maailmansotien myllerrykseen (1914–1918 ja 1939–1946), jonka jälkeen jatkui Suomessa agraarikulttuurin muuttuminen kaupunki- ja palveluyhteiskunnaksi.⁶¹

WSOY:n internetsivuilla todetaan Mary Oljesta näin:

Mary Olki on maamme tunnetuin käsityökirjailija. Hänen laatimiaan selkeitä ja havainnollisesti kuvitettuja ohjekirjoja on ilmestynyt 1920-luvulta saakka, monia niistä myös kysyttiin uusina painoksina eri vuosikymmenillä. Mary Oljelle kuuluu suuri kiitos siitä, että kansallisen ja kansanomaisen käsityöemme arvokkaat perinteet ovat kulkeneet katkeamatta sukupolvelta toiselle.⁶²

Maininnassa on ylistyksen makua, mikä johtuu osittain siitä, että lainaus on Mary Ollonqvistin kustantajan internetsivustolta. Pro gradu -tutkielmaani varten luin Mary Ollonqvistin *Kotilieden* artikkeleita vuosilta 1923–1935 noin 180 artikkelia. Olen taipuvainen yhtymään kustantajan mielipiteeseen, koska toimittaja aikanaan hän on nostanut esiin perinteisiä käsityötekniikoita. Pääasiassa hän kirjoitti *Kotiliedessä* 1920–1930-luvun muodista ja siihen liittyvästä naisten ja lasten pukeutumisesta.

Aloittaessani tutkimustani, ensimmäisenä taustoittavana aineistona löytyi vuoden 1982 *Kotiliesi*, jossa Mirja Huuhka on kirjoittanut artikkelin *5 värikästä naista*. Huuhka itse tuli *Kotilieden* toimitukseen vuonna 1942. Hän mainitsee artikkelissaan toimituksen viisi tärkeintä alkuaian naista: Hedvig Gebhardin, Mandi Hannulan, Laura Harmajan, Mary Oljen ja johtajana Alli Wiherheimon.⁶³ Hän kuvailee Mary Olkea näin:

TYYLİKÄS MARY

Mary Olki saapui kokouksiin tyylikkäänä, hyvin leikatussa kävelypuvussaan. Kaulaan kietaitu hopeakettu sopi hyvin hänen olemukseen. Hän liikkui Helsingin seurapiireissä ja toi niistä tuulahduksen *Kotilieteen*. Hän aloitti lehteen kirjoittamisen kaksikymmenluvulla esittelemällä lasten vaatteita. Malleina olivat usein omat pojat. Naisten muotikaan ei ollut hänelle vierasta, mutta erityisesti

⁶¹ Zetterberg, 358-359; Pulma, 597; Laine, 597–690; Salokangas, 691-693; Vihavainen, 835-901 2003.

⁶² wsoy, Mary Oljen kauneimmat pitsit, [viitattu 7.12.2013]. WSOY on Werner Söderström Osakeyhtiö – WSOY, joka kuuluu mykyisin Bonnier-konserniin.

⁶³ Huuhka 1982, 42–43, 107. (HUOM./HOX. Lainauksia en kursivoi kokonaan, koska Mary Ollonqvist käyttää joskus tähdentääkseen/korostaakseen jotain asiaa kursiivimuotoilua tekstissään.)

hän keskittyi virkkaus- ja neuletöihin, joista julkaistiin useita kirjoja. Hän oli tuottelias vielä korkeassa iässäkin. Kun Mary Olki täytti 70 vuotta, hän sanoi, ettei sitä saan missään tapauksessa mainita, muutenhan hänet pannaan kirjanteosta eläkkeelle.

Mary Olki eli pisimpään toimituskunnan jäsenistä. Yhteys *Kotilieteen* ei katkennut, ja tulin tuntemaan hänet ihmisenä paremmin kuin aikaisemmin. Mary Oljen luovuutta ja lannistumatonta työtarmoa ihailin vielä hänen viimeisinä elinvuosinaan.⁶²

Mirja Huuhka antaa mielikuvan, että Mary Olki oli ajanhermolla pysyvä henkilö, jonka tarmoa ja työteliäisyyttä hän arvosti. Kuvaus on 1980-luvulta ja sellaiselta henkilöltä, joka on tullut taloon töihin 1940-luvulla. En siis voi olettaa kuvauksen täysin vastaavan 1920–1930-lukujen Mary Ollonqvistia. Voimme kuitenkin havaita tiettyjä asioita, joiden voidaan olettaa olleen osa Mary Ollonqvistin persoonaa, kuten tyylikäs muodinmukainen pukeutuminen ja tarmokas työmoraali. Teksti tuo mieleen periksi antamattoman henkilön, joka on tehnyt elämässään sellaisia asioita jotka ovat hänelle tärkeitä. Mary Ollonqvist jatkoi Olki-sukunimen alla työuraansa, myös viimeisinä elinvuosinaan, kunnes vuonna 1974 27.joulukuuta hänen elämänsä päättyi⁶⁴.

2.3.1 Toimittaja, kirjailija ja valistaja

Tutkiessani kohdettani havahtuin siihen, että kirjailijalle on erilaisia määrittelyjä. Mietinkin pidetäänkö käsityöohjekirjojen tekijää kirjailijana vai onko hän vain ohjekirjantekijä, jolla ei ole muuta syvällistä kerrottavaa kuin tekniset ohjeet. Mary Ollonqvist kirjoitti naisille ja naisten asioista, joten hän toteutti itseään kollektiivisesti hyväksyttävällä tavalla omalla aikakaudellaan. Voitaisiin ajatella, että 1920–1930-luvulla suomalaisen kodin hengen rakentaminen *Kotiliedessä* oli Mary Ollonqvistille eräänlaista kutsumustyötä.

YLE:n Elävässä arkistossa 1920-luvusta yleiskuva, joka oli ”iloinen ja helmeilevä” vuosikymmen, ja joka tanssien keinahteli jazzin tahtiin. Samalla sivustolla todetaan,

⁶⁴ Mitä, Missä, Milloin 1976, 75.

kuinka sisällisota oli taakse jäänyttä elämää.⁶⁵ 1930-lukua kuvaillaan poliittisesti ja aatteellisesti kiristyneeksi. Salakaupan tärkeimpänä tuotteena pidetään pirtua, kunnes kieltolaki vuonna 1932 kumottiin. Kerrotaan myös vuosikymmenen olleen täynnä kauniita naisia. Suurin 1920- ja 1930-luvun taitteen muutoksen teki Yhdysvalloissa tapahtunut pörssiromahdus, joka aiheutti maailmanlaajuisen talouslaman. 1930-luvun loppua varjosti toisen maailmansodan varjo ja Adolf Hitlerin unelma kolmannesta valtakunnasta, johon kävi tutustumassa muuan muassa suomalainen kirjailija ja oman aikansa kuvaaja Olavi Paavolainen.⁶⁶

Sosiaaliset, ideologiset, materiaaliset ehdot eli kulttuuriset olosuhteet vaikuttavat kirjoittamiseen ja säätelevät kirjoittamista. Mary Ollonqvist pyrkii teksteissään käsittelemään omaa maailmaansa, mutta tekstit ovat tutkijalle mahdollisuus päästä käsiksi tutkittavan kohteen maailmaan.⁶⁷

Kirjoituskone yhdistettiin jo 1890-luvulla parempien perheiden tyttärien välineeksi, ja se rinnastettiin pianon soittoon. Naiset nähtiin huolellisina, kärsivällisinä ja näppäräsormisina työskentelijöinä, ja mikä sopi erinomaisesti toimistokaltaiseen työhön. Vaikka palkkaus ei ollutkaan samaa luokkaa kuin miehillä toimistotyötä arvostettiin myös naisten taholta. Nainen alkoi päästä työpaikkoihin ja virkoihin, jotka oli aikaisemmin varattu miehille.⁶⁸

1800–1900-luvun taitteessa kirjoittamisen kenttä ammatillistui, ja kaunokirjallisuus nousi niin sanotusti arvokkaimmaksi lajiksi. Mary Ollonqvistin kirjoitukset eivät ole kaunokirjallisuutta vaan ennemmin tietokirjallisuutta. Käsityötä pidetään vahvasti sukupuolittuneena, mutta niin myös kirjallisuuden genret muodostuvat sellaisiksi⁶⁹.

⁶⁵ YLE, Elävä arkisto 1920 [28.11.2013]. Suomi maailmalle on 1920-luvun teema, ja urheilun saralla se parhaiten tapahtuikin. Sivustolla ilmoitetaan myös muodin tahdin pukeutumisessa määränneen Pariisi. Yleisradio aloitti myös toimintansa. Asukkaita Suomessa oli noin 3.4 miljoonaa.

⁶⁶ YLE, Elävä arkisto 1930 [28.11.2013]. Elokvat nousivat suureen suosioon ja tähtiparina tunnettiin Tauno Palo ja Ansa Ikonen. Miss Euroopaksi kruunattiin Ester Toivonen ja Alvar Aalto alkoi olla kansainvälisesti tunnettu. Nobelin kirjallisuus palkinnon sai Frans Emil Sillanpää.

⁶⁷ Hapuli 2005, 317–320.

⁶⁸ Markkola 1994, 400, 410.

⁶⁹ Hapuli 2005, 317–320.

Sukupuolineutraaliutta ei ole kirjoittamisen alueella, johon vaikuttavat oman aikansa käsitykset ja odotukset. Sukupuolittuneisuus näkyy kirjoittamisessa jo siinä, että kuinka paljon se vaatii aikaa, ja onko paikkaa missä kirjoittaa. Tässä viitataan asiaan, jossa kirjoitustapahtumalle tarvitsee kotona varata aika ja paikka. Naisen aikaa rajasivat esimerkiksi kodinhoitoon liittyvät työt. Perheissä kirjoituspöytä ja kirjoituskone on ollut arvokas lisä kotien kalustukseen.⁷⁰ Mary Ollonqvistin kohdalla sukupuolisen tasa-arvon havitteluun lisäksi tulee esiin myös sosiaaliluokkien taloudellinen ja koulutuksellinen epätasa-arvo. Mary Ollonqvist on selvästi ollut etuoikeutettu koulutuksensa ja työllistymisensä kautta. Tämä ei tarkoita, että kirjoittamistyö olisi ollut sen helpompaa, mutta mahdollisuudet toimia toimittajana ja kirjailijana ovat paremmat kuin sosiaalisessa luokassa alemmalla olevalla.

Käsityökirjailija Mary Ollonqvistilla oli yksi suomennos työ, joka on julkaistiin vuonna 1918. Hän suomensi Ingeborg Maria Sickin romaanin *Saavuttamaton*. Muita suomennostöitä en ole löytänyt. Hän käytti pohjana *Kotilieteen* tehtyjä artikkeleita muuhun julkaisutoimintaan 1920–1930-luvuilla. Julkaisuista osa kuuluu *Kotilieden* julkaisemaan kirjastosarjaan. Julkaisuista osasta on tehty useita uusintapainoksia, mutta tässä ovat ensimmäisten painosten nimet ja julkaisuvuodet:

- Pikkulasten vaatteet 1924,
- Ommelkaa itse pukunne (A. Mestertonin kanssa) 1928,
- Suomalainen reikäompelu 1931,
- Kotiapulaisen kirja 1934.

Ensimmäisenä teoksena Mary Ollonqvistilta ilmestyi *Pikkulasten vaatteet Kotilieden* kirjastosarjaan osanumeroksi III vuonna 1924. Itselläni on hallussa toinen painos vuodelta 1926. Tämä ehkä kertoo edellisen kirjan tarpeellisuudesta ja suosiosta, kun uudispainos on otettu jo parin vuoden jälkeen. Kirja keskittyy alle neljä vuotiaiden vaatetukseen, mutta uusintapainoksessa on lisätty ohjeita valmistaa vaatteita myös 4-6-vuotiaille. Esipuheessa itsetehty vaate nähdään säästämisen keinona. Äiti pystyy näin vaikuttamaan perheen menoihin, joihin hänellä ehkä muuten ei ole ollut valtaa.

⁷⁰ Hapuli 2005, 317–320.

Hän myös ilmaisee heti ensimmäisessä lauseessa, että kaikilla äideillä ei ole mahdollisesti aikaa ompelutöihin. Mary Ollonqvist ei siis oleta kaikkien tekevän itse vaatteita, vaan jättää tilaa kieltäytymiselle. Ohjeet pohjautuvat *Kotilieden* artikkeleihin, mutta hän mainitsee julkaisseensa kirjassa olevia piirustuksia lehdessä *Yhteishyvä*. Hän viittaa myös joidenkin pukukuvien olevan lainauksia englantilaisista lehdistä tai niiden olleen ideoinnin lähteenä.⁷¹

Ohjeita äideille heidän valmistaessaan vaatteita pienokaisille, joita odotetaan, sekä niille, jotka jo heidän ympärillensä taapertavat.⁷²

Yllä oleva lainaus kirjan nimiösivulta kertoo omasta ajastaan ja siitä, kuinka äidit ovat niitä, joille kuuluu ensisijaisesti lasten tarpeiden tyydyttäminen. Lasten vaatettaminen on yksi niistä tehtävistä ja tarpeista, joista äidin olisi huolehdittava. Ajatellen Mary Ollonqvistin 1920–1930-lukujen Suomea voidaan osoittaa naisen roolin olevan sidottu sukupuoleen. Sukupuolirooleja määritteli myös Ollonqvist teksteillään. Määrittelyyn luultavasti vaikuttivat oman aikansa asenteet ja naisten haluun määrittellä itsensä⁷³. Naisten asemaan alettiin kiinnittää huomiota 1800-luvun puolivälin jälkeen, mikä vaikutti siihen, että naiset olisi pystyttävä ottamaan huomioon myös muinakin kuin perheensä omistamina.⁷⁴

Kirjassaan *Suomalainen reikäompelu* Mary Ollonqvist kertoo alkulauseessaan keränneensä malleja Helsingin käsityöseminaarin mallikokoelmasta ja Kansallismuseon vaatekokoelmista sekä valokuvista, jotka suurimmalta osalta ovat ruotsalaisten Marttojen vanhojen käsitöiden näyttelystä (1927) otettuja. Mary Ollonqvist on nähnyt vaivaa jäljentäessään hänelle annettuja malleja yksityisiltä ihmisiltä. Hän kertoo reikäompelun tulleen arvostetummaksi kuin aikaisemmin. Samalla hän ilmaisee,

⁷¹ Ollonqvist 1926, Esipuhe (ei ole otsikkoa). Olen käyttänyt englantilaiset lehdet, koska Ollonqvist itse käyttää tuota nimitystä. Merkintä (III) tarkoittaa teoksen *Kotilieden* kirjaston numerosarjaa, jossa (III) on kolmas osa.

⁷² Ollonqvist 1926, Alkusivut, ei numerointia.

⁷³ Immonen 1994, 8-10.

⁷⁴ Ollila 1994, 279–280.

että tämä asia koskee vain naisryhmittymää, jolla käsityöharrastus on kiinnostuksen kohteena.⁷⁵

Mary Ollonqvist pitää tärkeänä, että naiset jatkavat isoäitien perintöä tekemällä käsitöitä. Lukiessani pro gradu -tutkielmani aineistoa huomasin hänen tekstinsä sisältävän itsensä vähättelyä, mikä korostuu siinä miten hän tavallaan alistaa tekstinsä muiden arvioitavaksi. Tämä vaikuttaa lukijaan silmiin liialta nöyristelyltä ja armon hakemiselta. Mary Ollonqvist kirjoittajana arvailee lukijan ajatuksia hänen teksteistään. Teksteissä tulee ilmi kirjoittajan tarve valistaa muita ihmisiä, mutta samalla pyytää sitä anteeksi.⁷⁶

Kotiapulaisen kirja (1934) on Mary Ollonqvistin kirjoittama, mutta esipuheen on kirjoittanut Hedvig Gebhard. Tämä esipuhe on otsikoitu *Katsaus kotiapulaiskysymykseen*. Tekstissä esitellään kotiapulaisen työnkuvaa ja siihen liittyviä asioita kuten koulutusta ja työsopimuslakia. Kirja on opas niin kotiapulaisen työtä tekeväille, mutta myös työnantajalle.⁷⁷ Talousneuvos Hedvig Gebhard oli Suomen ensimmäisiä naiskansanedustajia, ja hän ajoi työläisnaisten oikeuksia. Hän puhui osuustoiminnan puolesta naisille ja maatalousväestölle. Hän toimi myös *Kotilieden* toimituksen jäsenenä.⁷⁸

Kirjoittaminen lehteen tai kirjaan ei ole niin dialogista kuin ehkä kirjeen kirjoittaminen, mutta esipuheissa ja artikkeleissa on huomattavissa vuoropuhelua lukijan kanssa oletuksien kautta. Mary Ollonqvistille toimittajan työ on ollut ristiriitaista: *Kotiliesi*

⁷⁵ Ollonqvist 1931, Alkulause. Reikäompelu on koristeompelua, joka tehdään suoraan kankaaseen. Tätä tekniikkaa voidaan kutsua myös revinnäiskirjonnaksi. Kankaasta poistetaan lankoja ja sidospistoin rakennetaan kangas tavallaan uudestaan, mutta reikäkoristein. Reikäompelua on käytetty esimerkiksi lakanoiden ja vaatteiden (kansallispuvut) koristelussa. Reikäompelun syrjäytti pikku hiljaa pitsit, joita saatiin 1900-luvulla paljolti tehdasvalmisteisina(11–17).

⁷⁶ *Kotiliesi* lehdet vuosilta 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

⁷⁷ Ollonqvist 1934.

⁷⁸ Korpi-Tommola 2005, 66–67.

vahvisti uuden naisen asemaa, mutta toisaalta laittoi naisen kotiäitisopimuksen kahleisiin⁷⁹.

2.3.2 Uranainen, äiti ja vaimo

Mary Ollonqvist oli ensisijaisesti toimittaja. Otan seuraavaksi esille hänen muita toimijuuksiaan 1920–1930-luvuilla. Hän hankki elantonsa monesta lähteestä, ja omat tulonlähteet muodostuivat tärkeäksi avioliiton päätyttyä vuonna 1929.⁸⁰ Ollonqvist toimi toimittajatyön ohella muun muassa Helsingin käsityökoulun opettajana ja hallituksen jäsenenä, Helsingin työtupien johtokunnassa ja naisten varatöiden tarkastajana, Kudos Oy Silon johtokunnassa sekä Helsingin Osuuskaupan hallintoneuvostossa. Mary Ollonqvist toimi Helsingin osuuskaupan hallintoneuvostossa vuosina 1927–1956.⁸¹ Osuuskunta toiminta Suomessa alkoi todenteolla 1900-luvun alkuvuosina. Osuuskunta toiminta-ajatuksena on lähtöisin Englannista 1840-luvulta.⁸²

Mary Ollonqvist toimi Kudos oy Silon johtokunnassa vuosina 1928–1959.⁸³ Kudos Oy Silo oli Suomen johtavia trikootehtaita 1930-luvulla. Yritys tuli trikooteollisuuteen vuonna 1928, ja sen perusti August Laurén.⁸⁴ 1930-luvulla mainospäällikkönä yrityksessä toimi Olavi Paavolainen⁸⁵. Oletan Paavolaisen ja Ollonqvistin kohdanneet toisensa yrityksen asioidenhoidon puitteissa.

Mary Ollonqvist työskenteli Helsingin kaupungin naisten työtupien johtokunnassa vuosina 1931–1939 ja naisten varatöiden tarkastajana vuosina 1931–1932.⁵² Hän teki töitä myös naisten työtupien johtokunnan jäsenenä Helsingissä 1930-luvulla.⁸⁶ Ihmisten liikkuvuus maaseudulta kaupunkeihin aiheutti työttömyyttä ja turvattomuutta

⁷⁹ Lahtinen 2005, 2. Kotiäitisopimus-sanaa käyttää Maija Töyry Anu Lahtisen haastattelu artikkelissa.

⁸⁰ Huovinen, Poijärvi, Arvi, Virtamo & Tuomikoski 1970, 712–713. Katso myös LIITE 2.

⁸¹ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

⁸² S-kanava [28.11.2013].

⁸³ Huovinen, Poijärvi, Arvi, Virtamo & Tuomikoski 1970, 712–713. Katso myös LIITE 2.

⁸⁴ Turun teknologiakiinteistöt [27.11.2013].

⁸⁵ Aikasalo 2000, 262–263, 299. Olavi Paavolainen käytti ensimmäisten joukossa amerikkalaistyylistä slogania (iskulause, mainoksissa), kuten *Silo luo siloa*. Iskulause tuli olla ystävällinen, lyhyt ja selvä. 1920-luvulta lähtien korostui mainonnassa suggestion ja psykologian käyttö (mielikuva ja toisto), joka sopi maailmansotien väliseen aikaan.

⁸⁶ Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta 1934, 454.

Helsingissä. Köyhäinhuoltolautakunta ratkaisi 1910–1920-lukujen ongelman perustamalla vuonna 1928 naisten työtupia. Työtupatoiminta aloitettiin 1930-luvulla myös miehille. Vuosikymmenen lopussa nämä työtuvat lakkautettiin ja tilalle tuli huoltolautakunnan työtuvat. Tällä toiminnalla toivottiin pystyttävän vähentämään esimerkiksi alkoholin kulutusta ja irtolaisuutta.⁸⁷

Ritva Hapulin teoksessa *Ulkomailla* kerrotaan moderneista matkustajista naisista. Ryhmään kuuluvaksi voisi luetella myös Mary Ollonqvistin, koska artikkeleidensa kautta hän osallistui Suomen kansainvälistämiseen.⁸⁸ Opinto- ja työmatkoja Mary Ollonqvist teki Eurooppaan Viroon, Latviaan, Ranskaan, Sveitsiin, Italiaan, Ruotsiin, Alankomaihin ja Belgiaan.⁸⁹

Päivi Aikasalon teoksessa *Alli Wiherheimo uranaisen sydän* Mary Oljesta annetaan hieman negatiivisempi mielikuva. Alli Wiherheimon kerrotaan kirjoittaneen henkilökohtaisiin muistinpanoihin:

...vastenmielistä tulolaivalla nukkua samassa pikku kopissa naisen kanssa, joka jo aikaisin illalla lakkasi olemasta selvä ja tuli vuoteeseen vasta aamuyöstä tai kuulla herrojen kertovan hänestä matkatarinoita, jollaisia ei huolisi *Kotilieden* väestä lähtevän liikkeelle.⁹⁰

Tekstissä ei tarkkaan ilmoiteta, milloin tämä kyseinen matka on tehty, mutta luvussa puhutaan vuodesta 1929.⁹¹ Matkaa ei mainita *Aikalaiskirjassa 1934*, joten se ei ole ollut ilmeisesti opintomatka vaan mahdollisesti työmatka. Mary Ollonqvist ilmeisesti ei ollut

⁸⁷Jo vuodesta 1928, Tekstiilityökeskus, [28.11.2013]. Miehiä ja naisia työskenteli eniten vuonna 1931 ja töitä tehtiin kahdessa vuorossa, ja työtehtävinä oli esimerkiksi kudonta, puutyöt ja ompelu (naisia 1516 ja miehiä 769).

⁸⁸Hapuli 2003, 15.

⁸⁹Havu, Poijärvi, Arvi & Parikka 1954, 596. Katso myös LIITE 2.

⁹⁰Aikasalo 2004, 54. Aikasalon materiaali Alli Wiherheimon elämäkertaan perustuu pääosin päiväkirjoihin. Olen käyttänyt henkilökohtaisia muistiinpanoja, koska tekstissä ei selkeästi sanota mistä lainaus on otettu.

⁹¹Kieltolaki oli tuona ajankohtana voimassa (1917–1932). Suomessa ei siis saanut valmistaa, maahantuoda tai säilyttää alkoholia muuta kuin lääketieteellisiin ja muihin tieteellisiin että teknisiin asioihin. Julkisella paikalla juopuminen tuli rikokseksi vuonna 1922. Sanotaan että kieltolaki rappeutti suomalaista juoma- ja ruokakulttuuria että teki Suomesta viinamaan. Alkoholimonopolin ajaksi kutsutaan vuosia 1932–1939. (Sillanpää 2002, 53, 63–64.)

enää naimisissa. Alli Wiherheimo vaikuttaa kirjan tekstien mukaan hyvin uskonnolliselta, ja että hän ”kamppaili” naimattoman naisen roolissa. Alli Wiherheimo piti myös itseään eri luokkaan kuuluvana. Toimituskunnan ”rouvien” elämää ja asemaa Wiherheimo piti eriarvoistava suhteessa hänen omaan vapaa-aikaan ja työhön. Kirjasta löytyy Mary Oljesta kuvaus, eleganttina naisena. Aiksalon teoksessa kerrotaan, että toimituksen suhteet olivat kuitenkin hyvät kaiken kaikkiaan, ja kaikki tekivät työtä *Kotiliedelle* antaumuksella.⁹²

Perhe-elämän yhteensovittaminen työn kanssa ei ollut luultavasti helppoa. Oletettavaa on että Mary Ollonqvistilla oli kotiapulainen tai apulaisia auttamassa, koska hän on kirjoittanut teoksen *Kotiapulaisen käsikirja*. Mahdollisesti apuna olivat myös muut perheyhteisöön kuuluvat jäsenet. *Kotilieden* tavoitteena oli hyvän kodin luominen ja tämä on osaltaan asettanut ehtoja myös Mary Ollonqvistin elämään⁹³.

Perheen äitinä Mary Ollonqvist on saanut palkallisessa työssä vapautta toimia perheen ulkopuolella. Hänen miehensä ja Mary Ollonqvist ovat lähtöisin Satakunnasta. Anne Ollila kirjoittaa artikkelissaan *Perhe – ura vai vankila*, ettei nainen omista minäänsä eli yksilöään, vaan on aina jonkun tytär, vaimo tai äiti. Nainen ensisijaisesti rakentuu ja määrittyy perheensä kautta, johon vaikuttavat ajan kulttuuriset ehdot. Naisen elämänkaaren tärkeimpiä vaiheita ovat ollut avioliitto ja perhe. Miehen asema määriteltiin julkisesti hänen työnsä ja asemansa mukaan.⁹⁴ Mary Ollonqvist omaa kaikki nämä roolit: äiti, vaimo ja tytär, mutta samalla hän on työnsä tuoman roolin läpäisemä. Hänen kohdallaan perhe-elämää ei ole erillään urasta, koska hänen työuransa oli läheisesti kiinni kodinhoidollisissa asioissa.

Mary Ollonqvist sai miehensä kanssa kaksi lasta: Antin vuonna 1917 ja Mikon vuonna 1920.⁹⁵ Lastenkasvatus muuttui 1900-luvun alkuvuosikymmenien aikana tieteellisemmäksi, jolloin äidinrooli muuttui. Äidinvaistoa ei pidetty tarpeeksi riittävänä, vaan sitä tulivat täydentämään neuvoineen ja ohjeineen koulutetut lääkärit ja

⁹² Aikasalo 2004, 51–54, 85, 100–101.

⁹³ Aikasalo 2000, 281.

⁹⁴ Ollila 1994, 263.

⁹⁵ Havu, Poijärvi, Arvi & Parikka 1954, 596. Katso myös LIITE 2.

psykologit. Äitiyden aateloituminen tapahtui lapsen kautta, ja tämä nähtiin naisen taisteluna kansankunnan puolesta.⁹⁶ *Kotilieden* lehtiartikkeleissa Mary Ollonqvist myös valisti ja neuvoi lukijoitaan vaalimaan lapsia oikeanlaisella vaatetuksella. Naisena Mary Ollonqvist kantoi vastuuta oman uransa lisäksi myös perhe-elämästä äitinä ja vaimona.

Perheideologiaa oli alettu levittää 1800-luvun lopulla, ja sen mukaan perheen elatuksessa pääroolissa tulisi olla mies. Simon de Beauvoir kuvailikin 1940-luvun lopulla avioliittoa laillistetuksi prostituutioksi.⁹⁷ Ollonqvistin tilanteessa näkisin hänen avioliitonsa päättymisen yhtenä muutoksena, jolloin hän pääsi enemmän vaikuttamaan omiin valintoihinsa.

Poliittisesti Mary Ollonqvist ilmoittaa olevansa sitoutumaton⁹⁸, mutta hänen toiminta Satakunnan osakunnassa kertoo ehkä kuitenkin toista. Satakunnan osakunnan 25-vuotiskertomuksessa käsitellään osakunnan historiaa ja osallisuutta sisällissotaan.⁹⁹ Teksti on melko neutraalia, ja ylioppilaita oli niin punaisella kuin valkoisellakin puolella. Kuitenkin annetaan ymmärtää punaisten olleen pahempi vaihtoehto. Valkoiset yhdistettiin oikeanlaiseen suomalaiseen itsenäistymiseen. Itsenäisen Suomen historiassa sisällissota oli pitkään vaikea aihe, mutta nykyään asiasta voidaan puhua melko avoimesti.

Osakunta päätti vuonna 1923, että pääkaupunkiseudun Satakunnan osakuntalaiset järjestäytyisivät omaksi killakseen. Sen käytännön toteutukseen osallistui myös Mary Ollonqvist. Satakunnan osakunnan Kymmenvuotisjuhlaa vietettiin vuonna 1924, jossa

⁹⁶ Ollila 1994, 288–290, 317. Ollila kirjoittaa aateloitumisesta, ja minusta se on osuva termi. Se korottaa naista ja antaa sosiaalisesti yhteisöön hyväksytyt leiman, jossa nainen on suorittanut niin sanotusti hänelle asetetun velvollisuuden. Synnyttäjänä nainen toi yhteiskuntaan uuden jäsenen sitä vahvistamaan. Tuberkuloosi ja synnytys olivat usein naimisissa olevien naisten yleisin kuolinsyy 1910–1920-luvuilla (Ollila 1994, 300–301).

⁹⁷ Ollila 1994, 331, 334, 337. Miehillä maksettiin perhepalkkaa, jolloin siitä tuli lisäpalkka, koska oletettiin, että jossain vaiheessa mies joutuisi joka tapauksessa huolehtimaan perheen taloudesta rahallisesti. Tämä vaikutti perheen sisäisiin valta järjestelyihin. Miehen kuoltua maksettiin naiselle eläkettä, jossa ehtona oli, ettei nainen menisi uusiin naimisiin tai kävisi töissä. Asiassa myös nähtiin sellainen puoli, että kun perheessä oli vain yksi työssä käyvä, ei ollut varaa lakkoiluun.

⁹⁸ Havu, Poijärvi, Arvi & Parikka 1954, 596. Katso myös LIITE 2.

⁹⁹ Saarenheimo 1929, 248, 277, 293. Itsenäisyys nähtiin oikeaksi vain, valkoisten tavoitteiden kautta.

Ollonqvist piti puheen vainajien muistolle. 25-vuotiskatsauksessa kerrotaan osakunnan kuraattorin maisteri T. Viherheimon ja myös Mary Ollonqvistin tulkinneen osakunnan lukupiirin tunteja. Tunteiden tulkinta liittyi lukupiiriä johtaneen Maila Mikkolan työhön, jota juhlistettiin; hänelle lahjoitettiin sohvatyyny, johon oli kirjailtu kirjokukkia.¹⁰⁰

Osakunnan 25-vuotispäiville tehtiin julkaisu *Kotiseudullemme*, johon Mary Ollonqvist kirjoitti artikkelin osakunnan kesäretkistä. Hän nimittää kirjoitustaan pakinaksi, joksi hän nimittää osittain *Kotilieden* artikkeleitaankin (puku- tai muotipakina). Tekstissä hän kuvaa itseään kaupunkilais- ja merenrantalapseksi, joka on lähtenyt maakuntamatkalle opiskelutovereidensa kanssa. Maaseutua hän kuvaa ruoanlähteeksi, jossa talojen emännät pitivät kurin ja järjestyksen. Hän kuvaa nykyajan muuttuneita matkustustapoja. Hevosesta oli siirrytty moottorilla kulkevan auton kyydittäväksi. Kesäretki tehtiin osin hevosityöllä, mikä lisäsi kaupunkilaisvieraiden paluuta vanhan talonpoikaiskulttuurin tunnelmaan.¹⁰¹

¹⁰⁰ Saarenheimo 1929, 248, 277, 293. Näen yksityiskohdat, kuten kirjaillun tyynyn lahjoittamisen mielenkiintoisena asiana. Tässä voidaan pohtia esimerkiksi oliko sukupuoli vaikuttanut siihen, että annetaan tekstiilituote lahjaksi.

¹⁰¹ Ollonqvist 1929, 15–22.

3 MARY OLLONQVISTIN ARTIKKELIEN SANOMA

Tutkielmassani löytyi Mary Ollonqvistin artikkeleista teemoja ja ilmiöitä. Taustalla tulkintaan vaikuttaa moniaikaisuus, jossa lähtökohtana on Fernand Braudelin ajatus ajan tasoista. Pro gradu -tutkielmassani on tarkoitus valottaa Mary Ollonqvistin kirjoittamien *Kotilieden* artikkeleiden 1920–1930-lukujen monikerroksellista aikakautta. Yksi artikkeli kuvaa ajantasossa lyhyttä aikaa ja konjunktuuritasoa kuvaa 1920–1930-luvun maailmaa. Hidas ja lähes liikkumatonta aika kuvaa vuorovaikutusta ihmisen ja ympäristön kanssa vuosituhansien aikana.¹⁰²

1920-luvun artikkeleissaan Mary Ollonqvist käsittelee pukeutumista. 1930-luvulle tultaessa artikkeleiden aiheisiin tulee lisää hajontaa, koska hän ei enää keskity vain pukeutumisartikkeleihin. Ollonqvist kirjoitti vuosina 1930–1934 eniten artikkeleita muihin vuosiin verrattuna.¹⁰³ Artikkelien aiheiden perusteella voidaan löytää yhteinen nimittäjä kodinhoito ja käsityö. Ne ovat yläteemoja, joista lähtee neljä alateemaa: muoti, tekniikka, materiaali ja sisustus. Alla oleva kaavio 1. esittää analysoinnin tulokset ja luokittelun.

Kaavio 1. Analyysin tulokset ja luokittelu.

¹⁰² Immonen 2001, 20–21. Suomen historia ennen itsenäistymistä on ollut aina jonkun alamaisen olemista, niin kristinuskon että valtiollisen vallanalla. Hitaaseen aikaan tässä yhteydessä voitaisiin siis luetella kristinuskon ja alamaisuus.

¹⁰³ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

Näiden alle rakentuu vielä omat alateemansa, jotka osittain ovat kytköksissä artikkelin aiheesta riippuen esimerkiksi kahteen yläteemaan. Esimerkiksi pukumuotiin liittyvä aihe voi artikkelina sisältää materiaaliin, muotiin ja tekniikkaan liittyvää sanastoa. Muoti ja tekniikkaosiot painottuvat määrällisesti eniten. Tekniikkaan kuuluvat koristelu ja somistelu, koska artikkeleissa ei kirjoiteta tekniikasta vaan käytetään näitä sanoja. Tekniikka-sanaa olen käyttänyt analysointia helpottaakseni, koska koristelu ja somistus ilmenevät muussakin kuin käsityötekniikoiden yhteydessä.¹⁰⁴

Teemoittelun taustalla on rakenne, johon olen koonnut historia-sanalla seuraavasti: 1920–1930-luku, yhteiskunta, talouden ja vuodenaajat. Nämä neljä vaikuttavat kaikkien artikkeleihin taustalla. Tutkimuksessani olen ottanut huomioon myös kielen ja toistuvat sanat. Artikkeleista teemoja olen voinut analysoida ja tulkita käyden keskustelua esimerkiksi muiden aikaisemmin julkaistujen tutkimusten kanssa.¹⁰⁵

Kotiliesi nimellään asetti itsensä kodin symboliksi. Suojelevan kodinhaltijan kodiksi on kutsuttu kotiliettä eli tulisijaa, ja näin kansaperinteessä pidetty hyvinvoinnin symboli kuvastuu *Kotiliesi*-lehden nimeen. Modernin lehdistön vuosikymmeneksi on nimetty 1920-lukua. Kotilieden tehtävänä voidaan nähdä olleen jatkaa jo 1800-luvulta alkanutta valistamistyötä, mutta myös parantaa naisen asemaa. Kaupallisuus on tässä osana *Kotiliesi*-lehteä. Lehdessä ymmärrettiin sen toimivan oman aikansa peilinä.¹⁰⁶ *Kotiliesi* kertoi tehtäväkseen seuraavaa:

Toimitus *Kotiliesi* lehdestä: hyödyllistä, käyttökelpoista opastusta kodin ja elämänerialoilta.

Tunnuslause: **Koti on yhteiskunnan sydän**

Kohottamaan perheenemäntien ammattitaitoa käytännöllisissä tehtävissä.

Kotiliedestä on muodostunut ajanmukainen **kotalousväen ammattilehti**.

Suomen kotien äänenkantaja julkisessa elämässämme.

Kodinhoidon ja kotikulttuurin puolesta. (1929/marraskuu/I/21/Sisällyislehti)

¹⁰⁴ *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös Kaavio 1.

¹⁰⁵ *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös Kaavio 1.

¹⁰⁶ Aikasalo 2000, 15, 21, 281 (25), 282–283 (64, 77). Hjalmar Kahelin, joka toimi WSOY:n johtokunnan jäsenenä keksi *Kotiliesi* nimityksen.

Paremmen kodinhoidon, järki talouden ja korkeamman kotikulttuurin puolesta.”
(1925/vuosikerta/sisällysluettelo)

3.1 Kodinhoito ja käsityö

Koti kuului yksityiseen alueeseen ja julkisen maailman häiriötekijät kuten politiikka haluttiin sulkea sen ulkopuolelle. *Kotiliesi* pyrki olemaan politiikan suhteen sitoutumaton. Lukijakunnaksi tulivat perheet, jotka kuuluivat kuluttavaan keskiluokkaan. Tähän kansankerrokseen kuuluivat pikku virkamiehet ja opettajat.¹⁰⁷

Yhteiskunnallisesti perhettä pidettiin tärkeänä yksikkönä, jossa miesten ja naisten roolit oli jaettu. Naiselle kuuluivat yksityinen koti ja miehelle julkinen maailma. *Kotiliesi* ainakin Mary Ollonqvistin artikkeleiden kohdalla vahvasti nimenomaan naisen roolia kodin hengettärenä.¹⁰⁸ *Kotilieden* katsotaan edustavan sukupuolimoraalissa absoluuttista ja perhekäsityksessä se laittoi perheen yksilön edelle. Taistelua käytiin relatiivista perhekäsitystä ja vapaata sukupuolimoraalia vastaan. Relatiivinen tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että henkilökohtaiset ja yksilölliset tarpeet eivät saaneet mennä perheen edelle.¹⁰⁹

Yhteiskunta muuttui *Kotilieden* pyrkimyksistä huolimatta ja se oli alkanut jo 1800-luvulla. Eräänlainen ydinperheaste alkoi yleistyä 1930-luvulla taloudellisen tilanteen kautta, mistä esimerkkinä voidaan pitää palvelijahuoneiden harvinaistumista kodeissa. Kotirouvaihanne ajoitetaan jo alkaneeksi 1600-luvulla Englannissa. Suomessa

¹⁰⁷ Koivisto 2003, 2-4. Kulttuuri ja aikasidonnaisuus vaikuttavat perhe käsitteeseen.

¹⁰⁸ Koivisto 2003, 6-9; *Kotiliesi* 1923–1935. Isänmaa nähtiin näkyvän pienoiskoossa näissä perheyksiköissä. Naisen katsottiin hermoiltaa ja esimerkiksi korvakäytävältään olevan huonompi kuulemisessa verrattuna mieheen ja näin oli järkevää, että nainen pysyi kotona. Vastakkain asettelu miehen ja naisen välille alkoi 1700-luvulla vasta muovautua tarkemmin.

¹⁰⁹ Koivisto 2003, 14. Tässä tarkoitetaan, että familistinen perhekäsitys laittoi perheen yksilön edelle.

kotikulttuuri katsotaan alkaneeksi 1700-luvun lopulla säätyläisperheissä, jotka edustivat kaupunki- ja kartanokulttuureja.¹¹⁰

Naiseuden ideologiaa voidaan löytää Mary Ollonqvistin artikkelista, jossa kerrotaan Helsingin tyttöjen ammattikoulun kevätnäyttelystä.

”Kun kasvava tyttönen lopettaa kansakoulunsa, on hän siinä iässä, jolloin ihmistä on kaikkein vaikein sijoittaa yhteiskuntaelämän nykyään mitä moninaisimpien muotojen palvelukseen. Hän on liian nuori mennäkseen mihinkään oppiin tai ansiotyöhön ja sitä paitsi juuri herkimmissä kehitysiässä ollen raskaampaa ruumiilliseen työhön aivan liian heikko ja kalpeaposkinen. Kotona äidin apuna tai vieraassa lapsenpaimenena saa hän viettää muutaman vuoden ennen kuin voi antautua jollekin vakinaiselle uralle.” (1923/12/kesäkuu II/359–361)

Artikkelissa nousevat lasten nuorten ravitsemusasiat, ja sukupuolittunut käsitys opiskelusta ja naisille sopivista ammateista. Ollonqvist kertoo artikkelissa kansakoulusta valmistuneista nuorista tytöistä, jotka eivät vielä ruumiillisesti ole valmiita niin sanottuihin aikuisten töihin. Nämä nuoret tytöt kuvataan heikoiksi ja kalpeaposkisiksi, jotka tarvitsevat vielä lisähuolenpitoa, niinpä kotiapuna toimiminen soveltui heille.¹¹¹

Loppua kohti artikkeli muuttuu positiivisemmaksi. Yllättynyt saa olla nuorten hienoista tekemisistä liinaompelu-, pukuompelu- ja keittiöluokissa Ollonqvistin tunnelmoinnin mukaan. Lopuksi Ollonqvist vetoaa lukijaan koulurakennuksen puolesta, jotta tulevaisuuden kodinhengettäriillä olisi mahdollisimman tilavat ja valoisa tilat opiskella. Esille tulee myös ajatus ihmisen velvoitteesta olla hyödyllinen niin kanssaihmisille kuin yhteiskunnalle.¹¹²

Käsityöopetus nimenomaan tekstiilityön määrittely on aikaan ja yhteiskuntaan sidonnainen. Esimerkiksi opetukseen laaditut lait ja säädökset vaikuttivat opetukseen

¹¹⁰ Koivisto 2003, 34–37.

¹¹¹ Kotiliesi vuosikerta 1923, 359–361.

¹¹² Kotiliesi 1923, 359–361.

viiveellä. Kaupunkilais- ja maalaistyttöjen opetuksessa oli eroja.¹¹³ Jaottelu ei ole kuitenkaan näin yksinkertainen, koska myös näiden ryhmien sisällä oli omia sosiaalisia luokkia perheen varallisuudesta johtuen.

Kokon mukaan tutkimusten perusteella alempien yhteiskuntaluokkien ja maaseudun tyttöjen tekstiilityön opetus perustui enemmän ansiotuloperiaatteeseen, kun taas kaupunkilaistyttöjen opetus oli enemmän muodin virtausten seuranta ja ajanvietettä. Kokko kirjoittaa suomalaisen kulttuurin merkitysjärjestelmän osaltaan jakavan tietynlaista sukupuolikäsitystä käsityötaitojen kautta. Tytöille opetuksessa tarjottiin ihanteeksi yhteiskunnassa toimimiseen heteroseksuaalista äitiä.¹¹⁴ Tätä ei pidä nähdä niin, että naisen olisi väärin tehdä tekstiilikäsitöitä.

Kotiliesi tarjosi esimerkkejä naisille sopivista ammateista; samalla nähtiin, että naisen paikka oli myös perheenemäntänä. Naisille koulutuksen ja ammatin valinta oli sosiaaliluokkaan sidoksissa, mutta koulutuksen kautta pystyi nousemaan ylemmäs. Esimerkiksi kansakoulussa tytöille ja pojille välittyi 1920–1930-luvun oppikirjojen kautta selkeitä rooleja ja tehtäviä yhteiskunnassa. Koti, ammatti ja yhteiskunnallinen toiminta nähtiin yhdistyvän tyttöjen koulutustavoitteissa.¹¹⁵ Mary Ollonqvist tuki *Kotilieden* artikkeleillaan näitä tavoitteita, mutta myös itse oli yhteiskunnan asettamien tavoitteiden vaikutuksen alla.

3.1.1 Muoti

Pukuompelu on tärkeässä roolissa, kun tarkastellaan Mary Ollonqvistin artikkeleita *Kotiliedessä*. Ompelussa keskitytään osaltaan lasten ja naisten ompeluoheisiin ja

¹¹³ Kokko 2007, 70.

¹¹⁴ Kokko 2007, 70, 124. Tekstiilityö tapahtuu naisten kesken ja näin vahvistaa käsitystä mitkä kuuluvat naisten taitoihin ja töihin. Kokko näkee tekstiilityöopetuksen feminiinisenä erityisalueena. Omana huomautuksena pitää sanoa, että 1980-luvulla ala-asteellani en saanut osallistua teknisiin töihin, koska olisin ollut näin ainut tyttö poikien seurassa, vaikka yksi pojista olisi halunnut tekstiilitöihin. Tästä minulle jäikin pitkäksi aikaa negatiivinen suhtautuminen tekstiilitöihin.

¹¹⁵ Kaarninen 1995, 194–195, 245, 250.

pukeutumisneuvoihin.¹¹⁶ Pukuliite alkoi ilmestyä *Kotilieden* kanssa 1920-luvun lopulla kaksi kertaa vuodessa.¹¹⁷ Näitä liitteitä ei ole kootuissa vuosikirjoissa, joten olen hankkinut niitä muutamia. Olen kuitenkin rajannut ne tutkimukseni ulkopuolelle, koska en ole saanut näitä kaikkia käsiini. Ollonqvist käsittelee artikkeleissaan: asusteita, kuten kenkiä, sukkiä, päähineitä, käsineitä ja huiveja.

Nyky aika, joka kaikissa asioissa tahtoo olla järkevä ja käytännöllinen kiinnittää huomionsa lastenkin pukuihin juuri käytännöllisyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta silmällä pitäen. (1930/kesäkuu/I/11/490–491)

Mary Ollonqvist tukee artikkeleissaan *Kotilieden* asettamia tavoitteita neuvoessaan, kuinka voi olla järkevä, käytännöllinen ja tarkoituksenmukainen pukeutumisessa ja muodin seuraamisessa. Muotia käsitellessään hän tekee selkeän rajan suomalaisten ja muun maalaisten kesken. Hän usein puhuttelee lukijaa meikäläisenä (suomalaista), ja kehottaa olemaan järkevä pukeutumisessa ja ottamaan huomioon Suomen vuodenajat. Pelotteina toimivat niin sairaudet kuin vaatteiden pilalle meneminen. Yksinkertaisuus korostuu puhuttaessa vaatteiden koristelusta ja somistamisesta. Materiaalit ovat tärkeässä osassa artikkeleissa.¹¹⁸

Pukukulttuuri on lähtenyt liikkeelle ihmisen tarpeesta koristautua ja suojautua. Lönnqvistin mukaan ensisijainen tarve vaatetukselle ei olekaan suojautuminen esimerkiksi sääolosuhteilta. Hän korostaa koristautumisen tarpeen merkitystä, joka on ensin lähtenyt vartalon maalaamisesta, tatuoisesta ja arpien tekemisestä. Vaate on psyykinen ja fyysinen suoja ihmiselle, ja se on erikulttuureissa muovautunut hyvin erilaisiksi kokonaisuuksiksi. Pukeutuminen on myös eräänlainen kieli, viestimisväline.¹¹⁹

Miesten pukeutumiseen Mary Ollonqvist ei juurikaan puutu. Miesten vaatekertaa käsitellään esimerkiksi poikien vaatetuksen kohdalla. Yöasu ja urheilupaita ovat ne

¹¹⁶ Kotiliesi 1923–1935. Pukuompelua käytetään *Kotilieden* omassa jaottelussa. Tässä voidaan myös sanoa pukeutumisartikkeli, jota Aikasalokin käyttää.

¹¹⁷ Aikasalo 2000, 59. Neljä kertaa vuodessa pukuliite alkoi ilmestyä 1948 lähtien.

¹¹⁸ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹¹⁹ Lönnqvist 1979, 11–10.

aiheet joihin Ollonqvist antaa ohjausta ja neuvoa *Kotilieden* artikkeleissaan. Kotitakki tai kotinuttu, kuten Ollonqvist sitä nimittää on yksi artikkeliaihe miesten pukeutumisesta kirjoittaessaan.¹²⁰

Lapset ja nuoret painottuvat naisten pukumuodin ohella Mary Ollonqvistin artikkeleissa. Pienten lasten vaatetuksessa annetaan vapaus hieman ilotella esimerkiksi leikkiasujen muodossa. Käytännöllisyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta ei unohdeta näissäkään. Ollonqvistin tekstien mukaan lasten vaatteiden pitäisi olla sellaisia, että lapsella on niissä mahdollisimman helppo liikkua.

Käytännöllinen pojan puku.

Tytöille hän usein kääntää ja kokoaa omista vanhoistaan, mutta pojille eivät äidin vanhat kankaat oikein tahdo sopia, eikä vanha pojilla kestäkään, joten heille useimmiten täytyy ostaa uutta. (1923/6/maaliskuu II/187–188)

Mary Ollonqvistin artikkeleista näkyy sukupuolittuneisuus, tytöt leikkivät rauhallisemmin ja pojan rajummin. Äidin kankaiden ei katsota sopivan pojalle vahvuudeltaan ja kuositukseltaan eli kuvioinniltaan. Ollonqvist kirjoittaa hieman ristiriitaisesti siitä sopiiko äidin vanhoista vaatekappaleista tehdä pojalle vaatteita. Yhdessä artikkelissa neuvotaan tekemään naisen kävelypuvusta pojan puku. Artikkelissa kuvataan, että apulaiset eivät ole enää kodeissa yleisiä, eivätkä kotiompelijatkaan. Ollonqvist tarkoittaa varmasti tässä paremmin toimeentulevia talouksista. Käytännöllisyys ja säästäminen mainitaan, mikä pitää huomioida kaavojen leikkaamisen ja materiaalin kohdalla.

Nuorten pukeutumisessa Mary Ollonqvist keskittyy kouluasuihin ja rippijuhlapukuihin. Tyttöjä kehoitetaan itse tarttumaan toimeen, mutta poikien vaatetuksesta vastuu annetaan äidille. Ollonqvist huomioi, että nuorisolla on vanhemmista poikkeava muoti, mutta neuvoo olemaan varovainen, ettei muodin seuraamisessa mennä liiallisuuksiin. Hän pitää tytöille ominaisena jopa liallista koreilun halua. Tyttöjen saamattomuutta hän hieman arvostelee, mutta kuitenkin positiivisesti. Hän kertoo huomanneensa

¹²⁰ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

opettaessaan tällaisia tyttöjä, että he ovat erittäin innostuneita itse tekemään ja näin opettamaan myös sisaruksiaan. Vaatteiden valmistuksessa korostuu huolellisuus, ja äitejä varoitellaan ostamasta liian kalliita kankaita tyttärien harjoittellessa ompelutaitojaan. Halvoiksi materiaaleiksi hän nimeää kesäkankaissa kretongin ja lysterin vuoden 1927 artikkelissaan.¹²¹

Rippipukujen kohdalla suositellaan nuorille miehenaluille ensimmäiseksi aikuistenpuvuksi smoking-pukua tai tummaa sheviottipukua. Tytöt eivät enää käytä mustia rippijuhlapukuja. Niiden tilalle ovat tulleet valkoiset juhlahameet. Puvuilta odotetaan moitteettomuutta ja asianmukaisuutta. Mary Ollonqvist antaa ohjeita asusteisiin ja hiustenlaittoon. Hän huomioi tyttöjen suosivan lyhyttä tukkaa ja nutturoiden jääneen menneisyyteen. Tärkeintä on, että koko olemus on juhlallinen ja huoliteltu rippijuhlassa.

Naiset korostuvat Mary Ollonqvistin pukumuotiartikkeleissa. Pukupakina on yksi sana, jolla hän määrittelee osaa pukumuotiartikkeleistaan. Artikkeleista nousee selvästi esille säädyllisyys, siisteys, käytännöllisyys, säästeliäisyys ja liiallisen koristeellisuuden välttäminen. Vaatteiden tekemisessä huolellisuus on melkein ehdoton vaatimus.

Tämänkeväinen hameemme.

Hame on naisen kevätasussa ylen tärkeä tekijä ja aivan yhtä tärkeän osan muodostavat kengät ja niiden ohella myös sukat...hattu tai hansikkaat...Värien käyttäminen on yleensä arka asia. Parempi siinä noudattaa yleisiä sääntöjä kuin erikoisuutta hakemalla epäonnistua." (1923/8/huhtikuu II/248–249)

Ollonqvistin tekstien kohdalla asusteina pidetään kenkiä, sukkia, päähineitä ja käsineitä. Jalkineteollisuus kehittyi Suomessa 1930-luvulla¹²², ja Ollonqvistin kenkiä koskevissa kirjoituksissa korostuu kotimaisuus. Se on paras vaihtoehto.¹²³

Pukumuotia käsittelevästä artikkelista saa vaikutelman, että Mary Ollonqvist on seurannut muotia pitkään ja nimenomaan naisten pukeutumismuotia. Hän ottaa

¹²¹ Katso lisätietoa luku 3.1.3. Materiaali.

¹²² Aikasalo 2000, 47.

¹²³ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

huomioon myös Suomen ilmasto-olot ja miten ne eroavat Lontoosta tai Pariisista. Ollonqvist kirjoittaa käytännöllisistä ja mukavista hameista, minkä voi siirtää koskemaan myös muita arkiasuja. Kiinnitin huomiota Pariisin muodin esittelyyn, silti vaatemuotojen mallissa saatettiin suositella englantilaismallia vaikkapa takkien kohdalla. Myöhemmin kimonomalli nousee voimakkaasti esiin vaatteissa.¹²⁴

Muotikuvat *Kotiliesi*-lehdessä olivat tuolloin vielä ulkomaisista lehdistä. Tekstit ja kuvat eivät aina kohdanneet, koska esimerkiksi tekstissä saatettiin neuvoa toisin kuin kuva antoi ymmärtää. Ulkomaisista valokuvaajista mainittiin Henri Manuel useiden kuvien ottajaksi. En lähde analysoimaan kuvia, ne on rajattu tämän tutkielman ulkopuolelle.¹²⁵

Pukeutumisohteita annetaan ja tarkennetaan, eikä mitä tahansa kannata laittaa päälleen asukokonaisuutta valittaessa. Yleisneuvo Mary Ollonqvistin artikkelissa on pysytellä asukokonaisuudessa saman sävyisissä väreissä jotta välttyy noloista valinnoista.

Missä kunnossa on talvitakkisi?

Merkillisimmät erikoisuudet, kuten naisten silkkiset smokingpuvut v.m. eivät ole meikäläistä elämää varten, ne kuuluvat niille kaikista joutilaimille ”high life”¹²⁶ ihmisille, joita meidän maassamme löydättäne...Reumatismi ei ole mikään leikin asia ja pitääkseen sitä loitolla on ihmisten meidän leveysasteellamme talvisaikaan peitettävä vaatteella sekä polvensa että vielä säärensäkin siitä kappaleen matkaa alaskinpäin. (1926/lokakuu 1/19/549–550)

E erityisen tärkeäksi nousevat myös terveydelliset merkitykset vaatteissa. Mary Ollonqvist neuvoo välttämään muodin orjallista seuraamista terveytensä kustannuksella. Naisten pukeutumisessa tulevat esiin ohjeet juhla- ja työpukuihin. Ollonqvist erottaa suomalaisen naisen ranskattaresta, jolle hänen mukaansa sallitaan

¹²⁴ *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹²⁵ *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹²⁶ Sanakirjan mukaan ensisijainen merkitys on sen olevan suurituloisten ja hienoston elintapa. (Valpola 2000, 435.)

muodilla hupsuttelu. Suomalaisen vartalon todetaan olevan sopimaton joihinkin muoteihin, ja Ollonqvist korostaa käytännöllisyyttä suomalaisnaisen pukeutumisessa.

Pukuompelussa ja pukupakinoissa käydään läpi naisten vaateista lähtien päällysvaateista aina alusvaatteisiin. Takit, hameet ja puserot ovat vuosittain toistuvia teemoja. Ollonqvist kirjoittaa arki-, pyhä-, juhla- ja vierailupuvuista, mutta myös työvaatetuksesta, ja käsittelee niin virkanaisen kuin maatalonemännän asuvaihtoehtoja. Pukuhistoriasta on Mary Ollonqvistilta yksi artikkeli, joka käsittelee vaatemuotihistoriaa lyhyesti 1400-luvulta lähtien.¹²⁷

Aikasalon tutkimuksen mukaan edustavuus oli juhlapuvuissa tärkeää ja liian vanhassa juhlapuvussa esiintyminen saattoi koitua alemmuuden tunteeseen vertaisryhmässään. Ollonqvist korostaa asiallisuutta arkivaatteiden kohdalla ja kehoittaa murehtimaan niistä enemmän kuin harvoin käytettävistä juhla-vaatteista. Hänen artikkeleistaan ilmenee, että juhla-asu saatettiin myöhemmin ottaa käyttöön arki-, työ- tai (sunnuntai)pyhäpuvuksi. Tätä pidetään perinteisenä käytäntönä.¹²⁸

Tarvitsetteko juhlapuvun?

Kaikkihan me sen tarvitsemme – ainakin jonkinlaisen...Ja varmaa on, että yksinkertainen, mahdollisimman vähän koristeltu puku on aina kaunein...(1923/marraskuu I/21/629–631)

Juhlapukuna pidettiin myös kansallispukua ja nimenomaan sopivana naisille. Mary Ollonqvist mukaan kansallispuku sopi kaiken ikäisille ja kokoisille, ja nimenomaan kesäjuhlapukuna. Yhdessä artikkelissa on mukana valokuva, jossa nainen koristelee joulukuusta kansallispuvussa. Ollonqvist hehkuttaa kansallispuvun käytännöllisyyttä

¹²⁷ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹²⁸ Aikasalo 2000, 113–114, 119, 281 (133). Parempana kokopukuna pidettiin sunnuntai- tai vierailupukua, jossa voitiin lähteä toimittamaan asioita kaupungille tai kylälle. Juhlapuvuiksi voitiin luetella myös ilta- ja tanssiaispuvut. Niin sanottu hienousaste määrityksi usein sosiaalisen aseman mukaan.

verrattuna muotipukuun, joka ei ole esiäidin perintöä, eikä supisuomalaista alkuperää.¹²⁹

Kansallispukua koskevissa artikkeleissa korostuu kansallishenkisyys ja isänmaallisuus. Ollonqvist mainitsee professori U.T.Sireliuksen teokset kansallispuvuista ja kansallispukuharrastuksesta. Yhdessä näistä artikkeleista Ollonqvist myös mainitsee muutamia muihin maihin liitettyjä kansallispuvunosia, kuten espanjattarien ”mantiljan” ja leveän hameen. Kirjoittaessaan Viron ja Latvian naisista hän yhdistää kansallispuvun käytön kansalliseen vapauteen. Kansallispukua hän pitää suomalaisten juhlien aitouden merkinä, ja että puvut tuovat iloa sekä värikkyyttä tilaisuuteen. Kansallispuku sopii oivallisesti myös lapsille, mutta siitä riittää yksinkertaistettu versio, ja aikuisten kudottujen ja kirjottujen täydellisyyttä ei vaadita lastenpuvuilta. Mary Ollonqvist ohjaa kääntymään kotiteollisuusliikkeiden puoleen, jos ei jostain syystä itse voi tehdä tätä perinteikästä ja juhlavaa kansallispukua.¹³⁰

Varsinainen kiinnostus kansanpukuihin alkoi 1700-luvulla valistus- ja romantiikanfilosofien kautta. Esimerkiksi Ranskan hovissa ihailtiin talonpoikien ruumiillista työtä, mikä sopi hyvin valistusfilosofien terveiden elämäntapojen ja luonnonihailun ajatuksiin.¹³¹ Ruotsissa hyödynnettiin kansanpukua myös poliittisesti, kuten esimerkiksi Kustaa III käydessään Taalainmaalla vuonna 1788. Tuolloin Mauri Amrfelt ja Kustaa III pukeutuivat taalalaispukuihin. Ylhäisöpiireissä kansanomaisiapukuja pidettiin eksoottisina ja esiintymisasuina. Kansanpukuja ei alun perin pidetty erityisen tärkeinä valtion identiteetin kannalta, mutta nationalismin myötä ihmiset alkavat kiinnostua ”pukujen” historiasta.¹³²

¹²⁹ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹³⁰ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹³¹ Lönnqvist 1979, 114–116. Ranskassa vuoden 1789 vallankumouksen myötä säätyä ei saanut enää korostaa pukeutumisella, ja rahvaanpuvun katsottiin olevan demokraattinen työväenluokanpuku.

¹³² Lönnqvist 197, 116–119. 1700-luvulla kerättiin tietoa kansanpuvuista ja esimerkiksi ruotsalaiset taitelijat matkustaessaan Suomessa kuvasit paikallisia kansanpukuja. C.A. Gottlund vuonna 1828 julkaisi teoksen Otavan eli Suomalaisia huvituksia, jossa oli kuvattuna esimerkiksi suomalaisia paikallisissa asuissaan. Ahkerimpia kuvaajia kansanpukujen osalta olivat Magnus von Wright ja Robert Wilhem Ekman 1850–1860-luvulla.

Kansanpukuja esittelevät julkaisut eivät saavuttaneet suurta suosiota, mutta taiteilijat jatkoivat 1800-luvun loppuun asti kansan elämän kuvaamista, jossa kansanpuvuilla oli osansa. Kansankulttuurin katoaminen oli ylioppilailla huolenaihe, ja ajatuksena oli saada Suomeen kansallinen museo. Vuonna 1874 viipurilaiset ylioppilaat toivat Helsinkiin karjalaisia pukuja, mikä oli alkusysäys pukujen ja kodinsisustukseen kuuluvien esineistön keräämiselle. Näytteillä pukuja ja esineistöä oli muun muassa yleisessä taide- ja taideteollisuusnäyttelyssä (1876) Suomessa, Pariisin maailmannäyttelyssä (1878) ja Moskovan taide- ja teollisuusnäyttelyssä (1882).¹³³

Näyttelyissä mukana ollutta esineistöä ei hajotettu vaan ”Suomen Ylioppilaskuntien kansantieteellinen museo” organisoi pysyvän näyttelyn, johon esineet ja puvut koottiin. Seuraavan sysäyksen kansankulttuuriin toi Fanny Churbergin vuonna 1880 perustama Suomen Käsityön Ystävät -yhdistys. Tarkoituksena oli luoda kansallinen käsityötyyli, jossa tärkeässä osassa olivat kirjonta, pitsimallit ja kudonta. Varsinaisesti kansallispuvuista voidaan puhua vuoden 1885 jälkeen, jolloin keisari Aleksanteri III ja hänen puolisolleen Maria Fedoroville esiteltiin kahdeksan kansallispukuista naista. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun kansainpuvuista käytettiin tarkkoja jäljennöksiä esiintymisasuina. Kansallispukeharrastuksen isänä pidetään Suomen Käsityö Ystävien -yhdistyksen johtokunnanjäsentä ja rahastohoitajaa Theodor Schvindtiä. Juhlapukuna kansallispuku on jäljennetty tai rekonstruoitu puku, jossa esiin tulee kansanomaisen juhlapukujenmuoti. Puvun käyttäjällä on tarkoitus korostaa yhteenkuuluvuutta tiettyyn väestöryhmään, paikkakuntaan ja menneisyyteen.¹³⁴

Kansallispuku itsessään korostaa yhteyttä yksilöön ja yhteisöön ja niiden historiaan. Nykyinen kansallispuku on juhla-asu. Vasta 1920-luvulla aloitettiin tarkemmin määrittelemään virallisesti kansallispukea ja sen käyttöä muun muassa *Kotilieden* kautta. Kansallispukuun oli erilaisia suhtautumisia, mutta kansallispuvun hankkiminen ei ollut itsestään selvyyttä sen hintavuuden takia. Työnväenliike 1920-luvulla ei pitänyt oikeistolais-isänmaallisleimaisesta kansallispuvusta. Kansanpuku taas liitetään pääosin

¹³³ Lönnqvist 1979, 119–123. Ensimmäinen Suomen pukukuvasto ja kansanpukuesitys K.F. Ignatiuksen ohut vihkonen Suomalaisia Kansan-pukuja vuonna 1863.

¹³⁴ Lönnqvist 1979, 122–125.

1700-luvun niin sanottuun kansanpukuun, jossa ylimystö pyrki matkimaan (ihannoimaan) rahvaan pukeutumista esimerkiksi naamiaisjuhlissaan. Kansallispuku sanana ilmenee vasta kansallisajattelun nationalismin myötä. Kansan- ja kansallispuken sijaan voidaan käyttää yleiskäsitettä kansanomaisen pukeutumistyyli.¹³⁵

Kansanpuku itsessään on arkena käytettävä puku ja kansallispuku juhlana. Nämä kaksi sanaa muuttuvat aina määrittelijän mukaan. Paikallisuus ja perinne liittyvät kansanomaiseen pukeutumistyyliin, johon ovat erilaiset muodin ”virikkeet” vaikuttaneet ja sopeutuneet vanhaan kansallistyyliin asuun. Puvut eivät ole kokonaan vuosien saatossa muuttuneet, vaan yksittäisiä asioita on saatettu sopeuttaa vallitsevista muodeista näihin pukuihin.¹³⁶

Myöhemmin on jaoteltu esihistorialliset puvut ja muinaispuvut omiksi aiheikseen, mutta ne ovat vaikuttaneet nykyisiin kansallispukeuihin. Erotukseksi kansan- ja kansallispukeuihin muinaispuvut perustuvat hautalöytöihin. Suomessa Kansallispuken neuvosto on eräänlainen päättävä elin kansallispuken kohdalla. Puken suunnittelu ja rakentaminen perustuu suurimmalta osalta museoituihin kansallispukeuihin, joissa taustalla on pitkäaikaista tutkimustyötä.¹³⁷

Esiliina saa arvostetun aseman Mary Ollonqvistin artikkeleissa. *Kotilieden* marraskuun 1932 toisessa numerossa, hän kertoo esiliinoista:

Emännän ystäviä – esiliinoja.

...vankkatekoinen palttinaesiliina suojelee hänen asuaan kodin käytännöllisissä hommissa liikkeessään – hän ei osaisi kotona ollen mitään tehdä ilman tuota tärkeitä vaatekappaletta. Ja seurauksena siitä on, että hän aina näyttää kotoisalta ja naiselliselta sekä tavallisesti aina myöskin siisti. (1923/6/marraskuu II/664–666)

¹³⁵ Lönnqvist 1979, 86, 132–133

¹³⁶ Lönnqvist 1979, 86, 125, 132.

¹³⁷ Luutonen 1997, 97; Lönnqvist 1979, 133–135.

Ollonqvist antaa ohjeita viiteen erilaiseen esiliinaan, joista yksi on pojalle, kaksi pikkutyölle ja kaksi aikuiselle naiselle. Aikuiselle naiselle tarkoitettua vyötäröesiliinaa hän suosittelee joululahjaksi emännälle ja virkanaiselle.¹³⁸ Hän siis huomioi molemmat sekä kaupunkilaisen että emännän artikkelissaan.¹³⁹

Outi Sipilän tutkimuksessa pidetään esiliinaa symbolisena naisen eräänlaisena ”taikaviittana” kotioloissa.¹⁴⁰ Mary Ollonqvist todentaa esiliinan olevan suorastaan perheenemännän tilanteen pelastaja eri kodinhoidon tehtävissä. Ollonqvist kirjoittaa siisteydestä ja käytännöllisyydestä. Siisti ulkonäkö viittaa puhtauteen, joka kasvoi tärkeäksi osaksi kodinhoitoa 1920–1930-luvulla. Esiliina ei ole vain tahrojen ja likaantumiseen esteenä hyvä tekstiilituote, vaan myös hyvä tapa suojata vaatteita kulumiselta työskentelyn lomassa. Mary Ollonqvist painottaa materiaalin säästämistä ja taloudellista ajattelua materiaalien hankinnassa esimerkiksi.

Sipilän tavoin olen päätenyt siihen, että *Kotilieden* artikkelit olivat suunnattu nuorille rouville, ja tästä johtui artikkelien opettavainen sävy. Yhdyn myös siihen että *Kotilieden* artikkeleissa kaikkien ei oleteta olevan varakkaita, ja Ollonqvistkin tuo tämän esille muutamissa artikkeleissaan. Sipilän mukaan monet *Kotilieden* artikkelit oli kohdistettu ostovoimaiseen väkeen.¹⁴¹ Mielestäni Mary Ollonqvist huomioi hyvin myös taloudellisen näkökulman: säästäväisyys ja hintatietoisuus. Asuste ja sen käyttö vaikuttavat siihen, onko lukijan järkevää ostaa halpaa vai kallista. Kotimaista tuotantoa Mary Ollonqvist kannustaa ostamaan kotimaisia kankaita ja huomioi myös materiaalien laadun kankaanostoehdotuksissaan.¹⁴²

¹³⁸ Kotiliesi 1923, 664–666.

¹³⁹ Aikasalo 2000, 145–147.

¹⁴⁰ Sipilä 2012, iii.

¹⁴¹ Sipilä 2012, 51. Sipilä kirjoittaa esiliinasta tekstiilikulttuurisena ilmiönä. Hän määrittelee sanat tekstiili ja kulttuuri ja kertoo niiden merkitysten taustaa myös eri kielillä, kuten ruotsin- ja englanninkielissä. Itse en lähde syväluotaavaan määrittelyyn, mutta lyhyesti voin esiliinan kohdalla sanoa sen kuuluvan niin tekstiili- ja pukeutumiskulttuuriin. Käsityö liittyy esiliinaan menetelmien eli tekotapojen kautta. Sipilä määrittää myös käsityöhön liittyvän opetuksellisen ulottuvuuden, mutta sen sisältävän myös suunnittelu- ja valmistusprosessin, josta syntyy produkti eli toiminnan tuotos.(33–35)

¹⁴² Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

Esiliina on vaate, joka arvottaa naisen kodissa työskenteleväksi henkilöksi.¹⁴³

Kotilieden artikkeleissa yleensä esiliina muodostui hyvän naisen merkiksi, mutta kuitenkin miehen tullessa kotiin naisen kuului riisua tuo arkinen työpuku.¹⁴⁴

Urheileva Suomi ja naisten urheiluvaatetus on nostettu artikkeleiden aiheeksi hiihdon ja uinnin kohdalla. *Kotilieden* (1924) *Urheiluasumme* artikkelissa Mary Ollonqvist kertoo Suomen olevan urheilumaa ja koko maailman sen tietävän. Hän mainitsee miesten olympialaisten menestyksen tuovan mainetta Suomelle, mutta nuorten naisten myös nykyisin kunnostautuvan urheiluasian puolesta. Ollonqvistin mukaan urheiluasuun kuuluu housumuoti. Huolimatta siitä, että housut helpottaisivatkin liikkumista, eivät ne hänen mukaansa lisää naisen sievyyttä niin kuin halvempi ja yksinkertaisempi laskostettu hame. Artikkelin kuvissa esitellään sekä housut, että hamevaihtoehdot lapsille, tytöille ja täysikasvuisille naisille.

Ollonqvist varoittaa Suomen ankarista talvioloista ja kehoittaa turvaamaan itsensä erilaisilta taudeilta ja sairauksilta järkevällä pukeutumisella. Hän ehdottaa edullisia keinoja vuorata itsensä lämpimäksi ja niin ettei tuuli pääse puhaltamaan kudotun materiaalin läpi. Vuoden 1933 *Talviurheilupuku* -artikkelissa Mary Ollonqvist ei enää ehdota hametta housupuvun sijaan vaan housuasu näyttäisi olevan käytännöllinen ja parhain urheiluasu. Piirretyt artikkelin kuvitukset ovat muuttuneet valokuviksi. Mary Ollonqvist kirjoittaa ettei urheilu ole vain nuorten harrastus, vaan että urheilun avulla vanhempikin naisihmisen voi pysyä nuorena. Perheenäidille hän asettaa urheilunharrastamisen keinoksi irrottautua arjesta.

1930-luvulla Mary Ollonqvist harrasti ratsastusta ja uintia, mutta myöhemmin hän keskittyi teatteriin ja kirjallisuuteen.¹⁴⁵ 1920–1930-luvuilla urheilu valjastettiin osaksi itsenäisen Suomen maanpuolustusta. Urheilun katsottiin tuottavan yhteiskunnalle

¹⁴³ Kotiliesi vuosikerta 1924, 437. Katso myös LIITE 1.

¹⁴⁴ Aikasalo 2002, 157–158. Anni Rinne kirjoittikin ”puhtaus on miellyttävän muoti” vuoden 1925 *Kotiliedessä*. Muuallakin kuin Mary Ollonqvistin artikkeleissa puhtaus ja siisteys olivat itsestään selvyys *Kotiliedessä*.

¹⁴⁵ Aikalaiskirja 1933, 486; Havu, Poijärvi, Arvi & Parikka 1954, 596; Huovinen, Poijärvi, Arvi, Virtamo & Tuomikoski 1970, 712–713. Katso myös LIITE 2.

kurinalaisia ja uskollisia jäseniä.¹⁴⁶ Mary Ollonqvistin voidaan nähdä kuuluneen ryhmään, jolla oli mahdollisuus harrastamiseen. Tähän tarvittiin vapaa-aikaa, mutta myös rahaa.

Vapaa-aika lisääntyi 1920–1930-luvulla paremmin toimeen tulevilla perheillä. Liikuntakulttuuri osoittautui tärkeäksi kansakunnan rakentajaksi. Sisällissodan haavaumat näkyivät urheiluseurojen järjestäytymisessä. Porvariain ja työväen urheiluseurat eivät pitäneet toistensa tavoitteista, joten urheilu oli politisoitunut. Naisen asema urheilussa oli huonompi kuin miesten. Naisten ei sopinut harrastaa kaikenlaisia lajeja, jopa juoksua pidettiin naiselle epäilyttävänä harrastuksena.¹⁴⁷

Mary Ollonqvist harrasti uintia ja ratsastusta. Ne kuuluivat keskiluokan harrastuksiin, ja uintia pidettiin lisäksi muotilajina. Kaupunkilaiset nähtiin voimistelijoina, maaseudun väki hiihdon ja painin harrastajina. Seuraava lainaus kuvastaa hyvin ajan henkeä:

Nykyajan nuoriso on urheilevaa nuorisoa – urheilu on tyypillinen, moderni aikakautemme piirre: ruusujen ja liljojen heiveröinen runous kuuluu menneille sukupolville. Nykyisessä ajassa kajahtelee nyrkkeilijän iskut kehästä, piikkikenkien ponnistus hiekkaan ja tahdikas juoksu hiilimurskaradalla.¹⁴⁸

Rantaelämä Mary Ollonqvistin artikkeleissa näkyy pukeutumisneuvojen kautta. Pohjois-Pohjanmaan museo on tehnyt julkaisun, jossa kerrotaan uima-asujen historiasta 1880-luvulta 1990-luvulle asti. Julkaisussa on käytetty lähteenä myös *Kotilieden* uimapukuartikkeleita. Mary Ollonqvist esittelee artikkeleissaan tyypillistä 1920-luvun uimapukua eli lyhyitä housuja ja mekkomaista pitkää paitaa puettavaksi rannalle.

Analysoinnissa kiinnitin erityistä huomiota Mary Ollonqvistin neuvoon koskien rannalla käytettävistä päähineistä. Ehdottoman tuomittavaa oli yömyssyn käyttö rannalla suojaamassa auringolta ja vedeltä. Sänkykamaritunnelmaa ei ollut soveliasta tuoda julkisesti esittelyyn. Perusteluna hänellä on, että yömyssyt eivät anna reipasta ja

¹⁴⁶ Laine 2007, 219.

¹⁴⁷ Laine 2007, 221–223.

¹⁴⁸ Laine 2007, 221–223. Lainaus runoilija Yrjö Jylhältä.

hauskaa vaikutelmaa, sekä yömyssymäiset sopivat vain erityisen tyttömäisille ja naisellisille kasvoille. Vaihtoehtona hän tarjoaa aurinkohuntua, jonka voi kietaista päähänsä. Hellehatunkin hän mainitsee sopivan oikein mainiosti rannalle. Ollonqvist korostaa kauneuden tärkeyttä, mikä tulee esille käytettäessä yksinkertaista asua.¹⁴⁹

Rantatakki nousee tärkeäksi vaateparreksi, Ollonqvist suosittelee rantatakia, että kylpyviittä eli kimonoa sekä kylpylakanaa. Materiaaliehtoituksina ovat frotee, pellava ja puuvilla. Halvimmaksi vaihtoehdoksi hän esittelee nisujauhosaakki-kankaan, jonka käyttöönottoon hän antaa ohjeita. Näissä ranta-asuissa kotimaisuus painottuu materiaalivalintojen kohdalla.¹⁵⁰

Kylpeminen ja kylpyläkulttuuri liittyivät jo antiikin Kreikan ja Rooman kulttuuriin. Tämä kylpykulttuuri taantui ja nousi vasta 1700-luvulla uuteen suosioon terveyskylpylöiden muodossa. Kylpyläkulttuurista 1800-luvun Suomesta ei ole säilynyt tarkkoja tietoja.¹⁵¹ Toisaalta on muistettava, ettei veteen pulahtamiseen tarvittu välttämättä minkäänlaista vaatepartta.

Terveyskylpyläpotilaiden käyttämä asu yleistyi vasta 1850-luvulta alkaen. Tämä Amalia Bloomerin suunnittelema eräänlainen uima-asu oli nilkkojen yläpuolella olevan hame, joka voitiin nyörien avulla nostaa pohkeiden kohdalle. Amerikkalaisesta ”bloomers”-versiosta kehiteltiin Euroopassa oma versionsa, jossa mukana olivat pitkät housut, reisi- tai polvipituinen takki tai tunika. 1870-luvulle tultaessa rantamuoti alkoi keventyä, mutta kaiken piti olla kuitenkin säädyllistä.¹⁵² 1800-luvulla rusketus ei ollut pääasiassa rannalle olemisessa, mutta aurinkokylpy oli itsestään selvyyttä Mary Ollonqvistin artikkeleissa 1920–1930-luvuilla.

1900-luvun alku vuosikymmeninä niin sanottu säädyllisyys alkoi väistyä käytännöllisyyden tieltä. Nainen saatettiin kuitenkin leimata kevytmieliseksi liian vapaan rantapukeutumisen vuoksi. Naisten uima-asut rantapukeutumisessa alkoivat muistuttaa

¹⁴⁹ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁵⁰ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁵¹ Juntikka 1997, 1-3. Uima-asu ei ollut vaate vaan kylpyvaunu säädyllisissä ylhäisöpiireissä.

¹⁵² Juntikka 1997, 5-7.

enemmän miesten uima-asuja. Markkinoille tuli uima-asuja, jotka olivat yksivärisiä (usein musta), yksiosaisia ja villasta valmistettuja. Merkittävä naistenmuodissa tapahtui kun 1912 korsetit ja tuet katosivat luonnollisuutta korostavan muodin tieltä.¹⁵³

Ennen 1800-lukua Suomessa uimataito oli vain harvoilla. Uimataidottomuudesta huolestuttiin ja uimataidon opetusta aloitettiin Helsingissä 1830-luvulla ja 1860-luvulla Turussa. Uimaseurat olivat merkittävässä asemassa uimataidon leviämässä Suomessa. Uimaopetus tapahtui miehille ja naisille erikseen ja poikkeustapauksissa, kuten pitkänmatkan uinneissa käytettiin uimapukuja, muuten uintia harjoiteltiin alasti. 1920-luvulla uimaseuratoiminta, opetus ja uimaharrastus vakiinnuttivat asemansa harrastusten joukossa.¹⁵⁴

Ensimmäisen maailmansodan (1914–1918) jälkeen ei uimavaatetuksessa haluttu palata enää vanhaan uimamuotiin. Trikoo nousi vahvaksi kilpailijaksi puuvillaisille ja pellavaisille materiaaleille.¹⁵⁵ Mary Ollonqvistin uimapukua koskevat artikkelit kuvastavat kuitenkin toisenlaista mielipidettä. Hän tiedostaa trikoon uima-asujen materiaalina, mutta pitää muista materiaalista valmistettuja paremmin sopivina. Tähän ei ehkä ole syynä materiaali sinänsä vaan trikoon vartalonmyötäisyys uimapukua käytettäessä. Ollonqvist suosittelee, että kotimaista pumpulikangasta tulisi käyttää uimapuvun valmistukseen.¹⁵⁶

Säädyllisyys ja säädyttömyys näkyvät myös muissa kuin uima- tai alusvaateasioissa. Naisellisuus liitettiin eroottisuuteen, joten naisellisuuden korostaminen saattoi olla myös säädyttömyyttä. Naisellisuuteen pyrittiin, mutta järkevästi *Kotilieden* pukeutumisartikkeleissa. 1920-luvulla käytiin keskustelua siitä, mikä oli sopivaa, ja miten välttää mauttomuus pukeutumisessa.¹⁵⁷

¹⁵³ Juntikka 1997, 7.

¹⁵⁴ Juntikka 1997, 11, 17–19. Nuorille suunnatussa Kalevan artikkelissa vuonna 1929 annetaan ohjeita miten uida crawl'ia, joka nykyisin tunnetaan krooliuintina.

¹⁵⁵ Juntikka 1997, 15.

¹⁵⁶ *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁵⁷ Aikasalo 2000, 103–104.

Huomioni kiinnittyi Mary Ollonqvistin tapaan suosia muita materiaaleja kuin trikoota uima-asujen kohdalla. Aluksi voisi ajatella sen johtuvan siitä, ettei trikoo ollut kotimainen materiaali. Kuitenkin todellisuudessa Suomen Trikoo Oy valmisti jo ennen 1920-lukua trikoouima-asuja. Kotimaisuus ei siis luultavasti ollut syynä trikoon hylkimiseen vaan sen vartalomyötäisyys, jota voitiin pitää liian siveettömänä ja säädyttömänä pukeutumismallina rannalle.

Trikoon suosio kasvoi 1920-luvun myötä, mutta sen esteenä olivat tuontisäännöstely ja ulkomainen kilpailu, varsinkin saksalaisten ja englantilaisten tuotteiden halpatuonti. 1930-luvun alun lamakausi ei estänyt muodin vaihteluita, mutta vaikutti vaatteiden hintoihin ja kysyntään. Uima-asu muodissa näkyi virtaviivaisuuden ihanne, ja 1930-luvun myötä uimapuvuista alkoi hävitä hameosa ja naisten uimapuvut muistuttivat yhä enemmän miesten uimapukumuotia. Trikoon kilpailijaksi 1930-luvun aikana tuli koneneulottu villa, ja myös kumikudoksisia uimapukuja alkoi ilmestyä.¹⁵⁸

Uimapukujen mainostaminen oli 1920-luvulla vähäisempää kuin 1930-luvulla. Mainostajat lisääntyivät ja uima-asujen valmistajat tekivät tehokkaita lehtimainoskamppanijoita. Rannalla oleminen naisten ja miesten kesken vapautui 1930-luvulla. Juntikka kertoo myös kylpyviitasta, mutta kirjoittaa sen hävinneen rantaelämästä 1930-luvun loppuun mennessä¹⁵⁹ Mary Ollonqvistin artikkeleissa ei mainita miesten ja naisten välisestä rannalla olostä.¹⁶⁰

Aikasalo on tutkimuksessaan jaotellut erilaisia teemoja tutkimistaan *Kotilieden* artikkeleista. Ne ovat säästäväisyys, puhtaus-siisteys (helppohoitoisuus), lämpivyyss-terveellisyys, kulumattomuus-kestävyys, käyttömukavuus, laatu, tuotemerkit ja

¹⁵⁸ Juntikka 1997, 20–23. Kumikudoksisen uima-asun myyntioikeus oli vain toiminimi Fanni Niemellä Helsingistä. Uimapukuihin ulkoasuun vaikutti myös aurinkokylvyt eli rusketuksen saaminen eli vähemmän kangasta enemmän rusketusta.

¹⁵⁹ Juntikka 1997, 26–27.

¹⁶⁰ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

kotimaisuus, ja näitä kutsutaan käytännöllisiksi ihanteiksi.¹⁶¹ Minäkin huomioin samat asiat, mutta jaotteluni on hieman erilainen ja keskittynyt yhden ihmisen artikkeleihin.

Muotilehtenä *Kotiliettä* ei kuitenkaan pidetty, vaikka oma tutkimukseni muotiaiheeseen on osittain keskittynyt. *Kotiliesi* tuli korvaamaan vanhempien neuvot, entiset pukeutumisohteet ja sananparret. Naistenlehtenä sitä ei omana aikanaan pidetty. Vasta jälkeempäin on ajateltu sen olevan ensimmäinen lehti, joka aloitti varsinaisen naistenlehdistön.¹⁶²

Muodille on ominaista kiertokulku. Pukeutumiseen kannatti nähdä vaivaa *Kotilieden* pukeutumisartikkeleiden mukaan. Aikasalon tutkimuksessa kiinnitetään *Kotilieden* muotiartikkeleiden pyrkivän tiedottamaan muodista. Ristiriita löytyykin juuri tästä muodin seuraamisen kehoituksesta, kun taas samalla pyritään neuvomaan välttämään liiallista muodinoikkujen seuraamista. Aikasalo kirjoittaa muodin vaihtumisen tulleen lukijoille yllätyksenä, koska siitä puhuttiin usein nykyhetken viittaavana ja sen kestosta ei kerrottu.¹⁶³ *Kotiliedenkin* voidaan nähdä tavoitelleen järkevää ja käytännöllistä tapaa katsoa muotia. Mary Ollonqvistin artikkeleissa toistuvat sanat, kuten käytännöllisyys, tarkoituksenmukaisuus ja hyödyllisyys. Mary Ollonqvistin artikkeleista voi nähdä eräänlaisia lukuohjeita pukeutumismuotia seuraaville.

3.1.2 Tekniikat

Jaotteluni mukaan sanat somistaminen ja koristaminen kuuluvat Mary Ollonqvistin *Kotilieden* artikkeleissa tekniikka-sanalle. Tämä osio kertoo, mitä käsityötekniikoita on käytetty. Ompelu, ja nimenomaan koneella ompelu hallitsee suurta osaa artikkeleista. Käsinompeleiden kohdalla tarkoitetaan erilaisia käsin tehtyjä pistoja. Suuren huomion artikkeleissa saa reikäompelu verrattuna muihin käsityötekniikoihin. Muita tekniikoita

¹⁶¹ Aikasalo 2000. Materiaalina Aikasalolla *Kotilieden* pukeutumisartikkeleiden ja mainosten lisäksi on ollut lukijahaastattelut. Haastattelut on tehty ihmisille, jotka ovat syntyneet 1914–1928 aikavälillä. Vanhimmat lukijat ovat vuonna 1923 olleet 9-vuotiaita. (Aikasalo 2000, 39)

¹⁶² Aikasalo 2000, 15, 19.

¹⁶³ Aikasalo 2000, 51–55; *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

pääosin ovat kirjonta, kudonta, virkkaus ja neulonta. Korjaus ja uudistaminen otetaan esille joissain artikkeleissa.¹⁶⁴

Reikäompelua Mary Ollonqvistin esittelee useissa artikkeleissa. Perekhyttäessään lukijan reikäompelun saloihin hän kertoo lyhyesti sen historiaa. Hän huomioi tekniikoiden erilaisuuden eri maissa ja tuo esille sen, että tekniikan nimeämisessä voi olla eroja määrittelijästä riippuen. Hän mainitsee reikäompelun olevan tärkeä osa suomalaista tekstiilihistoriaa ja käyttää esimerkkinä muinais- ja kansallispukuja. Hän korostaa reikäompelun oivallisuutta pukuompeluartikkeleissaan.

Reikäompeluun luetellaan kuuluvan suomalaisessa kirjontaperinteessä lisäksi revinnäiskirjonat. Määriteltäessä, mikä on reikäompelu, revinnäinen tai pohjaompelu, on muistettava, että arkikielessä ne usein tarkoittavat samaa asiaa. Näistä tekniikoista syntyy pitsimäistä jälkeä kankaalle. Suomalaisen kulttuurin yksinomaisuutta nämä pohjanompelu ja revinnäiset eivät ole. Antiikin kreikkalaisten kerrotaan jo käyttäneen samanlaista tekniikkaa pukujensa koristeluissa. Suomessa revinnäisompelu alkoi yleistyä vasta 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa. Karjalan alueella revinnäisestä käytetään nimitystä nyhjännäiskirjonta. Pohjanompelusta voidaan käyttää myös nimitystä kiristysompelu, mutta siitä saatetaan käyttää vanhemmissa lähteissä nyhjännäiskirjonta nimeä. Reikäompelu eroaa lähinnä siinä, että se on kapeampana kaistaleena tehtyä ja siinä ei poisteta lankoja ollenkaan tai hyvin vähän.

Reikäompeleisiin voidaan luetella vielä omia jakoja, kuten muurahaispolku-, pakotettu-, varsipisto-, tikkipisto-, hammasrivi-, polveke- ja kierretty hammasrivireikäompelu sekä muita muunnoksia reikäompelusta.¹⁶⁵

Reikäompelussa voi myös törmätä sanaan revinnäiskirjonta. Muissa maissa tämän nimityksen alle voidaan laittaa tekniikoita, joissa leikataan aukkoja kankaaseen ja ne reunustetaan ompeleella: madeirankirjonta eli englantilainen, richelieukirjonta

¹⁶⁴ Neulonta ja virkkaus on Aikasalun tutkimuksessa sivuutettu, mutta ompelua on käsitelty. Sivuutettu on myös äitiysvaatteet ja surupuvut.(Aikasalo 2000, 290 (1), 293 (50))

¹⁶⁵ Seppälä & Mikkilä 1981, 8, 140.

(renessanssikirjonta) ja unkarilainen eli kansanomaisen laakapistokirjonta sekä valkokirjonta.¹⁶⁶

Mary Ollonqvist erottaa suomalaisen reikäompelun saksalaisesta. Pohjoismaat hän lukee samaa ryhmään, ja Ruotsin hän ottaa esimerkiksi siitä, että sen tekniikkaa vastaa joutsenolaista tapaa. Muinais- ja kansallispuvuista hän kertoo, miten ja missä reikäompelua on käytetty. Tietonsa hän perustaa osittain Kansallismuseon kokoelmissa oleviin esineisiin ja Sireliuksen *Suomen kansan pukujen historia*-teokseen. Ollonqvist kirjoittaa reikä ompelun kuuluvan välttämättömiin ”hienoihin käsitöihin”. Hän mainitsee reikäompelun siirtyneen pukujen koristelusta kodintekstiileihin. Hänen ehdoton mielipiteensä on, että käsin tehty on aitoa ja oikeaa reikäompelua, ei koneellisesti valmistettu. Ollonqvistin artikkelien mukaan reikäompelu on keskeisessä asemassa perinteiden vaalimisessa, mutta myös yksinkertaisuudessaan kaunein koristelutapa.¹⁶⁷

Kirjontaa ei varsinaisesti esitellä, mutta se on yksi vaihtoehto koristelussa tai somistuksessa. Ainoastaan vanukirjonta saa oman artikkelinsa. Kirjontaa voidaan kutsua myös nimeltä kirjo-ompelu tai koruompelu, mutta se tunnetaan myös sanalla taideompelu¹⁶⁸. Suomessa läntisellä ja itäisellä kirjonnalla on eroja kohteissa ja tekniikoissa. Karjalasta löytyvät useimmiten kuoseiltaan ja tekniikaltaan runsaimmat tekstiilit.¹⁶⁹

Kirjonta käsityötekniikkana voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan värijaon perusteella valko- ja värikirjontaan. Assyriasta, Egyptistä ja Fryygiasta on vanhimpia tietoja koristeompelusta 4000-luvulta eaa. Sitä on kauan harjoitettu Amerikassa ja Aasiassa. Pohjoismaissa vanhimmat löydöt ovat viikinkiajalta. Keskiajalla kirjonta kehittyi huippuunsa ja vasta 1800-luvulla taso alkoi hiipua, kun mukaan tulivat teollisesti valmistetut tekstiilit. Kirjannon nousukausi alkoi uudestaan 1800- ja 1900-luvun taitteessa, koska Englannista alkanut Arts and Craft-uudistusliike synnytti art nouveau-

¹⁶⁶ Konttinen & Laajoki 2005, 396, 372.

¹⁶⁷ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁶⁸ Konttinen & Laajoki 2005, 193, 437.

¹⁶⁹ Mikkilä & Seppälä 1980, 4.

tyylin, joka Suomessa tunnetaan jugendtyylinä. Suomessa kansanomaisen kirjontaperinteen keräämistyötä vauhditti Suomen Käsityön Ystävien toiminta.¹⁷⁰

Mary Ollonqvist käsittelee vanukirjontaa artikkelissa, jossa esitellään joululahjatöiden tekoa. Hän ehdottaa edellä mainittua tekniikkaa käytettäväksi sohvatyynyihin, kahvimyssyihin, nenäliina- ja käsilaukkuihin. Ollonqvist kirjottaa materiaaleista ja tekniikan toteutuksesta. Kuvateksteistä ilmenee, kuinka materiaaleja voidaan ottaa vanhasta puserosta tai käyttää yli jääneitä tilkkuja erilaisiin laukkuihin. Materiaalina neuvotaan käyttämään silkkiä.¹⁷¹ Matelassé eli vanukirjonta tai marseilleompelu tuli Eurooppaan 1600-luvun tienoilla luultavasti idästä. Ideana on kuvioda kangasta, jossa on päälli- ja aluskangas ja niiden välissä joskus vanua tai lankaa. Tässä yhteydessä voidaan puhua kuviodusta ontelokankaasta.¹⁷²

Matelassé on myös raaka-aine, jota saa valmiina kankaina ja tuotteina. Ollonqvistin artikkeleissa se näkyy kevät- ja kesäkankaissa, tarkemmin takkikankaista puhuttaessa. Kurimo ehdottaa matelasséa oviverhoihin, päällysviittoihin tai aamutakkeihin vaatetusalan aineoppia käsittelevässä kirjassa vuodelta 1938.¹⁷³

Rozsika Parker toteaa *The Subversive stitch, Embroidery and the Making of the Feminine* -teoksen alkusanoissa:

The art of embroidery has been the means of educating women into feminine ideal, and of proving that they have attained it, but also provided a weapon of resistance to the constraints of feminity¹⁷⁴

Parkerin mukaan kirjonta oli eräs väline ehdollistaa nainen rooliinsa, mutta samalla se toimi vastarintana. Mary Ollonqvist käsittelee *Kotilieden* artikkeleissaan erilaisia käsityötekniikoita, joissa nainen asetetaan vastuuseen tekstiilitöistä, joten käsityöstä

¹⁷⁰ Konttinen & Laajoki 2005, 437. Erilaisia tapoja ja tekniikoita tämän alla on esimerkiksi varjo-ompelu, ristipistikirjonta, revinnäiskirjonta, reikäompelu, reliefikirjonta, richelieukirjonta, point de Hongrie, petit point, mosaiikkiompelu, kelimompelu, häiveompelu, matelassé ja hedebo-ompelu.

¹⁷¹ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁷² Konttinen & Laajoki 2005, 263.

¹⁷³ Kurimo 1938, 129; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁷⁴ Parker 1996, Foreword.

kirjoittaminen on myös ehdollistavaa. Käsiötä ei tulisi nähdä vain sitovana asiana, vaan myös mahdollisuutena vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin ja sukupuolirooleihin.

Neulontaa käsitellään vähän Mary Ollonqvistin artikkeleissa. Neuloksista puhutaan materiaalien yhteydessä ja neulotuista ja kudotuista vaatteista on mainintoja. Hän raportoi sukkakilpailusta yhdessä artikkelissaan. Kirjoissaan Mary Ollonqvist käsittelee neulontaa sukkien ja käsineiden tekoa esitellessään. Mallien lähteenä ovat osittain Kansallismuseon kerätyt vanhat mallit. *Suomalaisia sukkia ja muita neuletöitä*-teoksessa hän käy läpi suomalaisiin sukkiin liittyviä perinteitä ja tapoja.¹⁷⁵ Muutamat suomalaisista käsityökirjailijoista ovat myös hyödyntäneet käsityökirjoissaan Suomen Kansallismuseon kokoelmia pohjana suunnitellessaan malleja ja ohjeita.¹⁷⁶

Mary Ollonqvist käsittelee taideneulontaa artikkelissaan *Nyt harrastetaan taideneulontaa*. Artikkelissa ei määritellä mitä taideneulonta tarkasti on, vaan esitellään neulontamalleja, joita voi käyttää neulepuseroihin, kaulahuiveihin ja liiveihin. Tulkintani on, että taideneulonta tarkoittaa koristamista ja koristeellista neulontaa, koska kuvaesimerkkeinä ovat villapusero ja mallitilkkuja.¹⁷⁷

Oikeastaan voitaisiin puhua ennemminkin kuvioneulonnasta kuin taideneulonnasta. Taideneulontaa pidän itsesuunniteltuna kokonaisteoksena, joka ei toteudu tämän *Nyt harrastetaan taideneulontaa* -artikkelin kohdalla, koska siinä on annettu ohjeet puseron kokoamiseen. Taideneulontana se olisi voitu nähdä, jos artikkelissa olisi esitelty vain mallitilkut eikä kokoamisohjetta. Kuvioneulonta sopii, koska siinä ei ole vain värien mukaan tapahtuvaa kuviointia, jota taas voidaan nimittää kirjoneulonnaksi. En ole myöhemmin törmännyt taideneulontaan tällaisten artikkeleiden kohdalla. Virkkauksen kohdalla olen nähnyt eräänlaista vapaata virkkausta, jota voidaan kutsua taiteeksi.

Vanhimmat neulonnasta olevat todisteet Euroopassa on löydetty Hollantilaisesta naisen haudasta 200-luvulta. Keskiajan kirkkotaiteessa, jopa kuvattiin neulovia

¹⁷⁵ Olki 1948, Alkulause; Olki 1952, 3.

¹⁷⁶ Mitronen & Nieminen 1980, 67.

¹⁷⁷ LIITE 1. Kotiliesi 1933 Kesäkuu I

Madonna. Keskiajan luostareissa käsityötaidot kukoistivat ja levisivät luostareiden kautta. Neulontatekniikalla tehtyjä töitä on löytynyt ympärimaailmaa.¹⁷⁸

Puhe kansanomaisesta käsityöstä liitetään usein historiaan ja perinteeseen sekä ajallisesti käsitöihin, jotka on tehty maaseudulla ennen 1950-lukua. Taidekäsityönä tehty tuote valmistuu usein samalla tapaa kuin kansankäsityökin, mutta suunnitteluvaihe on erilainen. Taideneulonnan kohdalla suunnittelija on usein tunnettu taiteilija, kun taas perinteisessä kansanomaisessa tuotteessa suunnittelijaa ei välttämättä tiedetä.¹⁷⁹ *Taiteensanakirja* määrittelee taidekäsityön nimenomaan tekstiilityöksi, joka on yksilöllisesti valmistettu tai suunniteltu.¹⁸⁰

Neulomista ja virkkaamista voidaan kutsua lankatekniikoiksi. Varhaisimpana lankatekniikkana on pidetty Suomessa kinnasneulatekniikkaa, jota on käytetty keskiajalta lähtien. Tekniikan arvellaan tulleen Suomeen Ruotsin kautta. Neulomista pidetään myös kankaan ompelemisena langalla ja neulalla, mistä käytetään myös termiä kutoa puikoilla. Nämä nimitykset vaihtelevat jo Suomen sisäpuolella riippuen siitä mitä on totuttu käyttämään.¹⁸¹ Olen kotoisin Lounais-Suomesta, ja minulle on opetettu koulussa, että ompelukoneella ommellaan, kangaspuilla kudotaan ja puikoilla neulotaan.

Neulotut sukat tulivat Euroopassa muotiin keskiajalla. Erään teorian mukaan neulonta olisi lähtöisin Välimerenmaista. Legendat ja myytit kuuluvat osana neulehistoriaa ja saattavat aiheuttaa erilaisia tulkintoja. Etelä-Euroopan ohella Skandinaviaa on pidetty käsityöläisten neulekeskuksena. Varsinaiset kansanomaiset neuleet ajoitetaan Suomessa 1600-luvulle. Sukkia neulomalla saattoi ansaita verorahaa. 1800-luvun lopulla käsinneulontakoneet yleistyivät Suomessa. Niitä hankittiin elannon toivossa. Koneneulonnan avulla on laskettu 1930-luvulla saaneen elannon noin viisi naista yhtä

¹⁷⁸ Rutt 1987, 28, 45–50, 55. Käsien neulonta historiakirjan on kirjoittanut Leichesterin Piispa Richard Rutt Isosta-Britanniasta. Kankaita on säilynyt pronssikorujen avulla. Oletettavaa on kuitenkin, että neulonta on vanhempaa alkuperää tekniikkana.

¹⁷⁹ Luutonen 1997, 72.

¹⁸⁰ Konttinen & Laajoki 2005, 437.

¹⁸¹ Luutonen 1997, 75–79. Samaan ryhmään (lankatekniikka) voidaan lukea kinnasneulatekniikka, haarukkapitsi ja koukkuaminen eli ns. tunisialainen virkkaus.

pitäjää kohden. Tuotteiden kysynnän kasvaessa kehitettiin neulekone teolliseen käyttöön.¹⁸²

Virkkaus on käsityötekniikka, joka on tunnettu jo keskiajalla, mutta suuremman suosion se sai 1800-luvulla. Virkkaukseen käytetään virkkaukhoukua eli virkkauzneulaa.¹⁸³ Yleistermin alle voidaan laittaa vielä jako koukkuamiseen, kirjovirkkaukseen ja piilosilmukavirkkaukseen. Sanana virkata-sana tulee luultavasti ruotsinkielisestä sanasta virka, ja jonka alkuperä tulee saksankielisestä sanasta wirken. Tämä tarkoittaa yleisesti käsitöiden tekemistä. Virkkauksen iästä ja alkuperästä ei ole varmoja tietoja, mutta lähinnä todistettavia tietoja on Euroopan nunnaluostareissa tehdyistä käsitöistä.¹⁸⁴

Suomeen virkkauksen arvellaan tulleen Ruotsista ja varmoja esinelöytöjä on 1800-luvulta. Arvellaan, että virkkaukset olivat suosittua 1920-luvulla, mutta sen tekemisen vähentyneen 1930-luvulla. Suomessa on ilmestynyt *Virkkaus ja neuletyöt* -lehti vuodesta 1929 vuoteen 1972. Neulonta näyttää tällä hetkellä tietojen perusteella vanhemmalta tekniikalta kuin virkkaukset.¹⁸⁵

Virkkaus tekniikkana nousee pääasiassa esille kilpailuissa, joita *Kotiliesi* järjesti. Mary Ollonqvist raportoi näistä kilpailuista ja kirjoitti arvosteluja töiden laadukkuudesta, johon vaikuttivat materiaalien ja käyttötarkoituksen yhteensopivuus.

...villalangasta valmistetun esineen tulee olla pehmeä, taipuisa ja lämpimän tuntuinen.(Kotiliesi 1926/22/II/626)

Virkkauksessa suositeltiin käytettäväksi villa -ja silkivillalankaa. Virkkausta saatettiin käyttää koristeena kodintekstiileissä, ja lasten vaatteissa. *Kotilieden* jaottelussa vauvanvaatteet oli jaoteltu osittain liinavaateompelun alle.¹⁸⁶

¹⁸² Luutonen 1997, 76–79. Sukanneulomakoneen kehitti englantilainen William Lee vuonna 1589.

¹⁸³ Konttinen & Laajoki 2005, 498.

¹⁸⁴ Luutonen 1997, 81.

¹⁸⁵ Luutonen 1997, 83–84.

¹⁸⁶ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1. Artikkeleissa kirjoitetaan kudotusta materiaalista.

Kudontaa ei tekniikkana käsitellä, mutta se esiintyy kyllä taide- ja kotiteollisuusartikkeleissa. Se mainitaan myös materiaalina pukeutumisartikkeleissa. Kankaan kudonta on vanha tekniikka, jonka tämän hetken tietojen perusteella ajoitetaan alkaneen myöhäispaleoliittisella kaudella 30000–8000/7000 eaa. Maakangaspuista ensimmäinen todiste on löytynyt Egyptistä kuvana keramiikkaesineestä 5200–4600 eaa. Maailmassa tunnetaan monia erilaisia kangaspuita, kuten vaaka- ja pystytasokangaspuita, joita voidaan jaotella vielä erilaisiin alaryhmiin.¹⁸⁷ Mary Ollonqvist mainitsee materiaalina damastin, jonka voidaan olettaa olevan valmistettu damastikangaspuilla. Tarkemmin en lähde kudontaa avaamaan, koska se ei painottunut artikkeleissa käsityötekniikoiden esittelyissä.

Pukujen uudistaminen ja kierrätys saavat laajasti huomiota. Varsinaisia ohjeartikkeleita asiaan on vähän, mutta lyhyitä usein vain lauseenmittaisia neuvoja löytyy pukuompelu artikkeleista. Säästäväisyys korostuu näissä artikkeleissa, mutta myös se arkipäivänluovuus, johon pakottavat kireät talousolot. Käytännöllisyys on edelleen voimakkaasti mukana artikkeleissa ja näin tukee *Kotilieden* periaatteita. Sukupuolisuus näkyy siinä, miten miesten vanhan puvun ei oleteta olevan aina paras raaka-aine vaihtoehto pojan puvulle. Usein naisten kävelypuku sopi paremmin tähän tehtävään, mikä antaa oletuksen, että naisenpuku olisi paremmassa kunnossa kuin miehen. Pojan vaate pitäisi olla kestävästä materiaalista tehty, jotta kestää rajut leikit. Tytöille ei samaa vaatimusta aseteta.¹⁸⁸

3.1.3 Materiaali

Mary Ollonqvist kiinnittää paljon huomiota materiaaleihin. 1920-luvun artikkeleissa kerrotaan kankaiden nimiä, mutta 1930-luvulle tultaessa mainitaan materiaalit yleisellä tasolla. Yleisimmät artikkeleissa mainitut materiaalit ovat villa, silkki, pellava ja puuvilla. Toinen tapa, jota Mary Ollonqvist käyttää materiaalien maininnassa, on jaotella kankaat

¹⁸⁷ Silpala 2002, 11–12.

¹⁸⁸ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

vuodenaikojen mukaan: kesä, syksy, talvi ja kevät. Vuodenaika on otettu esiin kankaan olemusta arvioitaessa, kuten talvikankaiden kohdalla viitataan kankaan paksuuteen.¹⁸⁹

Mary Ollonqvist kehottaa ihmisiä ostamaan ja käyttämään kotimaisia tuotteita sekä materiaaleja Hänellä on myös yksi artikkeli materiaalien historiasta, ja se käsittelee lähinnä 1600–1700-luvun tekstiilien taloudellisia arvoja. Seuraavissa lainauksissa Ollonqvist antaa värineuvoja.¹⁹⁰

Minkälaisia kesäkankaita ja pukuja?

Kotiliedeltä kysytään tavattoman usein neuvoja puku- ja kangasasioissa... Kyllä nykyaika osaa herkutella väreillä... Me suomalaiset, jotka saamme elää ilman kivihiilennokea ja suurkaupunkien kaikkialle tunkeutuvaa mustaa pölyä, voimme herkutella aina siistinnäköisillä vaaleillakin kesäpuvuilla. (1925/toukokuu I/9/250–252)

”Minkälainen puku äidille?

Nykyisinä tiukkoina aikoina täytyisi sen olla mahdollisimman käytännöllistä ja kestävä...työ tekijäänsä opettaa...Tytärille kirkkaat ja hempoat värit, äideille hillityt, mutta kauniit, pehmeät vivahdukset.(1924/3/helmikuu I/65–67)

Yleisesti ottaen Mary Ollonqvistin pukeutumisartikkeleissa materiaalit ovat yksi tärkeimmistä elementeistä vaatemuodin ohella. Muutamissa artikkeleissa materiaali on pääosassa ja pukumuoti sivuosassa. Pukeutumisartikkeleiden materiaaliasiantuntijana ja apuna mainitaan joskus kangaskaupan johtajatar¹⁹¹. Ollonqvist näkee positiivisena sen, että Suomessa ei ole varsinaisia suurkaupunkeja nimenomaan vaatetuksen kannalta. Hän antaa näin kuvan itsestään tietoisena suurkaupunkien ongelmista, ja tavallaan on onnellinen, ettei Suomen tarvitse kärsiä sellaisista asioista.

¹⁸⁹ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁹⁰ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁹¹ Aikasalo 2000, 63. Oletan, että tässä puhutaan Aitan johtajattaresta, johon Ollonqvist viittaa joissain *Kotilieden* artikkeleissaan.

Ykkösasia materiaaleissa on sen kotimaisuusaste. Lukiessaan artikkeleita tulee mieleen, että ostamalla ulkomaista petät maasi. Näen Mary Ollonqvistin pyrkineen tällä tavalla tukemaan kotimaista teollisuutta ja näin maan hyvinvointia. Alla olevat lainaukset kuvaavat hyvin materiaalien kehittymistä ja samalla myös suomalaisen teollisuuden tason nousua.

Kankaita, värejä, muoteja

...Kotimaisten pukujen esittelytilaisuus...Kankaiden nimiä on turha enää luetella, sillä tätä nykyä kankailla on uudet ristiäiset joka kevät, niin vanhat kuin uudetkin keksinnöt varustetaan mahdollisimman korein nimin, joita kankaita käyttävän yleisön on melko turha painaa mieleensä. Pääasia meille, että tiedämme onko kangas meillä vai ulkomailla kudottua. (1931/maaliskuu/II/6/244–246)

Kotimaisia kesäkankaita.

Villatehtaamme ovat jo kauan olleet tunnettuja hyvien paksuhkojen eli ns. miesten kankaiden valmistajina.

Paljon tarjoaa kotimainen teollisuus meille kesäksi. Ei muuta kuin ostamaan ja käyttämään! (1930/8/II/336–338)

Mary Ollonqvistin ohjasi lukijaa ostamaan sopivia kankaita. Nykypäivänä tuntemattomimmat gingham, nainsook (puuvilla), kretonki, sertinki, kreppi ja kreponki näkyvät Ollonqvistin teksteissä. Kreppi voidaan valmistaa erilaisista kuidusta. Voidaan puhua myös kreponkista, joka on usein puuvillainen, silkkinen tai villainen. Kreppi on yleisnimitys rypistetyille ja jyvämäisille kankaille. Kreponkia suositellaan naisten puseroihin. Mary Ollonqvist puhuu villakrepistä, ja crêpe de chine eli kiinankreppi mainitaan teksteissä, mutta se on joko silkkiä tai keinosilkkiä. Crêpe georgette mainitaan ja sitä voidaan tehdä myös tekosilkistä, puuvillasta että villasta. Kurimo Suosittelee crêpe georgettea pukukankaaksi naisille tai lampunvarjostimien materiaaliksi. Artikkeleissaan Ollonqvist ehdottaa kreppikankaiden käyttöä

kesävaatteiden kohdalla. Hän esittelee huonekalukreponkin ja lysterin verhoartikkelissa. Kurimo suosittelee lysterin käyttöä verhoissa ja huonekaluissa.¹⁹²

Ollonqvistin käyttää artikkeleissaan sametti tai vakosametti -nimitystä. Kurimon kirjassa sametti on yleisnimitys kude- ja loimisameteille että plyyssille. Vakosamettia taas kuvataan puuvillaiseksi kankaaksi, ja todetaan sen soveltuvan huonekalu-, retkeily- ja työpukukankaaksi.¹⁹³

Flanelli voi olla kaksi- tai nelivartinen kangas, jota valmistetaan villasta tai puuvillasta. Tunnetaan myös puolivillainen versio, jossa on molempia villaa ja puuvillaa. Kurimon mukaan puuvillaflanellia käytetään yöasuissa, ja villaista jopa kesäpukukankaana miehille. Ollonqvist mainitsee flanellin lasten, miesten ja naisten vaatteiden kohdalla, ja lähinnä alusvaatteita ja kotivaatteita koskevissa artikkeleissa¹⁹⁴

Puuvilla materiaalina nousee voimakkaasti esiin Ollonqvistin artikkeleissa. Puuvillasta käytetään erilaatujen kohdalla nimityksiä flanelli, pumpulikangas ja frotee. Tarkempia nimityksiä ovat lysteri, batisti ja gingham. Ginghamista oli monia eri hintaluokkia ja se on yhteisnimitys puuvillakankaille, jotka ovat kudottuja raita- ja ruutukuviollisiakankaita¹⁹⁵. Puuvilla katsotaan kuuluvan siemenkuituihin ja yläluokaltaan luonnon selluloosakuituihin, kuten kapokki. Puuvillakasvin ja sen viljelyn alkuperä on hautalöytöjen perusteella katsottu olevan kotoisin Intiasta. Euroopassa puuvillaa aloitettiin käyttää ja jalostaa keskiajalla.¹⁹⁶

Kurimon mukaan ginghamia on käytetty naisten- ja lasten kesäpuvuissa, sekä miesten paidoissa että naisten esiliinoissa, kun se on ohutta materiaalia. Ollonqvist ottaa esille myös talvinghamin, vaikka yleisesti ginghamista kirjoitetaan tyttöjen- ja naisten

¹⁹² Kurimo 1938, 114–115, 126, 128; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁹³ Kurimo 1938, 149–150; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁹⁴ Kurimo 1938, 119; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁹⁵ Sipilä 2012, 332. Suomessa valmistettiin jopa 2000 erilaista mallia 1940-luvun loppuun mennessä. Sipilän mukaan gingham on yleisin esiliinakangas. Oman kokemuksen mukaan voidaan puhua myös kuosiin kudotusta kankaasta, kun kankaaseen muodostuu kuvio kudottaessa (erotuksena painettuihin kankaisiin, joissa kuvio muodostuu painamalla/värjäämällä).

¹⁹⁶ Boncamper 2011, 97–99.

kesävaatetuksen yhteydessä. Gingham mainitaan myös koulupukujen ja takkien kohdalla. Madapollami tai madapolaami esiintyy Ollonqvistin liinavaateartikkeleissa (alusvaatteet). Tämä materiaali on puuvillapalttinaa, ja Kurimon mukaan sopii hienoihin alusvaatteisiin.¹⁹⁷

Sefiiri (Zephyr), printers, trikolette (trikoliini) ja sertinki ovat puuvillakankaita. Zephyrkangas mainitaan Ollonqvistin artikkeleissa liinavaatteiden kohdalla, johon kuuluvat myös alusvaatteet ja paidat. Kurimon mukaan ne sopivat pusero- ja pukukankaiksi sekä paita- ja pyjamavaatteisiin. Zephyr nimitys tulee kreikasta ja tarkoittaa länsituulta. Printers, trikolette ja sertinki jäävät vähälle maininnalle Ollonqvistin teksteissä.¹⁹⁸

Puuvillaa voidaan käyttää kodintekstiileissä, käsityökankaissa, juhlapukukankaissa ja muissa vaatetuskaissa. Puuvillatuotteita saa neuleena ja kudottuna. Tuotteilla on vielä erikseen omia nimityksiä ja kauppanimiä.¹⁹⁹ Kurimo määrittelee froteerikankaan kodintekstiileihin sopivaksi pyyheliinakankaaksi, mutta sitä ei saa sekoittaa froteekankaaseen. Frotee-nimellä hän tarkoittaa sen puku-, pesu- ja takkikangasta. Froteekangasta voidaan tehdä niin villasta, puuvillasta ja jopa tekosiikkiä sekä muista sekoitemateriaaleista. Mary Ollonqvist käyttää nimitystä frottee, nimenomaan kesäkankaiden yhteydessä. Oletus on, että hän tarkoittaa froteekangasta.²⁰⁰ Puuvillaa voidaan käyttää muina tekstiilitasorakenteina, kuten kuitukankaissa, pinnoitemateriaaleissa, suodattimissa ja niin edelleen.²⁰¹

Pellava kuuluu myös luonnonselluloosakuituihin, mutta alaluokkana runkokuuituihin, joihin kuuluvat myös hamppu, juti (juutti), olki, kaisla ja nokkonen. Kuitu saadaan kasvin varresta, mutta pellavasta voidaan tehdä myös öljyä. Vanhimpia

¹⁹⁷ Kurimo 1938, 121, 128; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁹⁸ Kurimo 1938, 143; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

¹⁹⁹ Boncamper 2011, 112–114.

²⁰⁰ Kurimo 1938, 120. Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁰¹ Boncamper 2011, 112–114.

pellavatekstiilejä on löydetty Egyptistä (6000 eaa.) ja Irakista. Tämän hetkisten tietojen mukaan sitä pidetään vanhimpana tekstiilikasvina.²⁰²

Ollonqvistin artikkeleissa pellava näkyy selvemmin kodintekstiileissä. Pöytäliinoissa pellava pääsee oikeuksiinsa läikkyvänä ja kiiltävänä. Kotona kudottu pellavaliina on kaunis, eikä kotimaisen teollisuuden valmistama liina ole huono vaihtoehto. Arvokkaimmat tekstiilit on Ollonqvistin mukaan tehty nimenomaan pellavasta, muut tehdään halvemmista materiaaleista.²⁰³

Pellavan alle voidaan laittaa puuvillan kanssa batisti, mutta Ollonqvistin pukeutumisartikkeleiden yhteydessä batisti pääasiassa viittaa puuvillakankaisiin. Kurimon aineoppi kirjassa batistia ehdotetaan käytettäväksi nenäliinoissa, alusvaatteissa ja puseroissa. Ollonqvistin teksteissä puuvilla ja pellava ovat nimenomaan lueteltu materiaaleina nenäliinojen ja liinavaatteiden että vauvanvaatteiden kohdalla.²⁰⁴

Villa on hyvin yleinen Mary Ollonqvistin materiaalia käsittelevissä artikkeleissa. Luonnonproteiinikuituihin eli eläinkuituihin kuuluvat karvat ja villa²⁰⁵. Ollonqvistin artikkeleissa ei määritellä selkeästi mistä eläimestä villa on peräisin. Alpakka, laama, angora ja merino mainitaan muutamassa, mutta muuten puhutaan paksuista ja ohuista villakankaista. Villamusliini nimitys esiintyy Ollonqvistin artikkeleissa, mutta kirjoitetaan myös erilaisista villasekoitekankaista.²⁰⁶

Oletan kuitenkin Ollonqvistin villamateriaalin olleen pääasiassa peräisin lampaasta.²⁰⁷ Koiran jälkeen lammas onkin vanhimpia kotieläimiä²⁰⁸. Lammas on niin lihatalouteen ja

²⁰² Boncamper 2011, 119–120.

²⁰³ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁰⁴ Kurimo 1938, 111; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1. Kurimon mukaan batisti on aikaisemmin tehty pellavasta, mutta 1930-luvulla yhä enemmän puuvillasta.

²⁰⁵ Boncamper 2011, 154.

²⁰⁶ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁰⁷ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1. Merino (villa) mainitaan erikseen Ollonqvistin artikkeleissa.

²⁰⁸ Boncamper 2011, 155.

tekstiiliteollisuuteen kuuluva. Lampaista on jalostettu erilaisia rotuja, joilla on pyritty kehittämään eläimestä parempi hyödyke joko ruokaan tai tekstiileihin.²⁰⁹

Alpakan karva on tunnettu ”Inkojen kultana” ja onkin arvokkain kamelien suvun karvoista. Huyacaya ja suri ovat alpakkaeläimiä, ja niistä hyödynnetään niin karvat kuin lihakin. Alpakkaa yhdistetään myös muihin materiaaleihin, kuten silkin kanssa. Alpakka vastaa hoito-ominaisuuksiltaan lampaanvillaa.²¹⁰ Lysteri esiintyy Mary Ollonqvistin lasten ja nuorten pukeutumisarikkeleissa. Kurimon mukaan tätä alpakan ja mohairin sekoitusta ei pidä sekoittaa puuvillalysteriin. Hän ehdottaa alpakkaa naisten pukukankaaksi. Ollonqvistin artikkeleissa alpakka nimetään nimenomaan naisten pukujen teossa ja alusvaatteiden kohdalla.²¹¹

Angora nimitys tulee angorakanista. Angoraa ei yleensä käytetä sellaisenaan, vaan se sekoitetaan toiseen materiaaliin, kuten polyamidiin, villaan tai akryyliin.²¹² Angora nimitystä käytetään myös puuvillan kohdalla, silloin se on kaksiniitinen puuvillakangas, jota käytetään leninkikankaana. Tässä yhteydessä angoran korvaa sitä jäljittelevä tekokuitu. Mary Ollonqvistin artikkeleissa angorasta puhutaan pukukankaana ja villaisena materiaalina.²¹³

Laaman ”Andien kamelin” karva luokitellaan luonnon proteiinikuituihin. Pääosin tekstiilitarkoitukseen käytettävä materiaali tuotetaan Etelä-Amerikassa.²¹⁴ Mary Ollonqvist mainitsee talviurheiluvaatteiden kohdalla tämän kyseisen raaka-aineen, joka on valmistettu trikooksi ja näin sopivan puseron materiaaliksi. Ollonqvistin mukaan

²⁰⁹ Suomessa suomenlampaan villaa pidetään hyvänä, mutta lihakarjatuotteeksi se on maailmanvertailuluokassa usein liian pieni liha määrältään. Lihakarjan villaa käytetään myöskin, mutta se on usein lyhyttä karvaa, joten esimerkiksi vahvaa villalanka materiaalia siitä ei yksinään saa.

²¹⁰ Boncamper 2011, 196–197.

²¹¹ Kurimo 1938, 110; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²¹² Boncamper 2011, 200–202. Esimerkiksi niin sanotuissa reumavaatteissa käytetään angoraa

²¹³ Kurimo 1938, 110; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²¹⁴ Boncamper 2011, 194–195.

hiestyessään se imee kosteutta. Muita eläintuotemateriaali erikoisuuksia myös mainitaan, kuten apinannahka.²¹⁵

Covercoat kangas näkyy koulupukujen kohdalla. Kurimon mukaan se on villainen kesätakkikangas. Sheviotti- tai seviottikangas on kampalankakangasta, joka sopii kestäväksi pukukankaaksi. Mary Ollonqvistin artikkeleissa sitä ehdotetaan kesäkankaaksi, koulupukuihin ja poikien puvuksi, kuten rippipuvuksi. Miesten ja naisten asusteiden sheviottikankaat eroavat paksuudessa ja leveydessä toisistaan.²¹⁶

Gabardiini on villa- ja puuvillakankaan nimi, joka esiintyy Ollonqvistin artikkeleissa kevät- ja kesäkankaiden kohdalla. Kurimo suosittelee gabardiiniä villaisena ja puuvillaisena puku- ja sadetakkikankaaksi. Nimityksen hän kertoo johtuvan Gabardiini nimisestä vaatturista, joka toimi Ranskassa. Musliini on myös materiaali, joka voidaan tehdä puuvillasta, villasta tai silkistä. Ollonqvistin artikkeleissa kirjoitetaan pääosin villamusliinista. Artikkeleissa puhutaan kesäpukujen kohdalla musliinista, ja sen voi olettaa olevan silloin puuvillaa. Ollonqvist käyttää artikkeleissaan pumpulimusliini nimitystä. Indianmusliinista puhutaan villaisten talvipukujen kohdalla. Villamusliini ilmestyy naisten- ja lasten pukeutumisartikkeleissa ja liittyy kevät- ja kesäkankaisiin.²¹⁷

Tweed on yleensä villakangasta, jossa on toimikassidos. Kurimon mukaan se oli muotikangas 1930-luvulla, ja sitä käytettiin päällys- ja pukukankaana urheiluhenkisissä asuissa. Twilli tai tvilli on taas puuvillakankaasta, jossa on toimikassidos. Ollonqvistin teksteissä twilliä ehdotetaan koulupukukankaisiin, kun taas tweed mainitaan yleisesti villakankaaksi.²¹⁸

Silkkiä kutsuttiin aiemmin satiiniksi, joka on tullut yleiseksi nimitykseksi kaikille pomsisidoksisille kankaille. Tässä kohdassa puhun nimenomaan silkkimateriaalista. Silkki kuuluu kuituihin, joita tuottavat kehrääjähyönteiset, ja se kuuluu myös

²¹⁵ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1. Villakankaista mainitaan myös sairaanhoitajakangas lasten vaatteidenkohdalla.

²¹⁶ Kurimo 1938, 114, 140, 143; Kotiliesi 1923–1935. LIITE 1.

²¹⁷ Kurimo 1938, 120–121, 131; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²¹⁸ Kurimo 1938, 148–149; Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

proteiinikuituihin²¹⁹. Silkki luetaan arvotekstiileihin, koska se on hinnaltaan arvokas. Silkistä tunnetaan monia eri kauppanimiä ja sitä myös sekoitetaan yleisimmin villaan.²²⁰ Mary Ollonqvistin artikkeleissa satiinia ja silkkiä käytetään kevät- ja kesäkankaiden yhteydessä ja nimenomaan puseroiden materiaalina. Raakasilkki mainitaan, mutta tarkemmin silkkejä ei lähdetä teksteissä pohtimaan. Ne lasketaan arvokkaisiin materiaaleihin. Raakasilkki on kudottu kangas, jossa käytetään tussah-raakasilkkiä ja joskus loimena on sappesilkkiä.²²¹

Materiaalien väreihin annetaan ohjeita vuoden 1924 *Kotiliedessä*. Artikkelissa käsitellään pukuvalintaa äidille ja keskitytään käytännölliseen ja kestäväan ratkaisuun puvunvalmistuksessa ja lopputuloksessa. Taloudellinen tilanne korostuu artikkelissa; siinä oletetaan, ettei äidillä ole varaa joka vuosi hankkia uutta pukua. Suositellaan yksivärisiä kankaita, koska silloin on helpompaa myöhemmin uudistaa pukua.

Tyttärille kirkkaat ja hemeät värit, äidille hillityt, mutta kauniit, pehmeät vivahdukset.
(1924/helmikuu/3/65–67)

Äidin käyttämä puvun ja sen materiaalin tulee olla kestävyden lisäksi lämmin, hyvä ja kodikas.

3.1.4 Sisustus

Sisustusosiossa käsittelen käsi-, taide- ja kotiteollisuuteen liittyviä aiheita. Nämä aiheet jäävät pienempään rooliin Mary Ollonqvistin artikkeleissa. Aiheet tässä kategoriassa käsittelevät enimmäkseen kilpailuja ja messuja tai muita näyttelyitä, jotka voidaan yhdistää käsi-, taide- tai kotiteollisuuteen. Jaottelen artikkelit kotimaisiin (Suomi) ja ulkomaisiin messuihin sekä näyttelyihin. Erikseen käsittelen vielä Mary Ollonqvistin kirjoittamat kilpailuartikkelit. Sisustus teeman alle olen sijoittanut myös liinavaateasiaa koskevat artikkelit, joita käsittelen muiden kotiin ja sisustukseen liittyvien artikkelien kanssa.

²¹⁹ Boncamper 2011, 205.

²²⁰ Boncamper 2011, 218–219.

²²¹ Kurimo 1938, 138; *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

Perhe ja koti ovat tärkeitä elementtejä Mary Ollonqvistin artikkeleissa, vaikka suurin osa niistä käsittelee naisten vaatemuotia. Minna Sarantola-Weiss kertoo artikkelissaan *Suomalaisen kodinsisustuskulttuurin muodostuminen 1900-luvulla*, että kaupungistuminen, teollistuminen ja uuden luokan eli keskiluokan muodostuminen vaikuttivat suuresti nykyaikaiseen kodinsisustamiseen. 1900-luvun alun eurooppalaisessa sisustusihanteessa pyrittiin eroon porvarillisesta muotokielestä ja sisustuksesta. Maailmansodan jälkeen asumisen keskeiseksi teemoiksi nousivat rationaalisuus ja modernius. Sarantola-Weiss löytää 1900-luvun sisustuskeskustelussa kolme vaiheita jolloin on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Nämä vaiheet ovat 1900-luvun alku ja 1920–1930-luvut, moderni 1950-luku sekä kaupallinen ja hedonistinen 1960-luku. Kaikille näille on yhteistä kansainvälisyys, konkreettiset tuotteet ja määrittely moderniksi ajaksi.²²²

Älymystö piti yllä modernismi-keskustelua. Yksiäänistä se ei kuitenkaan ollut, ja puhuttaessa koti-, taide- ja käsiteollisuudesta vaikutteita otettiin muulta Euroopasta. Käsite voidaan nähdä myös poliittisena välineenä, koska vielä 1920-luvulla kotiteollisuudella oli kansantaloudellista merkitystä. Kansantaideteesta nostettiin taiteen piiriin taidekäsite ryijy, joka sai melkein kuvataiteen aseman 1910–1920-luvuilla.²²³ Yhdyn Heinäsen ajatukseen siitä, että tekstiilitaiteena ryijy nousi tärkeään asemaan taiteena ja sisustuksellisenä elementtinä. Ryijyjien suunnittelijoina kunnostautuivat niin miehet kuin naisetkin.

Kotilieden vuoden 1923 toukokuun toisessa numerossa Mary Ollonqvist kirjoittaa oman kodin tarpeellisuudesta, ja kuinka pysyvyys on tärkeää myös perheen pienimmille.

Kaupunkilaiskotien puolesta.

Onnellisia ne ihmiset, joiden asuma koti on heidän *omansa*...Silloin suomalainenkin koti vähitellen kehittyy siihen arvokkuuteen ja saa sekä jäsentensä että muidenkin silmissä sen *koskemattomuuden* ja *pyhyyden leiman*,

²²² Sarantola-Weiss 2011, 8-9, 14–15. Muu teollisuus syrjäytti kotiteollisuuden myöhempinä vuosikymmeninä.

²²³ Heinänen 2006, 328–333.

mikä sille yhteiskunnan kulmakivenä kuuluu. Sellaisten seinien sisällä, missä isät ja esi-isät ovat eläneet, säilyy kunnioitus perinnäistapoja ja vanhempia kohtaan. (1923/10/toukokuu II/301–302)

Ollonqvist kirjoittaa muuttamisesta nimenomaan kaupunkilaisperheen näkökulmasta, joka tuottaa äidille huolta ja vaivaa muutettaessa uuteen kotiin. Hän käyttää muuttopäivien ilmapiiristä ilmaisua anarkistinen ja sekasortoinen.²²⁴

Oman asunnon hankinta on selkeästi asetettu korkeammalle arvoasteikolle kuin vuokra-asunto. Pysyvyys eli saman kodin omistaminen sukupolvien ajan saa myös kodin arvon nousemaan. Ollonqvist käytti tällaisesta kodista sanoja pyhä ja koskematon, jotka symbolisoivat kodin turvallisuutta. Mary Ollonqvist näkee kodin tekstissään yhteiskunnan kulmakivenä. Kun yhteisön asukkaat tuntevat olevansa turvassa, niin se vaikuttaa koko yhteiskuntaan rauhoittavasti ja luo vakauden ilmapiiriin anarkian ja sekasorron sijaan. Traditiot nousevat tärkeiksi ja niillä vahvistetaan kodin asukkaiden keskinäisiä siteitä.²²⁵

Kotiliesi oli tarkoitettu niin kaupunkilais- ja maalaiskoteihin, mutta Aikosalon tutkimuksen mukaan lehti leimautui voimakkaasti maalaislehdiksi.²²⁶ Itse olen seurannut tiiviisti Mary Ollonqvistin artikkeleita. Ne ovat enemmän kaupunkilaisnäkökulmasta tehtyjä, mutta niissä kuitenkin muistetaan, että kaupungin ulkopuolella on myös lukijoita.

Kansainvälistyvä Suomi näkyy Mary Ollonqvistin artikkeleissa, vaikka Suomi oli vielä eräänlaisessa takaa-ajo asemassa muihin länsimaihin verrattuna.²²⁷ Pekka Suhosen *Suomen taideteollisuus yhdistyksen 125-vuotishistoriikissa* on määritelty taideteollisuus termein koristetaide, käyttötaide, hyötytaide ja taidekäsityö. Varsinainen design-sana alkoi esiintyä vasta toisen maailmansodan jälkeen. Teollisuus- ja kulutustavaranäyttelyt

²²⁴ *Kotiliesi* 1923, 301–302. Artikkelista puhutaan asumisen historiasta, ja kuinka lapsiin voi vaikuttaa muuttaminen kodista toiseen. Perheenemäntä eli äiti vastaa lapsen henkisestä hyvinvoinnista.

²²⁵ *Kotiliesi* vuosikerta 1923, 301–302; *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²²⁶ Aikasalo 2000, 15. Maaseudulla asui 1920-luvulla noin 80 prosenttia väestöstä Suomessa.

²²⁷ *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

nousivat 1800-luvulta lähtien merkittäviksi Euroopassa kansallisten valtioiden tuotemaailma mittelöinä. Ennen itsenäistymistä Suomi osallistui pääosin Venäjän sisällä tapahtuviin näyttelyihin.²²⁸

TUMMAIHOISTEN NAISTEN KÄSITÖITÄ.

...naisen tehtävänä, asuipa hän maailman millä äärellä tahansa, on halu kaunistaa, tehdä miellyttäväksi, kodikkaaksi ja puoleensa vetäväksi sitä maallista majaa, jossa ihminen oma, hiljaiset hetkensä viettää, vielä lisäksi ne puvut ja esineet, jonka juhlille ja uskonnollisille menoille antavat loistoa ja komeutta. Ilman tätä naisten uurasta työtä olisivat ihmisten asuinsijat samoin kuin heidän juhlansakin kylmiä ja kolkoja. (1931/heinäkuu/1/13/594–596, 608)

Edellä oleva lainaus kuvastaa, kuinka naisen tehtävä oli luoda kodin tunnelma. Koti tässä yhteydessä merkitsee suojaisaa levähdyspaikkaa, jossa ilman naisen tekemää työtä kodin hyväksi ei olisi mahdollista saavuttaa rauhaa ja harmoniaa. Mary Ollonqvist kertoo artikkelissa, joka käsittelee vuoden 1931 Pariisin siirtomaanäyttelyä, katsovansa näyttelyä *Kotilieden* silmin. Hän tuntuu jopa yllättyneen näiden ”alastomien” tummaihoisten käsillä tehtyjen tuotosten tasosta. Hän käyttää ihonväriä kuvaamaan erilaisia rotuja ja kansoja. Tekstissä käytetään sanoja musta- ja ruskeaihoinen, mutta myös sanaa tummaihoisen. Sanaa neekeri käytetään. Se ei ole tässä yhteydessä halveksiva nimitys, vaan aikakaudelleen tyypillistä.²²⁹ Artikkelissa vahvistetaan stereotypiaa eksoottisuudesta ja teknillisen kehityksen alkeellisuudesta.

Mary Ollonqvist pitää esillä olleita töitä hienostuneina ja kauniina. Hän esittelee esimerkiksi Ranskan ja Hollannin siirtomaiden tuotteita, kuten Länsi-Afrikasta ja Itä-Intiasta tulleita käsitöitä. Itämaisiksi hän nimittää arabialaisnaisia ja muhamettilaisnaisiksi. Hän kirjoittaa pohjoisafrikkalaisten ja muhamettilaisnaisten olevan erityisen taitavia neulan ja langan kanssa. Sen sijaan mies vain siirtyy varjopaikasta

²²⁸ Suhonen 2000, 9. Nimityksistä ja termeistä on käyty ajoittain kiivastakin keskustelua taideteollisuuden osalta. Kruskopf Erik on *Suomen taideteollisuus, suomalaisen muotoilun vaiheita*-teoksessa käsitellyt tarkemmin taideteollisuuteen liittyvää terminologiaa (1989).

²²⁹ Itse olen koulussa 1987 opetellut aakkoset vielä niin, että meidän koulun seinällä N-kirjain esimerkkinä oli tummaihoisen miehen ihminen, joka punaisessa asussa juoksi, ja julisteessa luki isolla N niin kuin neekeri.

toiseen naisen ahkeroidessa. Hän nostaa esille artikkelissa matot, tyynt ja vaatekuksesta hunnut ja vaipat.²³⁰

Hän painottaa artikkelissaan, että mitä vanhempi kulttuuri on kansanryhmän takana, sitä hienostuneempia ovat sen käsillä tehdyt työt. Ohimennen hän myös mainitsee lumimaailman eskimonaisen, jonka käsityötuotosta hän pitää samanlaisena kuin lännen intiaaninaisen asun koristeluja.²³¹ Ollonqvist mainitsee eskimonaisen käyttävän poronahkaista asua, mutta itse voisin sen olettaa olevan mahdollisesti hylkeennahasta.²³² Olisin ehkä olettanut vertausta tai mainintaa saamelaisista, mutta heihin ei viitata mitenkään tekstissä.

Ompelu, kirjonta ja kudotut työt nousevat esiin tekstistä. Hän myös kirjoittaa yhdessä kuvatekstissä, ettei kotitaloustyö eroa poikkeavasti muista maista vaan on samanlaista. Lopuksi hän kuitenkin antaa miehillekin sijaa ja maininnan metallitöistä. Keramiikka ja punontatyöt saavat tekstiilikäsitöiden lisäksi lyhyen maininnan. Teksti antaa mielikuvan, että Pariisin siirtomaanäyttely oli hänelle tärkeä silmien avaaja maailman eri kulttuureihin.

ENSI SILMÄYS TUKHOLMAN NÄYTTELYYN

...taideteollisuus etupäässä palvelee kotia...taideteollisuustuotteet...kodin kauniiksi, kodikkaaksi ja käytännölliseksi.

...funktionalismi – uusasiallinen lasi- ja rautakausi...

Nykypäivän koti...käytännöllinen...keittiö kiiltävä laboratorio, huonekalut yksinkertaisia...helppo pitää puhtana...virastonleimaa ja vallan olemattoman vähän mahdollisuuksia kodikkuuden syntyymiseen. (1930/heinäkuu/1/13/571–573)

²³⁰ Vaippa on suorakulmainen tai neliömäinen vaatekappale/kankaankappale.

²³¹ Intiaani nimitystä ja myös muita nimityksiä, joita Ollonqvist käyttää ei ole nykyisin soveliaasta käyttää, koska ne eivät ole näiden kansanryhmien itselleen antamia nimiä, koska 1920–1930-luvulla käytettyjä nimityksiä voidaan pitää toiseuttavina ja rasistisina. Tutkimuksessani olen kuitenkin halunnut tuoda esille, minkälaisia sanoja Ollonqvist on käyttänyt artikkeleissaan.

²³² Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

Nostan Tukholman näyttelyn, koska näyttely ilmentää kodinpiirissä tapahtunutta teknillistä kehitystä. Voidaan jopa sanoa, että artikkelissa törmäävät uusi ja vanha. Artikkelin on vuodelta 1930, mutta siinä viitataan myös vuoden 1925 Pariisin maailmannäyttelyyn, jossa ruotsalainen taideteollisuus sai suurta huomiota. Artikkelissa Mary Ollonqvist kertoo näyttelyn yleisilmeen olleen funktionalistinen ja keskittyneen kertomaan tekstiileistä ja metallitöistä, nimenomaan tinaesineistä. Hän asettaa perintöhuonekaluin sisustetun kodin ja nykyajan uusasiallisen kiiltävä pintaisen ja laboratorio kodin vastakkain. Ollonqvist olettaa lukijan olevan samaa mieltä, että suurin osa ihmisistä ei ole vielä oppinut pitämään hygieenisestä ja virastomaisesta funktionalistisesta kodista.

Mary Ollonqvist asettaa Ruotsin elintasoltaan Yhdysvaltojen jälkeen korkeimmaksi maailmassa. Käytännöllisyys painottuu kuvaavana sanana esiteltäessä nykyaikaista kotia. Hän näkee vastakkain asetteluun uuden ja vanhan tyylin kesken, mutta tuo esille myös vaihtoehdon, jossa voi ottaa käyttöön funktionalististen metalliputkihuonekalujen tilalle vanhantyyllisiä huonekaluja. Kirkkotekstiilit, matot ja damastit otetaan esille artikkelissa. Tekstiilituotteet on valmistettu perinteisin tekniikoin, kuviosuunnittelun kautta on tuotu uutta ilmettä tekstiileihin. Sisustustuotteista hän esittelee taidelasin, joka voi olla sekä hyötytaidetta että koriste-esine. Tähän samaan ryhmään hän luokittaa myös tinaesineet.²³³

Kansainvälisessä näyttelytoiminnassa taideteollisuus oli Suomen portti ulkomaailmaan. Koviin materiaalien ohella esillä olivat alusta asti tekstiilituotteet. Kansainvälinen näyttelytoiminta oli kansataloutta hyödyttävää kulttuuriprogrammaa, jolla pyrittiin markkinoimaan suomalaista vientiteollisuutta. Vilkkainta kansainvälistä näyttelytoimintaa oli 1930-luvun laman jälkeen. Valtio kuitenkin verrattuna naapurimaahan Ruotsiin rahoitti niukasti tätä toimintaa.²³⁴

Suomi heräsi kansainvälisiin teollisuusnäyttelyihin vasta 1870-luvulla, jolloin aloitettiin panostamaan suomalaiseen taideteollisuuteen. Voidaan ajatella, että yksi vaikuttavista

²³³ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²³⁴ Svinhufvud 2009, 59, 61.

ihmisistä on ollut Uno Cygnaeus, jonka ansiosta eurooppalaisten esikuvien mukaan kansakouluihin lisättiin veiston- ja muun käsityön opetusta.²³⁵ Vasta 1900-luvun alussa suomalainen taideteollisuus alkoi muotoutua. Taideteollisuusyhdistys pyrki vaikuttamaan populäärikeinoin suomalaiseen yleisöön esimerkiksi radioesitelmien kautta 1920-luvulla. Muotiterminä käytettiin asioiden puolesta puhumisesta ja esitelmöinnistä propaganda-sanaa. Radio nousi kansainvälisesti 1930-luvulle tultaessa eri maiden johtajien tavaksi keskustella asioista.²³⁶

Suomen Käsityö Ystävät, Suomen Taideteollisuusyhdistys, Suomen Käsityönopettajien liitto, naisyhdistykset, Marttajärjestö, Rouvasväenyhdistykset ja Suomen Yleinen Käsiteollisuusyhdistys olivat Suomessa käsi- ja taideteollisuusalan nostamisessa ensimmäisiä edistäjiä. Kotiteollisuudenalalla pyrittiin myös nostattamaan tietotaitoa maanviljelys- ja talouseurojen välityksellä. Myöhemmin miesten työalojen kotiteollisuusneuvonnasta maanviljelysseuroissa luovuttiin. Naisten alojen neuvontatyö järjestettiin maatalousnaisten toimesta. Naisten työt olivat lähinnä ompelua ja kudontaa, ja näiden katsottiin olevan ansiokotiteollisuutta. Varsinaista nousukautta kotiteollisuudessa elettiin 1930-luvulla, jolloin osallistuttiin kotimaiseen näyttelytoimintaan että kansainvälisiin käsityönäyttelyihin.²³⁷

Mainittavimpia kansainvälisiä näyttelyitä olivat Pariisin (1925), Barcelonan (1929), Antwerpenin (1930) ja Milano (1933) näyttelyt.²³⁸ Mary Ollonqvistin artikkeleista löysin useasta nykypäivä, nykyaika tai nykyään-sanoja. Ollonqvist tunsi selvästi olevansa ajanhermolla kirjoittaessaan artikkeleita *Kotiliiteen* vuosina 1923–1935. Varsinaisesta modernismista Mary Ollonqvist ei kirjoita, vaan käyttää muoti- ja nykyaika-sanaa kuvaamaan ajan tuotoksia teksteissä ja huonekaluissa. Käyttösanastoon yleisesti tuli

²³⁵ Suhonen 2000, 22. Puhutaan sellaisesta kuin työkasvatuksen ideasta. Pelättiin myös käsityötaidon rappiota, joka voisi johtaa tätä kautta myös yhteiskunnan rappioon, kun taitavat ja työteliäät tekijät häviävät.

²³⁶ Suhonen 2000, 107. Vuosinäyttelyiden lisäksi arkkitehti Rafael Blomstedt ajanmukaisti yhdistyksen tiedotusta ja ehdotti esitelmää pidettäväksi radioitse.

²³⁷ Ylönen 2003, 29–39, 42–43, 110.

²³⁸ Suhonen 2000, 108, 119. Tietoisuus oman aikansa nykyisyydestä alkoi Suhosen mukaan 1920-luvulla.

1920-luvulla tyyppiesine ja sarjavalmistus. Tavoitteena oli saada valmistettuja halpoja ja tehdasvalmisteisia tuotteita, jotka olisivat hyvin muotoiltuja (kevyt ja mukava)²³⁹.

Kangasmessuista kirjoittaessaan Mary Ollonqvist katselee kankaita vaatteiden valmistajan silmin, mutta myös tekstiilisustustuotteet saavat mainintaan. Helsingissä vuonna 1926 järjestettyä kangasmessua hän nimitti erikoismessuksi, jossa esiteltiin tehdasvalmisteisia ja käsiteollisuuden tuotteita. Artikkelin lopuksi kotiteollisuus saa lyhyen katkelman. Ollonqvist esittelee ja painottaa kotimaisia tuotteita ja kotimaisia puuvillateollisuuden yrityksiä.²⁴⁰

Suomen Messut järjestettiin Turussa vuonna 1929. Ollonqvist kirjoittaa artikkelin messuista, mutta tekstissä ei keskitytä niinkään kangasmateriaaleihin, vaan koko Suomen teollisuustuotteiden hehkutukseen. Mittarina suomalaisten tuotteiden erinomaisuutena hän pitää, että ne kelpaavat ruotsalaisille, etelä-amerikkalaisille ja englantilaisille. Vertailukohtana hänellä on huono saksalainen rihkamaposiini. Saksalaistuotteiden eräänlainen huonomuus korostuu yhdessä toisessakin artikkelissa. Kahvinpapujen värjäyksellä kunnostautunut Saksan värjäysteollisuus saa Ollonqvistin luottamaan vain kotimaisiin kahvin myyjiin, kuten SOK:n (Suomen osuuskauppa). Alla olevassa lainauksessa ilmenee miten kahvipapuja värjättiin ja väärennettiin.

Kaikille kahvin käyttäjille.

Kahvinvärjäykseen käytetään indigoa, gurkmeiaa, okraa, kuparivihtrillää ja kromikeltaista, joista ainakin molemmat jälkimmäiset ovat ihmiselle myrkyllisiä aineita...Allekirjoittaneella oli viime syksynä tilaisuus erään suurliikkeen laboratoriossa nähdä värjättyjen kahvien näytteitä, jotka olivat toistakymmentä vuotta vanhoja. Kun neulalla irroitti kahvipavun rakosesta siinä olevan vaalean aineksen, joka kaukaa katsoen näytti samanlaiselta kuin puhtaassa kahvissa oleva hilse, putosi pöydälle koko kasa sahajauhoa.(1923/Heinäkuu/I-II/395–396)

²³⁹ Suhonen 2000, 107–108.

²⁴⁰ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

Pelkona on, että suomalaiset kauppiaat ottavat esimerkkiä saksalaisesta väärennysteollisuudesta. Yleisestikin artikkeleissa suositellaan luottamaan kotimaisiin tuottajiin ja välttämään ulkomaista rihkamaa.²⁴¹

Vuoden 1932 Kotiteollisuusliiton näyttely Viipurissa saa Mary Ollonqvistin esittelemään pääasiassa naisten töitä eli kudontaa ja ompelutöitä. Kotiteollisuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan sellaista käsityöläisyyttä, jossa tehdään tuotteita varastoon, kun taas käsityöläinen tekee tuotteita tilauksesta.²⁴² Artikkelissa Mary Ollonqvist kirjoittaa kotiteollisuuden olleen suuri apu ihmisten työllistymisessä maailmansodan aiheuttaman pulakauden aikana ja jälkeen. Teksti on kirjoitettu vuonna 1932, joten toisesta lamakaudesta ollaan nousemassa uuteen nousuun kotiteollisuudessakin. Ollonqvist myös huomioi, että kotiteollisuusväen yhdistäessä voimansa saavat he paremmin itsensä kuuluviin ja tuotteitaan myytyä.²⁴³

Mary Ollonqvist käsittelee lyhyesti muutamissa artikkeleissaan taideteollisuutta, kotia ja sisustamista. Yksi niistä on vuodelta 1933. Keskityn siihen, mitä hän kertoo ja kenen töitä esitellään nimin ja kuvin artikkelissa.

...aikaisemmin pantiin painoa etupäässä hyötyesineiden kauneudelle, ne palvelevat nyt myöskin sangen huomattavassa määrin asiallista käytännöllisyyttä...Varsinaisessa näyttelyssä kiintyi katselijan huomio ensikädessä *tekstiileihin*...(Kotiliesi 1931/Tammikuu I/8-10)

Artikkelissa tulee esille sellaisia nimiä, kuten Toini Muona, Elna Kiljander, Greta Skogster, Göran Hongell, Toimi Kallio, Elmer Granlund, Gunnel Gustafsson, Maija Kansanen, Karin Vikstedt, Eva Anttila ja muutama muotisalunki Salon Ståhlberg ja Salon de Mode Kuosmanen. Mary Ollonqvist mainitsee huonekalustojen vapautuneen äärimmäisestä funkismaisuudesta. Muotitaiteen eli tässä tapauksessa vaatetuksen hän nostaa uudeksi taideteollisuuden kohottajaksi, minkä avulla saadaan laajempi

²⁴¹ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁴² Ylönen 2003, 224. Tällaisesta käsityön ja kotiteollisuuden jaosta luovuttiin 1940-luvulle tultaessa.

²⁴³ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

joukko kiinnostumaan näyttelystä. Sisustustuotteina esitellään matot, verhot ja kankaat. Koriste- ja hyötyesineistä otetaan artikkeliin mukaan keramiikka-, tina- ja lasityöt.

1920–1930-luvuilla painokangasteollisuudessa alettiin ottaa myös taiteilijoita mukaan kuosien suunnitteluun. Aiemmin melkein kaikki mallit tilattiin ulkomailta, ja muuteltiin Suomeen sopiviksi. Yhdessä vaiheessa oli ”muotia” olla signeeraamatta painokangastöitä, mutta jossain vaiheessa tuli uudestaan tapa käyttää suunnittelijan nimeä kankaassa, ja näin se oli yrityksille osa heidän markkinointiaan.²⁴⁴ Painokankaat näen eräänlaisena aikakautensa ilmentäjänä. Voidaan ajatella, että Suomessa yleisesti ottaen oltiin vielä kehityksen alussa verrattuna maailman metropoleihin. Kuitenkin taideteollisuuden ydinjoukko oli tietoinen maailman menosta ja otti tehtäväkseen sivistää kansaa.

Mary Ollonqvistin kiirjoittaa vuoden 1933 Suomen messuista sanoin:

Suomen messut olivat keskittäneet tämänkeväisen näyttelynsä kolmeen tekijään: äiti, lapsi ja koti, jotka yhdessä muodostavatkin sellaisen maailman, että sen johdosta voisi rakentaa minkälaiset jättiläismessut tahansa. (Kotiliesi 1933/Kesäkuu II/12/432–434)

Artikkelissa esitellään kuvin erilaisia sisustuksia, ja erikoisuutena tekstissä mainitaan Dresdenin museosta lainattu aineisto, josta oli tehty terveys- ja hygieniaosasto. Katriina Mäkinen on kirjoittanut artikkelin *Ihmeellinen kone – haave uudesta ihmisestä*, jossa kerrotaan Dresdenin hygieniamuseon kansainvälisestä terveystyöstä. Ollonqvist neuvoo olemaan järkevä pukeutumisessa, jottei sairastuisi esimerkiksi muodinoikkujen matkimisen tai liiallisen hienostelun takia. Hygieniasta huolehtimista pidettiin tärkeänä asiana, se esti kulkutautien tai muiden sairauksien leviämistä. Dresdenin museota pidetään symbolisena tuotoksena ihmisruumiin kehittämisessä, jota keskustelua on käyty jo 1800-luvulta lähtien.²⁴⁵

²⁴⁴ Pulkkinen 2008, 36, 49.

²⁴⁵ Kotiliesi 1923–1935; Mäkinen 1992, 19–21. Dresdenin hygienia museon päänähtävyyttä pidettiin ”kahdeksantena ihmeenä”, joka oli ns. läpinäkyvä ihminen (Der gläserne Mensch). Näyttely ja sen esineistä tehdyt kopiot kiersivät ympäri maailmaa erilaisissa näyttelyissä 1930-luvulla ja sodan jälkeenkin.

Leena Svinhuvud kirjoittaa artikkelissaan *Tekstiilitaiteilijat modernin kodin ihannetta toteuttamassa* monien taideteollisuuden asiantuntijoiden kirjoittaneen 1920–1930-luvulla *Kotiliedessä* teksteistä.²⁴⁶ Mary Ollonqvistiä ei voida laskea taiteilijaksi vaan käsityönopeettajaksi, joka toimi monella taholla suomalaisessa yhteiskunnassa. *Kotilieteen* liittyvissä tutkimuksissa korostuvat taiteilijat ja suunnittelijat, ja miten he näkyivät niissä. Näen, että tutkimus on sivuuttanut Mary Ollonqvistin ja hän jäänyt marginaaliin. Pidän häntä eräänlaisena nimettömänä taustavaikuttajana, joka tuki teksteillään kotimaista koti-, käsi- ja taideteollisuutta.

Kilpailut, joista Mary Ollonqvist kirjoitti, olivat *Kotilieden* järjestämiä, ja aiheiltaan ne liittyivät vaatteisiin tai kodin sisustusteksteileihin. Kilpailutyöt olivat usein *Kotilieden* sivuilla esitettyä kuvina, mutta myös näyttelyitä järjestettiin, jotta töitä pääsisi katsomaan. Raportointiin kilpailuista sisältyi arvioita töistä, mutta myös ohjeita tuleviin kilpailuihin. Neuvonta käsitti myös ohjausta miten yhdistellä eri materiaaleja ja käsityötekniikoita. Värien valinnasta ja kuvioinnista annettiin. Kilpailuiden arviointiin voitiin pyytää ulkopuolinen asiantuntija, kuten esimerkiksi vuonna 1930 kutsuttiin taiteilija Eva Anttila kudottujen liinojen asiantuntijaksi. Tehtävään saatettiin kutsua myös asiantuntijoita, joilla oli pitkä kokemus tietyistä tekniikoista tai tuotteen valmistuksesta. Erityistä huomiota arvioinnissa suunnattiin materiaaliin, työtapaan ja malliin.²⁴⁷

Kotilieden hartiahuivikilpailu.

Toivomme kilpailun osaltaan vaikuttavan siihen suuntaan, että ryhtyessämme käsitöihin entistä huolellisemmin harkitsemme siihen sovittamamme värit ja mallin, jotta tuloksena olisi työhön uhratun ajan arvoinen, käytännöllinen ja kaunis esine. (1926/marraskuu II/22/ 626–627, 640, 642)

Kilpailuiden katsottiin edistävän taitojen kehittymistä ja olevan kaiken kehityksen eteenpäin vievä voima, kuten Mary Ollonqvistin *Kilpasille- Kilpasille!*-artikkelissaan toteaa. Hän painottaa myös huolellisuutta ja kertoo kilpailutöiden kehittyneen

²⁴⁶ Svinhufvud 2011, 116–117.

²⁴⁷ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

alkuajoista, eikä enää törmää ”Risaliisojen” töihin.²⁴⁸ Eva Brummer (os. Martio, 1901 - 2007) voitti ryijykilpailuissa ja riepumatto kilpailuunkin hän osallistui ja voittikin *Kotilieden* järjestämän kilpailun vuonna 1929. Hän oli myös tekemisissä Suomen Käsityön Ystävien kanssa ja kuului siihen ryhmään, joka uudisti suomalaista ryijyä²⁴⁹

Taidekäsityötä ja käsityön historiaa käsitellään vähän verrattuna pukeutumisartikkeleiden pukumuotiin. Olen seuraavaksi nostanut tähän muutamia artikkeleita Mary Ollonqvistin kirjoituksia kuvaamaan tätä osiota.

Nykyisen kudontataidon uranuurtajia.

Me nykyajan naiset, jotka valikoiden ja arvostellen kuljemme suurissa monipuolisissa käsityönäyttelyissä ja hyvinvarustetuissa kotiteollisuuskaupoissa, tulemme harvoin ajatelleeksi, kenen ansiota on, että meillä nykyään kotikudonta on harvinaisen korkealla kannalla ja vilkkaan harrastuksen esineenä. (1924/7/huhtikuu I/175–176)

Löysin yhden henkilökuvauksen Mary Ollonqvistin *Kotilieden* artikkeleista vuosilta 1923–1935. Hän esittelee vuoden 1924 artikkelissaan kudontataidon uranuurtajan. Aina Hellman oli taidekudonnan mestari ja kiersi opettamassa kudontaa. Hänen jättäessään kiertävän opettajan toimen vuonna 1885 perustettiin Aina Hellmanin kutomakoulu Tyrvälle. Se toimi vuoteen 1913 saakka. Mary Ollonqvist kirjoittaa Aina Hellmanin 75-vuotisjuhlan kunniaksi hänestä henkilökuvauksen, ja tekee eräänlaisen julkisen kunnianosoituksen Hellmanin elämäntyölle.

Toinen artikkeli, joka lähinnä koskee oman alani eli tekstiilialaa on, 50-vuotiasta Suomen Käsityön Ystäviä juhlistava artikkeli. Lyhyesti Mary Ollonqvist kirjoittaa järjestön historiasta ja kiittää sitä suomalaisen kulttuurin keräystyöstä ja kehittämisestä. Tekstiilien saralla uranuurtavaa työtä *Suomen Käsityön Ystävät ry* on tehnyt jo vuodesta 1870-luvulta lähtien²⁵⁰. Suomen Käsityön Ystävät esiintyy myös Ollonqvistin

²⁴⁸ Kotiliesi 1923–1935, Katso myös LIITE 1.

²⁴⁹ Svinhufvud, Leena 2009, 220.

²⁵⁰ Priha 1999, 8-10.

artikkeleissa, kun puhutaan näyttelyistä tai messuista. Järjestö näyttäytyy tärkeänä tekijänä käsi- ja taideteollisuusosalalla.²⁵¹

Liinavaateompelun olen laittanut sisustus teeman alle, koska se näkyy omana artikkelikokonaisuutena, johon sisältyvät makuuhuoneen tekstiilit, alusvaatteet ja yöasut. Jaotteluni osin pohjautuu *Kotilieden* tapaan jakaa artikkelit omiin luokkiinsa. Jaottelut eivät aina mene täysin loogisesti, mutta voidaan ajatella että alus- ja yövaatteet kuuluvat makuuhuoneen tekstiilien kanssa ei julkiseen maailmaan. Pukumuoti artikkelit pääosin ovat julkiseen maailmaan kuuluvia, jossa muut näkevät päällimmäiset vaatteet, mutteivat alusvaatteita.²⁵²

Alusvaatteet kuuluivat yksiin eniten mainostettuihin valmisvaatetuotteisiin *Kotiliedessä*. Tuotteiden laatu vaihteli, mutta mainostajille tärkeäksi tulikin korostaa omien tuotteidensa korkealaatuisuutta.²⁵³ Alusvaatteista kirjoittaminen oli varmasti uusi asia toimittajalle, mutta mainosten lisääntyessä ja ollessa entistä rohkeampia oli melko todennäköistä, että ihmisten suhtautuminen muuttui ja alusasusta kirjoittaminen vapautui. Näissä artikkeleissa toistuu sama käytännöllisyyden ja tarkoituksenmukaisuuden vaatimus. Mary Ollonqvist korostaa alusasujen kuuluvan oman aikansa nykyaikaan oleellisesti. Tuotteen ja materiaalin halpa hinta korostuu puhuttaessa alusvaatteista.

Makuuhuoneen sisustusmateriaaleihin on laitettu ehdolle halpa ja kalliimpi esimerkki nuorenparin omaan kotiin hankittavaksi. Hinnat ovat määritelty Helsingin hintojen mukaan. Artikkelit makuuhuoneen tekstiileistä kuuluvat *Kotilieden* artikkelisarjaan *Nuori pari perustaa/varustaa kotia*. Artikkeleissa Mary Ollonqvist puhuu yö- ja alusvaatteista persoonallisina liinavaatteina, mikä vaikuttaa häveliäisyytenä ja kertoo eräänlaisesta epäröinnistä, millä nimellä kuuluisi alusvaatteista puhua. Ollonqvistin tekstissä nuorenparin naispuolisella on suurin vastuu siitä, että liinavaatevarastot ovat kunnossa, vaikka yleisesti kodinsisustuksesta mies ja nainen päättävät yhdessä. Vastuuta

²⁵¹ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁵² Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁵³ Aikasalo 2000, 196.

asetetaan myös äidille huolehtia, että tytär on hyvin varustettu yhteiseen kotiin muutettaessa.²⁵⁴

3.2 Muut artikkelit

Mary Ollonqvistin *Kotilieden* artikkeleissa olen pyrkinyt havainnoimaan mitä ja miten asioista kerrotaan, jotta voisin löytää vastauksia tutkimuskysymyksiini. Olen kiinnittänyt huomiota myös yksittäisten sanojen toistuvuuteen ja missä yhteyksissä niitä käytetään. Tähän lukuun olen koonnut muiden kuin käsityöhön ja muotiin liittyvien artikkelien analyysiä. Ne täydentävät aineistoani.

Tutkiessani aineistoani huomioin tiettyjä sanoja, jotka tuntuivat toistuvan melkein, joka Mary Ollonqvistin artikkelissa. *Kotiliesi* kehitti artikkeleiden sanoillaan muotikieltä. Uusi ja vanha kielenkäyttö osittain limittyivät, mutta samalla kehitettiin uutta sanastoa, jolla kuvata malleja, värejä ja materiaaleja.²⁵⁵ Sievä, sulo, siro ja soma ovat toistuvia sanoja Mary Ollonqvistin artikkeleissa. Sievä sanan käyttö teksteissä on selvästi positiivinen. Ilo, hauska ja reipas esiintyvät useaan otteeseen Mary Ollonqvistin teksteissä.

Käytännöllinen amerikkalainen ja muodikas pariisitar näkyvät Mary Ollonqvistin artikkeleissa. Itse kiinnitin myös huomiota, kuinka englantilainen muotityyli kiinnosti Ollonqvistia. Hän mainitsee Lontoon merkittäväksi muodinkeskukseksi New Yorkin ja Pariisin lisäksi. Tehtaanpiippumalli vaatetuksessa kuvasi naisvartalonihanteen muuttuneen hoikaksi ja solakaksi. Laihuutta ei varsinaisesti ihannoida, mutta ulkomaisten kuvien käytössä hoikkuus on silmiinpistävä piirre.²⁵⁶

Aikasalon tutkimuksessa ovat nämä samat asiat. Hän yhdistää myös ennakkoluulottomuuden amerikkalaisiin ja eleganttiuden ranskalaisiin. Suomalaisia ei pidetty yhtä sievinä kuin ”hentoja ranskattaria” tai ”kämmentenlevyisiä amerikkalaisia”, vaan suurikokoisina. Muodikkuuden ihanteena nähtiin hoikka ja naisellinen vartalo. Ne

²⁵⁴ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁵⁵ Aikasalo 2000, 61.

²⁵⁶ Kotiliesi 1924 10 II, Kotiliesi 1923–1935 katso liite 1.

saivat aikaan sievän ja viehättävän vaikutelman katselijoille. Artikkelien sisältö oli varovaisempaa, kuin mainoksissa, joissa oltiin rohkeampia sanavalinnoissa kun kuvattiin naisellisuutta.²⁵⁷

Kotiliesi voidaan luetella naistenlehtiin ja ne perusluonteeltaan ovat konservatiivisia. Mallia katsottiin ulkomaisista lehdistä, ja teksti- ja kuvamateriaali kertovat amerikkalaisihanteiden seuraamisesta. Vastapainona oli isänmaallisuuden nouseminen esimerkiksi kotimaisuuden suosimisessa. Aikasalon tutkimuksessa kirjoitetaan, että pukeutumismuodissa ruotsalaisuus ei ollut ihanne.²⁵⁸ Koti- ja taideteollisuuden kohdalla saattoi kuitenkin Mary Ollonqvistin artikkeleista nähdä Ruotsin olevan elintasoltaan hyvä esikuva seurattavaksi.

Yksinkertainen, käytännöllinen ja kauneus korostuvat melkein synonyymeiksi Ollonqvistin *Kotilieden* artikkeleissa.

Sadetakki, aurinkohuntu ja uimapuku.

Kesä edellyttää meidän varastoihimme useita pieniä, vähillä vaivoilla valmistettuja vaatekappaleita, joilla voimme ilahduttaa itseämme ja ympäristöämme, siinä tarkoituksenmukaisia eikä mitään koruesineitä ja että ne ovat yksinkertaiset vaatevarat ovat kauniita ja kauneus miellyttää kaikkia ihmisiä.
(1923/heinäluu I-II/13–14/405–406)

Yksinkertaisuus ja kauneus ovat tärkeässä roolissa Mary Ollonqvistin artikkeleissa, ja ovat synonyymeja hänen artikkeleissaan. Tämä yksinkertaisuus voidaan nähdä esimodernistisella kaudella, osaksi sanoja tarkoituksenmukaisuus ja käytännöllisyys, mitkä sopivat hyvin Suomen identiteetin rakentamiseen modernina ja itsenäisenä maana.²⁵⁹ Käytännöllisyys, yksinkertaisuus ja tarkoituksenmukaisuus yhdessä muodostavat kauneuden tuotteeseen. Artikkeleista nousee esille myös helppous, huolellisuus ja vaivattomuus, jotka oleellisesti liittyvät ohjeisiin ja niiden toteuttamiseen. Yksi huomioitani tutkimuksessa oli, että kesäpukeutuminen oli iloisten ja hauskojen

²⁵⁷ Aikasalo 2000, 61–65, 67, 85; *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁵⁸ Aikasalo 2000, 21–22, 65.

²⁵⁹ *Kotiliesi* 1923–1935; Heinänen 2006, 328–333. Katso myös LIITE 1.

kankaiden aikaa, kun taas syksystä alkaa arki ja järkevyyden. Kesäpukeutuminen ei suinkaan saanut olla huikentelevaista, vaan siveellistä ja soveliasta.²⁶⁰

Talous ja ilmasto ovat taustavaikuttajina *Kotilieden* artikkeleissa 1920–1930-luvulla. Mary Ollonqvistin artikkeleissa taloudellinen puoli näkyy säästeliäisyyden korostamisessa ja halpojen, mutta laadukkaiden materiaalien käyttöehdotuksissa. Hän kirjoittaa emännistä ja kotimaisesta tuotannosta yhdessä artikkelissa, jossa rakennetaan ajatusta suomalaisesta laadusta. Hän korostaa kuinka tervettä ja oikeutettua on tuo oman arvon tuntoinen ajattelu. Artikkelin perustuu kotimainen viikko - teemaan. Hän näkee naiset (perheenemännät) kantavana voimana kotimaan hyvinvoinnissa, ja artikkeli ohjaakin kulutuspäätöksissä suosimaan kotimaista. Ainoana haittana hän humoristisesti huomauttaa kotimaisen tuotteen olevan ulkomaisia tuotteita halvempi. Tässä taustalla on varmasti perusoletus, että lukijat ajattelevat kalliin olevan laadukkaampaa ja parempaa, kuin halvemman. Tekstissä puhutaan emännistä ja maatalouden piirissä toimivista naisista, vaikka toisaalta artikkeli on suunnattu kaikille perheenemännille. Kaikille naisille asetetaan vastuu kotimaisten tuotteiden kuluttamisesta.²⁶¹

Keväinen ulkoilupukumme.

Vanhoina hyvinä aikoina omistimme säännöllisesti n. s. kevät- eli syystakin, johon saimme pukeutua talvitakin käydessä lämpimäksi. Menneitten vuosien epänormaali ja kireät ajat ovat kuitenkin aiheuttaneet sen, ettemme nyt joka vuodenaikaan varten voi pitää eri vaatekappaleita, vaan saamme parhaan kekseliäisyytemme avulla tulla toimeen halvemmilla...hoikkuuden tehostaminen yhä toistaiseksi on muodissa...käytännöllinen on kävelypuku on kävelypuku kauneudestaan...kukkaron suoma edellytys.(1924/5/maaliskuu I/119–120)

Ei pidä olettaa, että *Kotiliesi* edustaisi koko kansan arvomaailmaa. Lehden levikki oli kuitenkin huomattava. Suomen väkiluku oli melkein 4 miljoonaa ja *Kotilieden* levikki oli 234 000 kappaletta. *Kotilieden* vaikutus on ollut laajempi, mutta kaikkien todellisuutta

²⁶⁰ *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁶¹ *Kotiliesi* 1923–1935; *Kotiliesi* vuosikirja 1927, 556–557.

lehden ideologia ei ollut. Hyvinvoinnissa ja elämäntavoissa oli suuria eroja sosiaaliluokkien välillä. Keskiluokkaiset naiset ja perheet voidaan katsoa olleen *Kotilieden* kohderyhmä. Sosiaaliluokat eivät ole välttämättä vastakkaisia ja toisiaan pois sulkevia, koska ne olivat keskenään tekemisissä ja sosiaaliluokasta toiseen siirtyminen oli jo mahdollista.²⁶²

Mary Ollonqvist kirjoittaa artikkelin Maailman säästäväisyyspäivän kunniaksi. Hän kysyy otsikossa, että *Voimme olla säästäväisempiä?* Hän näkee ranskalaisten olevan mestareita säästäväisyydessä, kun taas suomalaisen hyveisiin se ei kuulu. Tämä artikkeli huomauttaa samasta asiasta kuin Ollonqvistin 11 kuukautta aikaisemmin kirjoitettu artikkeli vähittäismaksusta. Hän pitää keinotekoisena vähittäismaksua, joka vangitsee ihmisen ostokyvyn ja hyvinvoinnin.

Taloudellisesti ajatteleva ihminen ei koskaan osta sellaista rahoilla, joita hän ei ole vielä ansainnut, ei myöskään tavaroita, joita ei välttämättä tarvitse tai joista ei varmasti tiedä itselleen koituvan hyötyä. (Kotiliesi 1929/Marraskuu I/21/882–883)

Ollonqvist pitää jo hyvänä asiana sitä, että ihminen lukee ja pysähtyy hänen artikkelinsa edessä. Tässä annetaan mielikuva, että jo ihmisten saaminen ajattelemaan riittää, vaikka he eivät heti muuttaisi tottumuksiaan sellaiseksi kuin artikkeleissa halutaan. Säästäminen nähdään ehdottomasti hyvänä. Vähittäismaksu hyväksytään, jos ihmisellä on varaa laittaa ansiostaan vielä säästöön. Tulojen hankkimismielessä tällainen maksujärjestelmä nähdään sallittavana, ja jos tuotteet, joita hankitaan ovat aivan välttämättömiä. Artikkelit osittain määrittelevät esimerkkien kautta, mikä on välttämätöntä. Esimerkiksi vaatteita ei pidetä hyvinä vähittäismaksuun, kun taas ompelukoneen hankinta tulojen hankkimismielessä on sallittua.

Tilanne maailmassa oli poliittisesti ja taloudellisesti kiristynyt 1930-luvun alussa. Kiinan ja Japanin välillä puhkesi Kaukoidässä selkkaus, ja Hitler nousi valtaan Saksassa vuonna 1933. Talous vaikutti nopeasti maailmanpoliittiseen tilanteeseen. Pohjoismaissa maailmansotien välinen aika ei ollut taloudellisesti ja poliittisesti vakaata

²⁶² Aikasalo 2000, 22–23, 283 (72).

aikaa. Saksan ja Neuvostoliiton diktatuurien rinnalle kasvoi pohjoismainen malli, joka perustui työläisten ja talonpoikien yhteistyöhön. Lähdettiin toteuttamaan kansankoti- ja hyvinvointipolitiikkaa parlamentaarisen demokratian kautta.²⁶³

Usein puhutaan vain vuonna 1929 alkaneesta lamasta, mutta myös vuonna 1921 koettiin lama kansainvälisillä markkinoilla.²⁶⁴ Taloudellisesta lamasta ja puutteesta kirjoitetaan Mary Ollonqvistin artikkeleissa. Työttömyydestä hän kirjoittaa muun muassa naistyöttömyydestä. Mary Ollonqvistin artikkelit liittyivät usein läheisesti hänen muuhun elämään. Hän toimi esimerkiksi naisten työtupien töiden tarkastajana ja kirjoitti omista kokemuksistaan ja näkemyksistään, miten tietyissä asioissa tulisi toimia. Täysin varmaa tietoa ei artikkelien välityksellä saada, kuinka paljon muu toimituskunta ja yhteiskunta vaikuttivat hänen mielipiteisiinsä. Naisten työssäkäynnistä hän oli huolissaan, mutta oli tyytyväinen, että kunta on ottanut osavastuun työttömydentorjunnassa yksityisiltä hyväntekeväisyystahoilta. Voidaan nähdä, että Suomessakin hyvinvointipolitiikka oli tuottanut tulosta, mutta kuten ei muillakaan mailla ei Suomellakaan ollut erityistä lamaohjelmaa.²⁶⁵

Naisten osalta hätäaputyöt olivat pääasiassa naisille sopivina pidettyjä töitä, kuten kudontaa ja ompelua. Ollonqvistin mukaan työttömien tukeminen maaseudulla onnistui paremmin kuin kaupungissa. Järkevänä ja käytännöllisenä hän pitää sitä, että työttömyyden torjunta ja hyväntekeväisyys on erotettu toisistaan. Koulutus ja kurssitus ovat hänen mielestään hyviä keinoja torjua työttömyyttä. Erityisesti hän kehuu Viipurin työkotitoimintaa.²⁶⁶

Mary Ollonqvist kirjoittaa hyväntekeväisyydestä talousartikkeleissaan.

Pukeutumisartikkelien kohdalla taloudellisuutta korostavaksi tekstiksi voidaan laskea kehotukset ja neuvot joululahjojen tekemisessä. Esimerkiksi ”tätejä” pyydetään valmistamaan tuttujen ja sukulaisten lapsille vaatteita. Satakunnasta lähtöisin oleva Ollonqvist kirjoittaa Satakunnan uudesta keuhkoparantolasta, jonne tehtiin

²⁶³ Hentilä, Krötzl & Pulma 2002, 258–260.

²⁶⁴ Hentilä, Krötzl & Pulma 2002, 248, 251.

²⁶⁵ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁶⁶ Kotiliesi vuosikirja 1931, 134–137, 156.

hyväntekeväisyys voimin tekstiilejä. Hän nimeää avajaissanujen lausujaksi inspektorin professorinrouvan Maila Mikkolan parantolan rakentamista aloitettaessa. Mikkola on sama henkilö, jolle Ollonqvist myöhemmin Satakunnan osakunnan juhlissa ojensi kirjaillun tyynyn. Ollonqvist asui ja toimi Helsingissä, mutta hän ei unohtanut mistä oli lähtöisin, mikä tulee aina välillä artikkeleissa esille.²⁶⁷

Juha Ala kirjoittaa Suomi-neidon (Suomi-äidin) olevan eräänlainen kasvutarina, jolla itsenäinen Suomi esitettiin muille maille. Suomi-neitoon yhdistetään lapsenomaisuus ja kypsymättömyys, josta ei varsinaisesti pyritä eroon, mutta Suomi-neidon aikuistuminen on tehtävä kansakunnan hyväksi.²⁶⁸ Näen tämän asetelman, että aikuistunut Suomi-äiti uhrautuu perheen hyväksi Mary Ollonqvistin artikkeleissa.

Suomi-neito, jota Paulig- ja Elovena-tyttö edustavat, liittyvät käsitykseen me ja muut vastakkainasetteluun. Suomi-neito on osa suomalaisen identiteetin fiktiota, mutta samalla se on sidottu tuotteistamisen kautta meidän Suomessa kasvaneiden muistoihin ja identiteettiin.²⁶⁹ Voitaissiinko ajatella Elovenan ja Paulig-tyttöjen olevan Suomi-neidon tyttäriä, jotka jatkavat tätä Suomen symboli tehtävää, jossa ne ovat oman aikakautensa tuotteita ja näin edustavat nykyistä Suomi-neitoa.²⁷⁰

Mielestäni Suomi-neito symboloi myös kansallispukuja, ja kaikkea sitä, mitä käytetään hyväksi tuotteistamisessa ja markkinoinnissa. Kansallispuku naisen päällä ilmentyy kulttuurissamme monikerroksellisesti konkreettisen kaupallisen asuna. Liitän tähän myös nostalgian ajatuksen, jossa muisto ja symboli kietoutuvat yhteen kultaiseksi ihanteeksi.²⁷¹

²⁶⁷ Kotiliesi 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁶⁸ Ala 1999. 214–215.

²⁶⁹ Luutonen 2007. 85–86.

²⁷⁰ Itsenäisen Suomen tunnuskuva on Suomi-neito, joka on ollut voimakkaasti esillä 1920-luvulta lähtien, ja koostuu karjalaishenkisestä puvusta, johon on lisätty nykyisellään myös länsisuomalainen tykkimyssy, raidallinen hame ja solkikengät. Pauligin kahviihtiö järjesti vuonna 1926 50-vuotisjuhlit, jossa tarjoilijoina esiintyi Sääksmäen pukuun pukeutuneita naisia. Pauligin kahvitytön tunnuskuva tuli Sääksmäen kansallispuku. (Paulan esittely [13.1.2014]; Lönnqvist 1979, 138–141)

²⁷¹ Naisia on käytetty paljon mainonnassa kuvaamaan tuotteen hyvyyttä.

Mainonta Mary Ollonqvistin artikkeleissa on pääosin yritysten nimien mainitsemista, mutta yleisellä tasolla suositellaan suosimaan kotimaan teollisuuden tuotteita.²⁷² Ajanilmiöksi ja uuden elämän tavan vertauskuvana voidaan pitää 1920-luvun lehtimainonnan kehittymistä. Mainonnasta tuli osa naistenlehtiä ja mainonta myös ammatillistui. Markkinointitutkimukset tulivat osaksi mainontaa jo 1930-luvulla. Valmisvaatteiden mainonta lisääntyi 1930-luvulla ja vuosikymmentä pidetään valmisvaatetehtaiden laajenemisen aikakautena. Yleisestikin kankaiden, valmisvaatteiden ja jalkineiden mainonta lisääntyi *Kotilieden* sivuilla 1920-luvun lopulla. *Kotiliedellä* itselläänkin oli oma Osto-osasto, josta pystyi tilaamaan valmisvaatteita. Postimyynti mahdollisti valmisvaatteiden hankkimisen myös maaseudulla, kun taas kaupungissa valmisvaateliikkeitä oli enemmän. Maaseudulla oli usein vain sekatarvakauppoja, vaikkakin niissä oli yleensä laaja valikoima erilaisia tuotteita.²⁷³

²⁷² Hentilä, Krötzl & Pulma 2002, 250; *Kotiliesi* 1923–1935. Katso myös LIITE 1.

²⁷³ Aikasalo 2000, 25–26, 195–197, 295 (55).

4 PÄÄTELMÄT

Yleinen historia jättää aiheita ja ilmiöitä marginaaliin. Olen pro gradu -tutkielmallani nostanut esiin marginaaliin jäänyttä naishistoriaa. Käsityöhistoriassa Mary Ollonqvist kuuluu niihin, jotka ovat ohjeistaneet muita. Hän määritteli *Kotilieden* artikkeleillaan ja muilla julkaisuillaan oman aikansa käsitystä hyvästä kodinhoidosta, käsityöstä ja naiseudesta. Tutkielman edetessä jouduin samalla myös pohtimaan omia ennakkokäsityksiäni historiasta ja menneisyydestä. Haasteena oli omien ajatusten ja oivallusten saattaminen kirjoitukseksi.

Mary Ollonqvistista ei ollut aiempaa tutkimusta, ja hänestä oli vain vähän mainintoja löytämässäni tutkimuksissa. Parhain johtolanka hänen elämäänsä ovat hänen kirjojensa esipuheet ja *Aikalaiskirjojen* eli *Kuka Kukin On* – teokset. Löysin johtolankoja erilaisista kirjallisista lähteistä, ja tieto oli ripoteltu moneen eri paikkaan. Niitä yhdistelemällä alkoi kokonaisuus hänen elämästään muodostua.

Mary Ollonqvist toteutti toimijuuttaan monipuolisesti, mutta samalla hän eli perinteisen naisen äidin, ja modernin uranaisen roolissa. Nimenmuutoksen kautta vuonna 1935 Mary Ollonqvist löysi ja täydensi identiteettiänsä. Tähän identiteetin kasvuun vaikuttivat niin ympäröivä maailma, kuin hänen omat valintansa suomalaisessa yhteiskunnassa. Näen hänet eräänlaisena selviytyjänä, joka jo pelkästään 1930-luvulle tultaessa oli nähnyt monia muutoksia naisten asemassa.

Viime vuosina on tehty tutkimuksia 1920–1930-lukujen Suomesta, mutta paljon on vielä sellaisia käsityksiä joita pitää purkaa ja tulkita uudelleen. 1920–1930-lukujen tilanne Suomessa oli otollinen uusille ajatuksille, kuten naistenlehdille. Tähän vaikutti säätyläisyyden katoaminen ja uuden luokkayhteiskunnan muodostuminen, jossa oli syntynyt uusi kuluttajaryhmä, kaupunkilaiset työtä tekevät naiset. Naiselle kuului yksityinen koti ja miehelle julkinen maailma.

Itsenäistynyt Suomi etsi paikkaansa Euroopassa 1920–1930-luvulla. Mary Ollonqvist vaikutti omalta osaltaan suomalaisen identiteetin rakentumiseen. Hän vahvisti perinteisen naisen roolia *Kotilieden* artikkeleissa, mutta vaivihkaa hän tarjosi uudenlaista naismallia, jolla oli valtaa päättää omasta työstään kodin ulkopuolella. Valtarakenteista irrottautuminen ei ollut täysin mahdollista. Mary Ollonqvist teki

yksilöllisiä ratkaisuja omassa elämässään ja esitteli artikkeleissaan uusia vaihtoehtoja suomalaisille naisille. Valintoihin vaikuttivat ympäröivä yhteiskunta ja sosiaaliset, ideologiset, materiaaliset ehdot eli kulttuuriset olosuhteet.

Toimijuuksia Mary Ollonqvistillä oli *Kotiliesi-lehden* kirjoittajana mutta työskenteli myös Helsingin käsityökoulussa opettajana ja hallituksen jäsenenä, Helsingin työtupien johtokunnassa ja naisten varatöiden tarkastajana, Kudos Oy Silon johtokunnassa sekä Helsingin Osuuskaupan hallintoneuvostossa. Ollonqvist vaikuttaa aktiiviselta yhteiskunnan jäseneltä, ja mitä ilmeisemmin nauttineen töidensä tekemisestä. Maailmansotien väliseltä ajalta on tehty Suomessa viime vuosina tutkimuksia, mutta ne ovat keskittyneet nimekkäisiin tekijöihin ja vaikuttajiin. Mielestäni Ollonqvist kuuluu niihin nimettömiin vaikuttajiin, jotka muovasivat käsitystä naisen roolista ja paikansivat käsitystä muodin ja taideteollisuuden asemasta suomalaisessa kulttuurissa 1920–1930-luvuilla.

Kotilieden artikkeleissa tuotiin esiin niin Suomen kuin muun maailman tapahtumia. Mary Ollonqvist käsitteli erityisesti käsitöihin liittyviä aiheita. Keskeisimmät aiheet Ollonqvistin artikkeleissa 1930–1935 ovat pitkälti samoja kuin hänen kirjoittamissa 1920-luvun *Kotilieden* artikkeleissa. Leena Svinhuvudin *Moderneja ryijyjä, metritavaraa ja käsityötä* tuodaan esille, kuinka meidän käsityksemme tekstiilinmuotoilun historiasta on suppea. Olen huomannut myös muissa tekstiilialan historiasta kertovissa julkaisuissa, että Suomen kansainvälistyminen tekstiilitaiteessa oli paljon nopeampaa kuin perinteisissä kaunotaiteissa.

Kotiteollisuudella oli kansantaloudellista merkitystä Suomessa, ennen teollisuuden kehittymistä. Koti-, käsi- ja taideteollisuus oli voimakkaasti sidottu suomalaisuuteen ja sen ideologian rakentamisessa. Näyttelyt ja messut olivat Suomen mahdollisuus tuoda itsensä muiden länsimaiden tietoisuuteen. Mary Ollonqvistin artikkeleissa ilmenee voimakas halu vakuuttaa suomalaiset lukijat kotimaisten tuotteiden erinomaisuudesta. Hän ihaili Amerikkaa ja Ruotsia teksteissään, mutta saksalaiset esiintyivät usein huonona esimerkkinä, kun taas ranskalaisia hän ihaili heidän säästäväisyydestään.

Ollonqvist piti eri järjestöjen organisoitumista hyvänä asiana, mahdollisuutena menestyä ja tuoda kansantaloudellista hyvinvointia. Hän keskittyi teksteissään materiaaleihin ja siihen liittyvään muotiin että teollisuuteen. Näyttely- ja messu -

artikkeleissa pääsivät esiin myös taitelijat ja suunnittelijat omilla nimillään ja teoksillaan. Funktionalismi esiintyi terminä teksteissä mutta syvemmin siihen ei paneuduttu. Artikkelit olivat yleensä tekstiltään niukkoja mutta kuvamateriaalia oli runsaasti.

Mary Ollonqvistin artikkeleissa käsityö nimenomaan tekstiilityö on naisen töihin kuuluvaa, mikä tukee *Kotilieden* konservatiivista asettautumista tiettyihin sukupuolittuneisiin rooleihin. Perheenemännälle jätettiin äitinä ja vaimona vastuu huolehtia ei julkisesta elämästä eli kodinhoidosta. Vaate- ja tekstiilihuolto olivat naistentyötä, mikä korostui artikkeleissa.

Käsityö on monimerkityksellinen termi ja sen määrittely koostuu yleensä käsillä tekemisestä ja siitä, mitä määrittelijä haluaa sillä sanoa. Mary Ollonqvistin artikkeleissa käsityö on vaate- ja tekstiilipainotteinen. Pukeutumisartikkelit kertovat ajan muotikäsityksistä, joita myös Ollonqvistin suulla kritisoidaan, kuten liiallista koreilemista ja housujen käyttöä jopa urheilussa. Materiaalien valinnassa korostuu Suomen ilmastolliset olot ja vuodenaajat.

Perinnekäsityöt, kuten esimerkiksi reikäompelu nostetaan hienoimpiin käsityötekniikoihin, joita oman aikansa nykyaikainen nainen voi kansallisista perinteistä tuoda kodintekstiileihin. Artikkeleissa korostuvat somistus ja koristus. Näitä tekniikoita ovat kirjonta, virkkaus, neulonta ja kudonta. Käsityön sukupuolittunut kasvatus kotikasvatuksen lisäksi jatkui koulunpenkillä. Kansantaloudellisesti käsityö nähtiin jo 1800-luvun lopulla erittäin tärkeänä yleissivistyksellisenä taitona.

Tutkimukseni rajaus on liian laaja pro gradu-tutkielmaksi, koska Mary Ollonqvist kirjoitti erilaisista aiheista, ja jokainen artikkeli osoittautui mielenkiintoiseksi tietolähteeksi. Rajoitin tutkimukseni tiettyihin vuosiin Ollonqvistin nimenkäytön mukaan. *Kotilieden* artikkeleihin, jotka hän on kirjoittanut Ollonqvistina otin mukaan ja kaikki artikkelit Olki-nimellä kirjoitettuna jätin ulkopuolelle. Mary Ollonqvististä ja hänen näkemyksistään riittää vielä tutkittavaa, mutta pinta raapaisu osoitti, että tieto menneisyyden tapahtumista ei ole kadonnut, vaan odottaa kysyjää. Mahdollista on, että teen joskus myöhemmin laajemman tutkimuksen hänen elämästään.

LÄHTEET

Aikalaiskirjallisuus

Aikalaiskirja: henkilötietoja nykypolven suomalaisista 1934 1933.

kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki.

Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta 1934 1936. 47. Helsingin kaupungin tilastotoimiston julkaisema: Helsinki.

Kurimo, Ville 1938. Vaatetusalan aineoppi. Otava kustannusosakeyhtiö: Helsinki.

Ollonqvist, Mary 1926. Pikkulasten vaatteet. Kotilieden kirjasto III. Werner Söderström osakeyhtiö: Porvoo.

Ollonqvist, Mary 1928. Ommelkaa itse pukunne. Kotilieden kirjasto XVIII. Werner Söderström osakeyhtiö: Porvoo.

Ollonqvist, Mary 1929. Mitä sain kesäretkiltä. Kotiseudullemme. ”Lallin juhlaulkaisu Satakuntalaisen osakunnan 25-vuotisjuhlaan. Satakunnan kirjateollisuus Oy kirjapaino: Pori.

Ollonqvist, Mary 1931. Suomalainen reikäompelu. Kotilieden kirjasto XXXIII. Werner Söderström osakeyhtiö: Porvoo.

Ollonqvist, Mary 1934. Kotiapulaisen kirja. Kotilieden kirjasto 49. Werner Söderström osakeyhtiö: Porvoo.

Olki, Mary 1948. Suomalaisia sukkia ja muita neuletöitä. Werner Söderström osakeyhtiö: Porvoo.

Olki, Mary 1952. Lisää Kintaita ja muita neuletöitä. Werner Söderström osakeyhtiö: Helsinki, Porvoo.

Saarenheimo, Mikko (toim.) 1929. Satakuntalainen osakunta 1904–1929 25-vuotiskatsaus. Satakunta. Kotiseutututkimuksia VII. Rauman kirjateollisuus Oy, Rauma.

Tutkimuskirjallisuus

Aikasalo, Päivi 2000. Seuratkaamme järkevää ja terveellistä muotia, Naisten pukeutumishanteet ja vaatevalinnat 1920-luvulta 1960-luvulle. Kansantieteellinen arkisto 47. Suomen muinaismuistoyhdistys: Helsinki.

Aikasalo, Päivi 2004. Alli Wiherheimo uranaisen sydän. Otavan kirjapaino Oy:Helsinki.

Airaksinen, Timo 1989. Markiisi de Sade: etiikka ja tieto. Kirjallisuuden filosofia. (toim.) Haapala, Arto, Haapala, Eija, Kinnunen, Aarne & Lammenranta, Markus. Helsinki: Valtion painatuskeskus. 175–189.

Ala, Juha 1999. Suomi-neito ja suojelusikä – sortovuosien psykohistoria. Gaudeamus: Helsinki.

Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Artefakta 16. Akatiimi Oy: Hamina.

Anttila, Pirkko 2011. Tekstiiliopettaja – kulttuurivaikuttaja – arvovalintojen tekijä. Tekstiiliopettajaliitto 100 vuotta – Juhlaseminaari 9.4.2011. http://www.tekstiiliopettajaliitto.fi/?Tapahtumat:Kev%C3%A4t-_ja_syysp%C3%A4iv%C3%A4t [viitattu 27.11.2013].

Alanko-Kahiluoto, Outi & Käkelä-Puumala Tiina (toim.) 2008. Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä. Tietolipas 174.3.painos. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Helsinki.

Autti, Mervi 2010. ETSIMESSÄ NEITIKULTTUURI 1900-luvun alun valokuvaajanaisia Rovaniemellä. Musta Taide; Kuvista sanoin 8, Suomen valokuvataiteen museon julkaisuja 29; Acta Universitatis Lapponiensis 178: Helsinki.

Boncamper, Irma 2011. Tekstiilioppi. Kuituraaka-aineet. Hämeen Ammattikorkeakoulu: Tampere.

Elomaa, Hanna 2001. Mikrohistoria johtolankojen jäljillä. Kulttuurihistoria johdatus tutkimukseen. Toim. Immonen, Kari & Leskelä-Kärki, Maarit. Tietolipas 175. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Hämeenlinna.

Havu, I, Poijärvi, L. Arvi P. & Parikka, Eino (toim.)1954. Kuka kukin on 1954. Kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki.

Honka, Seija 2012. Pintaa ja Struktuuria, Tekstiilitaiteilija Maija Lavosen avainteokset ja käännteentekevät taidetekstiilit 1968–2009. Acta Universitatis Lapponiensis 229.Uniprint Oy: Oulu.

Hapuli, Ritva 2003. Ulkomailla – Maailmansotien välinen maailma suomalaisnaisten silmin. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki.

Hapuli, Ritva 2005. Kirjoittamisen kulttuurihistoriasta. Naiset ja kirjoittaminen. Historiallinen aikakauskirja 103: 3, 8. artikkeli. Suomen Historiallinen Seura ja Historian Ystävien Liitto. 317-324. Doria etusivu > Kansalliskirjasto > Elektra > Historiallinen aikakauskirja > Kirjoittamisen kulttuurihistoria. <http://elektra.helsinki.fi/se/h/0018-2362/103/3/kirjoitt.pdf>. [viitattu 27.11.2013].

Haveri, Minna 2005. Rajoilla, Puheenvuoroja tutkimuksen rajoista ja rajojen tutkimisesta. Toim. Rantala, Päivi & Tuominen, Marja. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja C. Katsauksia ja puheenvuoroja 30. Lapinyliopistonpaino: Rovaniemi. 187–201.

Heikkinen, Kaija 1996. Käsityöt arjen taiteena. *Elektroloristi* 1/1996 ISSN 1237-8593 HE1196.HTML. http://www.joensuu.fi/~loristi/1_96/sis196.html. viitattu [28.11.2013].

Heikkinen, Kaija 2005. Onko käsityöllä sukupuolta? Tekstejä ja kangastuksia, Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Toim. Kaukinen, Leena & Collanus, Miia. *Artefakta* 17. AKATIIMI: Tampere. 18–38.

Heinänen, Seija 2006. Käsityö – Taide- Teollisuus, Näkemyksiä käityöstä taideteollisuuteen 1900-luvun ammatti- ja aikakauslehdissä. Jyväskylä University Printing House: Jyväskylä.

Hentilä, Seppo, Krötzi, Christian & Pulma, Panu 2002. Pohjoismaiden historia. Edita Publishing Oy: Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.

Hirvi, Marja-Liisa 1990. Kotiteollisuus – mitä se on? Käsityön ulottuvuuksia. Toim. Heinänen, Seija. Suomen kotiteollisuusmuseo: Jyväskylä. 7.

Hirvi, Marja-Liisa 1990. Kaikki työ käsityötä 1700–1870. Käsityön ulottuvuuksia. Toim. Heinänen, Seija. Suomen kotiteollisuusmuseo: Jyväskylä. 18–20.

Huovinen, Pentti, Poijärvi, L. Arvi P., Virtamo, Keijo & Tuomikoski, Sirkka E. (toim.) 1970. Kuka kukin on. Kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki.

Immonen, Kari 1994. Naisen elämä - määrätty ja määritetty. Naisen elämä, Mistä on pienet tytöt tehty, mistä tyttöjen äidit. Toim. Immonen, Kari. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset: Helsinki. 7-15.

Immonen, Kari 2001. Uusi kulttuurihistoria. Kulttuurihistoria johdatus tutkimukseen. Toim. Immonen, Kari & Leskelä-Kärki, Maarit. *Tietolipas* 175. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Hämeenlinna. 11–28.

Jalava, Marja 2004. Historiallisia Arvosteluja 8/2004: Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. Käännösvalikoima saksalaista ”setäenergiaa”. <http://www.historiallinenyhdistys.fi/> > Julkaisut > Historiallisen Yhdistyksen julkaisusarjat > Historiallisia Arvosteluja ISSN 1457–1412 > Arvostelut vuodelta 2004 > 8. 8. Gadamer, Hans-Georg: Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa (Vastapaino: Tampere, 2004) – laatinut Marja Jalava. <http://www.helsinki.fi/historia/yhdistys/arviot2004/gadamer.htm> [viitattu 30.11.2013].

- Jo vuodesta 1928.** Tekstiilityökeskus. <http://www.tekstiilityökeskus.fi/> > historia. <http://www.tekstiilityökeskus.fi/12> [viitattu 28.11.2013].
- Juntikka, Ilse** 1997. Rantapyjamasta bikineihin – uima-asuja 1880–1990-luvuilta. Pohjois-Pohjanmaan museon julkaisuja 16. Pohjois-Pohjanmaan museo: Oulu.
- Kaarninen, Mervi** 1995. Nykyajan tytöt. Koulutus, luokka ja sukupuoli 1920–1930-luvun Suomessa. Bibliotheca historica 5. Suomen historiallinen seura: Helsinki.
- Koivisto, Satu** 2003. Kansakunnan perusta, Kotilieden avio- ja perheihanteet 1923–1934. Journalistiikan pro gradu – tutkielma. Viestintätieteiden laitos: Jyväskylän yliopisto.
- Kokko, Sirpa** 2007. Käsiyöt tyttöjen kasvatuksessa naisiksi. Kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 118. Joensuun yliopisto: Joensuu.
- Konttinen, Riitta & Laajoki, Liisa** 2005. Taiteen sanakirja. Toinen painos. Kustannusyhtiö Otava: Helsinki.
- Korhonen, Anu** 2001. Mentaliteetti ja kulttuurihistoria. Kulttuurihistoria johdatus tutkimukseen. Toim. Immonen, Kari & Leskelä-Kärki, Maarit. Tietolipas 175. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Hämeenlinna. 40–58.
- Korhonen, Kuisma** 2008. Kirjallisuudentutkimuksen alue. Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä. Toim. Alanko-Kahiluoto, Outi ja Käkelä-Puumala. Tietolipas 174. 3.painos. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Helsinki. 11–39.
- Korpi-Tommola, Aura** 2005. Toivon vuosikymmenet. Suomen naisen vuosisadat. 2 Toivon rakentajat. Toim. Utrio, Kaari. Suomalainen nainen itsenäisyyden aikana. Kustannusoskaeyhtiö Tammi: Helsinki. 15–77.
- Lahtinen, Anu** 2005. Varhaiset naistenlehdet ja naisten elämän ristiriidat, väitöshaastattelussa Maija Töyry. Ennen ja nyt 2/2005. http://www.ennenjanyt.net/2005_2/lahtinen4.html [viitattu 28.11.2013].
- Laine, Antti** 2003. Suomi sodassa. Suomen historian pikkujättiläinen. Toim. Zetttenberg, Seppo. WSOY: Helsinki. 597–690.
- Laine, Leena** 2007. Sökkijuoksijat ja hiilmurskan sankarit. Suomalaisen arjen historia, Modernin Suomen synty. Päätoim. Häggman, Kai. WS Bookwell Oy: Porvoo. 219–233.
- Leino-Kaukiainen, Pirkko** 1992. Aikakauslehdistön itsenäistymisvuodet 1918–1955. Suomen lehdistön historia 10. Toim. Tommila, Päiviö. Aikakauslehdistön historia, Aikakauslehdistön kehityslinjat. Kustannuskiila Oy: Kuopio. 179–210.
- Luutonen, Marketta** 1997. Kansanomainen tuote merkityksen antajana. Tutkimus suomalaisesta villapaidasta. Artefakta 3. Akatiimi Oy: Helsinki.

Lönnqvist, Bo 1979. Kansanpuku ja kansallispuke. Kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki.

Markkola, Pirjo 1994. Pirtissä ja pelolla, kotona ja konttorissa. Naisen elämä, Mistä on pienet tytöt tehty, mistä tyttöjen äidit. Toim. Immonen, Kari. Kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki. 349–420.

Mikkilä, Katri & Seppälä, Maija-Leena 1980. Vanha suomalainen pistokirjonta. Opi perinteinen tekniikka ja kuviot. Isoleepra-sarja. WSOY: Helsinki.

Mitronen, Kyllikki & Nieminen, Maija 1980. Suomalainen sukkakirja. Käyttösukkia lapsille ja aikuisille. Isoleepra-sarja. WSOY: Helsinki.

Mitä, missä, milloin 1976. Kojo, Pauli (päätoimittaja), Leskinen Jyrki, Rätty Ritva, Rautio Riitta (sihteeri). Kustannusyhtiö Otava, Helsinki 1975.

Mäkinen, Katriina 1992. Ihmeellinen kone – Haave uudesta ihmisestä. Toim. Onnela, Tapio. Vampyyrinainen ja Kenkkuniemen sauna. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki. 18–37.

Ollila, Anne 2000. Aika ja elämä – aikakäsitys 1800-luvun lopussa. Suomen Kirjallisuuden Seura: Helsinki.

Ollila, Anne 2010. Kirjoituksia kulttuurista, sukupuolesta ja historiasta. Suomalaisuuden Kirjallisuuden Seura: Helsinki.

Ollila, Anne 1994. Perhe - ura vai vankila. Naisen elämä, Mistä on pienet tytöt tehty, mistä tyttöjen äidit. Toim. Immonen, Kari. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset: Helsinki.

Orell, Heini 2007. Naisten välisestä ystävydestä – ystävyys Anna- lehden artikkeleissa 1960–2000-luvuilla. Pro gradu -tutkielma. Sosiologia/Kulttuuripolitiikan koulutusohjelma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos: Jyväskylän yliopisto.

Parker, Rozsika 1996. The Subversive stitch, Embroidery and the Making of the Feminine. BPC Book Ltd: Great Britain.

Paulan esittely. www.paulig.fi > paula > paulan esittely. viitattu [13.1.2014].

Priha, Päikki 1999. Rakkaat ystävät – Suomen Käsityön Ystävät 120 vuotta. Kustannusosakeyhtiö Ajatus: Helsinki.

Pulkkinen, Camilla 2008. Keinosilkkiä ja painokankaita kotimaisin voimin 1920-luvulla. Taiteilija ja modernipainokangas 1930-luvulla. Niinimäki, Kirsi & Saloniemi, Marjo-Riitta (toim.) 2008. Kretongista printtiin, suomalaisen painokankaan historia. Maahenki Oy: Helsinki. 33–36, 43–49.

Rutt, Richard 1987. A History of Hand Knitting. Lontoo: BT Batsford Ltd.

Salokangas, Raimo 2003. Itsenäinen tasavalta. Suomen historian pikkujättiläinen. Toim. Zetttenberg, Seppo. WSOY: Helsinki. 691–693.

Sarantola-Weiss, Minna 2011. Suomalaisen kodinsisustuskulttuurin muodostuminen 1900-luvulla. Sisustuskirja tutkimuksellisia avauksia. Toim. Kärnä-Behm, Jaana. Asuminen ja sisustus. Unigrafia Oy: Helsinki. 7-24.

Seppälä, Maija-Leena & Mikkilä, Katri 1981. Perinteistä ja uutta. Suomalainen revinnäiskirja. WSOY: Porvoo.

Sillanpää, Merja 2002. Säännöstelty huvi, Suomalainen ravintola 1900-luvulla. Bibliotheca historica 72. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura SKS: Helsinki.

Silpala, Elsa 2002. Sidoksia kankaisiin – vipupuilla, vetopuilla ja poimien. Opetushallitus: Helsinki.

Sipilä, Outi 2012. Esiliina aikansa kehyksissä – moniaikaista tekstiilikulttuuria ja representaatioita kodista, perheestä, puhtaudesta ja käsityöstä 1900-luvun alkupuolen Suomen. Itä-Suomen yliopisto. Kopijyvä: Joensuu.

S-kanava. www.s-kanava.fi > s-ryhmän rakenne > historia. <https://www.s-kanava.fi/web/s/s-ryhma/historia> [viitattu 27.11.2013].

Suojanen, Ulla 1993. Käsityökasvatuksen perusteet. WSOY: Porvoo.

Suhonen, Pekka 2000. Ei vain muodon vuoksi. Suomen taideteollisuusyhdistys 125. Otava: Helsinki.

Svinhufvud, Leena 2009. Moderneja ryijyjä, metritavaraa ja käsityötä. Tekstiilitaide ja nykyaikaistuva taideteollisuus Suomessa maailmansotien välisenä aikana. Designmuseo: Helsinki.

Svinhufvud, Leena 2011. Tekstiilitaiteilijat modernin kodin ihannetta toteuttamassa. Sisustuskirja tutkimuksellisia avauksia. Toim. Kärnä-Behm, Jaana. Asuminen ja sisustus. Unigrafia Oy: Helsinki. 113–130.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi: Vantaa.

TurunTeknologiakiinteistöt. <http://www.teknologiakiinteistot.fi/fi/etusivu> > Turku Science park > Alueen historiaa. <http://www.teknologiakiinteistot.fi/fi/turku-science-park/alueen-historiaa> [viitattu 27.11.2013].

Ylönen, Irene 2003. Taito elää. Käsi- ja taideteollisuusliito Taito ry:n yhdeksän vuosikymmentä. Akatiimi: Helsinki.

Valpola, Veli 2000. Suuri sivistyssanakirja. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Vihavainen, Timo 2003. Hyvinvointi Suomi. Suomen historian pikkujättiläinen. Toim. Zetterberg, Seppo. WSOY: Helsinki. 835–901.

YLE, Elävä arkisto 1920. [www. yle.fi > Elävä arkisto > 1920.](http://yle.fi/elavaarkisto/haku/#/vuosikymmen/1920)
<http://yle.fi/elavaarkisto/haku/#/vuosikymmen/1920> [viitattu 28.11.2013].

YLE, Elävä arkisto 1930. [www. yle.fi > Elävä arkisto > 1930.](http://yle.fi/elavaarkisto/haku/#/vuosikymmen/1930)
<http://yle.fi/elavaarkisto/haku/#/vuosikymmen/1930> [viitattu 28.11.2013].

Zetterberg Seppo, Pulma Panu 2003: Autonominen suuriruhtinaskunta. Toim. Zetterberg, Seppo. Suomen historian pikkujättiläinen. WSOY: Helsinki. 358–461

WSOY, <http://www.wsoy.fi/> > Kirjat > Tietokirjat > Tietokirjat, kaikki ilmestyneet > Harrastukset > Mary Oljen kauneimmat pitsit. <http://www.wsoy.fi/kirjat/-/product/no/9789510215036> [viitattu 10.09.2013].

Lehdet

Huuhka, Mirja 1982. 5 värikästä naista. (s.42–43, 70). Kotiliesi 1.12.1982 n:o 23. Yhtyneet Kuvalehdet Oy. Werner Söderström Oy/Syväpaino, Porvoo. Otavan syväpaino, Helsinki

Kotiliesi, vuosikirjat 1923–1935. WSOY: Porvoo. Katso myös LIITE 1.

Luennot

Haveri, Minna. ITE-taiteen teosympäristöt. Arktinen ITE, Nykykansantaidetta Lapista ja Islannista. Korundi 21.08.2013.

Kuusikko, Riitta. ITE-taiteen varhaiset mestarit. Arktinen ITE, Nykykansantaidetta Lapista ja Islannista. Korundi 4.09.2013.

LIITE1. LEHTIARTIKKELILUETTELO

Luettelossa on Mary Ollonqvistin artikkelit vuosilta 1923–1935. Jaotteluryhmä vastaa Kotilieden vuosikirjojen sisällysluettelon artikkelijaottelua. Isoilla kirjaimilla olevat ovat suurempia pääryhmiä ja pienellä kirjoitetut niiden alaryhmiä. Muutamista vuosista jaottelu puuttuu, koska kirjoista ei ollut sisällysluettelo.

VUOSIKERTA 1923 KOTILIESI

Vuosikerta	Lehden nro	Kuukausi	Artikkeli	Jaotteluryhmä	Huomautukset	Sivut	Nimimerkki
1923	6	Maaliskuu II	Käytännöllinen pojan puku.	Pukuompelu		187-188	Mary Ollonqvist
1923	7	Huhtikuu I	Tämänvuotinen kevättakki.	Pukuompelu		210-213	Mary Ollonqvist
1923	8	Huhtikuu II	Tämänkeväinen hameemme.	Pukuompelu		248-249	Mary Ollonqvist
1923	9	Toukokuu I	Kesäpuvuistamme.	Pukuompelu	pakina?	279-281	Mary Ollonqvist
1923	10	Toukokuu II	Kaupunkilaiskotien puolesta.	YLEISLAATUISIA KIRJOITUKSIA		301-302	Mary Ollonqvist
1923	10	Toukokuu II	Pikkutyttöjen kesäpukuja.	Pukuompelu		315-317	Mary Ollonqvist
1923	11	Kesäkuu I	Kesäsisistä kävelypuvuista.	Pukuompelu		343-345	Mary Ollonqvist
1923	12	Kesäkuu II	Tyttöjen töitä.	OMPELU JA KÄSITYÖT		359-361	Mary Ollonqvist
1923	12	Kesäkuu	Pikkuväen leikkipukuja.	Pukuompelu		375-376	Mary Ollonqvist
1923	12	Kesäkuu II	Koristeita pikkuväen esiliinoin	Käsityöt	ed.kirjoitukseen liittyvä	377	Mary Ollonqvist
1923	13-14	Heinäkuu I-II	Kaikille kahvin käyttäjille.	YLEISLAATUISIA KIRJOITUKSIA		395-396	Mary Ollonqvist
1923	13-14	Heinäkuu I-II	Sadetakki, aurinkohuntu ja uimapuku.	Pukuompelu		405-406	Mary Ollonqvist
1923	15-16	Elokuu I-II	Helsingin käsityökoulun kevätnäyttelyn johdosta.	OMPELU JA KÄSITYÖT		441-445	Mary Ollonqvist
1923	17	Syyskuu I	Muutamia muotipuseroita.	Pukuompelu		507-508	Mary Ollonqvist
1923	20	Lokakuu II	Villaiset talvipuvut.	Pukuompelu		601-602	Mary Ollonqvist
1923	21	Marraskuu I	Tarvitsetteko juhlapuvun?	Pukuompelu		629-631	Mary Ollonqvist
1923	22	Marraskuu II	Emännän ystäviä – esiliinoja	Pukuompelu		664-666	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1924 KOTILIESI

1924	1	Tammikuu I	Urheiluasumme	Pukuompelu		17-19	Mary Ollonqvist
1924	3	Helmikuu I	Minkäläinen puku äidille ?	Pukuompelu		65-67	Mary Ollonqvist
1924	5	Maaliskuu I	Keväinen ulkopukumme.	Pukuompelu		119-120	Mary Ollonqvist
1924	7	Huhtikuu I	Nykyisen kudontataidon uranuurtajia.	HENKILÖKUVAUKSET	Aina Hellman	175-176	Mary Ollonqvist
1924	7	Huhtikuu I	Puseroita ja kauluksia kevätasuun.	Pukuompelu		193-195	Mary Ollonqvist
1924	10	Toukokuu II	Kesäkankaista ja -puvuista	Pukuompelu		327-329	Mary Ollonqvist
1924	13-14	Heinäkuu I-II	Taloussesiliinoja.	Pukuompelu		437-438	Mary Ollonqvist
1924	17	Syyskuu I	Pojan puku vanhasta kävelytakista.	Pukuompelu		519-520	Mary Ollonqvist
1924	19	Lokakuu I	Syksyistä pukupakinaa.	Pukuompelu	Pakina	586-588	Mary Ollonqvist
1924	21	Marraskuu I	Lasten yöpukuja.	Pukuompelu		656-657	Mary Ollonqvist
1924		Joulukuu	Kummitädin joulutöitä.	Pukuompelu	Kotilieden Jouluku	44 (742)-(743) 45	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1925 KOTILIESI

1925	1	Tammikuu I	Vanhasta uutta – vähin kustannuksin.	Pukuompelu		17-18	Mary Ollonqvist
1925	3	Helmikuu I	Poikien merimiespuvut.	Pukuompelu		64-66	Mary Ollonqvist
1925	5	Maaliskuu I	Pienten tyttöjen päälytakeista.	Pukuompelu		128-129	Mary Ollonqvist
1925	7	Huhtikuu I	Satakunnan kotien lahja sairailleen.	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET		180, 185	M.O.
1925	7	Huhtikuu I	Kevättakkisi – kotityönä.	Pukuompelu		191-193	Mary Ollonqvist
1925	9	Toukokuu I	Minkälaisia kesäkankaita ja pukuja?	Pukuompelu		250-252	Mary Ollonqvist
1925	10	Toukokuu II	Pikkuväen kesävaatteista.	Pukuompelu		276-278	Mary Ollonqvist
1925	11	Kesäkuu I	Kansallispuvuista.	? ei löydy sisällysluettelosta		308	M.O.
1925	12	Kesäkuu II	Nykyaikaisesta morsiusasusta.	KOTI- JA SEURUSTELUTAVAT Pukuompelu	Juhannus numero	337-339	Mary Ollonqvist
1925	13-14	Heinäkuu I-II	Päiväpäähineet, kaula-aukot ja olkaimet.	Pukuompelu	Pakina	379-380	Mary Ollonqvist
1925	15-16	Elokuu I-II	Pariisin kirje	KIRJALLISUUS JA TAIDE	Vaari tietokanta nimi väärin: Ollonqvist	411-415	Mary Ollonqvist
1925	17	Syyskuu I	Arkipuvuista.	Pukuompelu		445-446	Mary Ollonqvist
1925	18	Syyskuu II	Minkäläinen puku suomalaiselle virkanaiselle?	KOTI- JA SEURUSTELUTAVAT Pukuompelu	Vaari tietokannassa: virastonaiselle ?	473-474	Mary Ollonqvist
1925	20	Lokakuu II	Talvitakki.	Pukuompelu		524-525	Mary Ollonqvist
1925	?	Joulukuu	Leikkipukuja.	Pukuompelu	Kotilieden Jouluku	(635) 47-48 (636)	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1926 KOTILIESI

1926	1	Tammikuu I	Isän vanhasta talon nuorimmalle.	Pukuompelu		18-21	Mary Ollonqvist
1926	3	Helmikuu I	Koulutyttöjen pukemisesta.	Pukuompelu		79-80	Mary Ollonqvist
1926	6	Maaliskuu II	Kotilieden liite. Kevät- ja kesäpukuja.	Pukuompelu		168-169	M.O.
1926	7	Huhtikuu I	Joko teillä on kansallispuke?	Pukuompelu		198-199	rouva Mary Ollonqvist
1926	8	Huhtikuu II	Mitä uutta oli kangasmessuilla.	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET Pukuompelu		217-220	Mary Ollonqvist
1926	10	Toukokuu II	Lasten päähineitä.	Pukuompelu		290-291	Mary Ollonqvist
1926	19	Lokakuu I	Missä kunnossa on talvitakkisi?	Pukuompelu		549-550	Mary Ollonqvist
1926	20	Lokakuu II	Kotilieden liite. Syys- ja talvipukuja.	Pukuompelu		576	M.O.
1926	22	Marraskuu II	Kotilieden Hartiahuivikilpailu.	TAIDETEOLLISUUS JA KÄSITYÖT	Ilm. Heinäkuu I nro 13 Jatkuu 1927 Tammikuu II nro 2	626-627, 640, 642	--- , M.O. (vaari tietokannassa)
1926	22	Marraskuu II	Kotitekoisia lampunvarjostimia.	TAIDETEOLLISUUS JA KÄSITYÖT		629-631	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1927 KOTILIESI

1927	2	Tammikuu II	Kuvasatoa Kotilieden hartiahuivikilpailusta.	TAIDETEOLLISUUS JA KÄSITYÖT	Jatkumoa vuodelta 1926 (22, 13)	50-51	M.O.
1927	2	Tammikuu II	Kotitekoisia esiliinoja.	PUKUOMPELU		56-58	Mary Ollonqvist
1927	5	Maaliskuu I	Tulevan äidin pukumalleja.	PUKUOMPELU		145	Mary Ollonqvist
1927	6	Maaliskuu II	Tulevan kesän kankaita ja kuoseja.	PUKUOMPELU		173-174	Mary Ollonqvist
1927	7	Huhtikuu I	Pöytiä juhla-asussa.	RUOKATALOUS		210-212	M.O.
1927	10	Toukokuu II	Koulutyöt, ommelkaa itse kesäpukunne!	PUKUOMPELU		333-334	Mary Ollonqvist
1927	13	Heinäkuu I	Uimapukuja ja rantatakkeja.	PUKUOMPELU		431-433	---, Mary Ollonqvist (vaari tietokansassa)
1927	16	Elokuu II	Kouluväen varusteita.	PUKUOMPELU		509-511	Mary Ollonqvist
1927	18	Syyskuu II	Emännät ja kotimainen tuotanto.	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET		556-557	Mary Ollonqvist
1927	19	Lokakuu I	Kotilieden liite. Syys- ja talvipukuja.	PUKUOMPELU		602-?	Mary Ollonqvist
1927	21	Marraskuu I	Naisen koristeliivi ja miehen kotitakki.	PUKUOMPELU		666-667	Mary Ollonqvist
1927	?	Joulukuu	Mikä on ylellisyyttä?	KOTI- JA SERUSTELUTAVAT		(711) 27 - 28 (712)	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1928 KOTILIESI

1928	1	Tammikuu I	Mattokilpailumme satoa.	TAIDETEOLLISUUS JA KÄSITYÖT; KOTILIEDEN UUTISIA		8-9	---, M.O.
1928	2	Tammikuu II	Reikäömpelun aakkosia.	TAIDETEOLLISUUS JA KÄSITYÖT		44-45, 52	Mary Ollonqvist, virheellinen nimi Vaari tietokannassa: O1llonqvist
1928	3	Helmikuu I	Suruasumme.	KOTI- JA SEURUSTELUTAVAT PUKUOMPELU		72-73	Mary Ollonqvist
1928	6	Maaliskuu II	Minkälaisia pukuja tarvitsemme.	KOTI- JA SEURUSTELUTAVAT PUKUOMPELU		175-176	Mary Ollonqvist
1928	8	Huhtikuu II	Kesäkankaamme.	PUKUOMPELU	Puuttui vaari tietokanta hausta (listalta otettu)	258-259	nimi väärin kirjattu: Mary Ollonqvisti (Mary Ollonqvist, lehdessä)
1928	9	Toukokuu I	Värinsä kullakin.	PUKUOMPELU		297	Mary Ollonqvist
1928	12	Kesäkuu II	Kolmisensataa kesäpukua.	PUKUOMPELU		420-422	---, M.O.
1928	13	Heinäkuu I	Suojusverhoja.	KOTI JA SEN SISUSTAMINEN		453-454	Mary Ollonqvist
1928	14	Heinäkuu II	Poikien kesäpaita.	Liinavaateompelu		485-486	Mary Ollonqvist
1928	16	Elokuu II	Koulunkävijäin sadetakki.	PUKUOMPELU	Puuttui vaari tietokanta hausta (listalta otettu)	549	Mary Ollonqvist
1928	17	Syyskuu I	Sykyistä pukeutumispakinaa.	PUKUOMPELU	Pakina	581-582	Mary Ollonqvist
1928	20	Lokakuu II	Muutamia riepumattoja.	TAIDETEOLLISUUS JA KÄSITYÖT		702-703	Mary Ollonqvist
1928	?	Joulukuu	Tyttöjen joulutöitä.	TAIDETEOLLISUUS JA KÄSITYÖT		38 (858)- (859)39	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1929 KOTILIESI

1929	1	Tammikuu I	Kannattaako ostaa vähimmäismaksuin?	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET		12-13	Mary Ollonqvist
1929	1	Tammikuu I	Vierailupukumme.	PUKUOMPELU		20-21	Mary Ollonqvist
1929	3	Helmikuu I	Koulutakkeja	PUKUOMPELU	(ei pistettä otsikossa)	94-95	Mary Ollonqvist
1929	5	Maaliskuu I	Kotilieden liite: Kevät- ja kesäpukuja.	?	(ei löydy kuin lehdestä)	171	M.O.
1929	10	Toukokuu II	Pikku tytöille ja pojille.	PUKUOMPELU		407-408	Mary Ollonqvist
1929	11	Kesäkuu I	Kullekin omansa – olipa se vaikka kylpylakana.	KODINHOITO, Liinavaateompelu		456-457	Mary Ollonqvist
1929	14	Heinäkuu II	Messujen jälkeen.	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET		570-573	Mary Ollonqvist
1929	15	Elokuu I	Messukuvia vielä kerran!	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET	jatkoa M.O. viime artikkeliin	623	---
1929	16	Elokuu II	Vähän pitkähiaisista lyhythiaisten aikakaudella.	PUKUOMPELU		667-608	Mary Ollonqvist
1929	17	Syyskuu I	Onko paita liinavaate?	Liinavaateompelu		704-706	Mary Ollonqvist
1929	18	Syyskuu II	Vauvalle vaatteita.	Liinavaateompelu		756-757, 764	Mary Ollonqvist
1929	19	Lokakuu I	Uusia muoteja ja kotimaisia kankaita.	PUKUOMPELU		804-806	Mary Ollonqvist
1929	21	Marraskuu I	Voimmeko olla säästäväisempiä?	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET		882-883	M.O.
1929	?	Joulukuu	Kääröjwn salaisuus.	Kotiaskartelua	Kotilieden Jouluku	44 (1010)-(1011) 45	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1930 KOTILIESI

1930	1	Tammikuu I	Kapea reikäompelu.			23-25	Mary Ollonqvist
1930	3	Helmikuu I	Uusia pukuja ommellaan – vanhoja uusitaan.			102-103, 108	Mary Ollonqvist
1930	5	Maaliskuu I	Kotilieden kevät- ja kesäpukuja.	Pukuliite	maininta lehden sivuilla Liite ja erillinen lehti omassa hallussa	199	M.O.
1930	7	Huhtikuu I	Lisää reikäompelua.			288-289	Mary Ollonqvist
1930	8	Huhtikuu II	Kotimaisia kesäkankaita.		Pääsiäinen	336-338	Mary Ollonqvist
1930	9	Toukokuu I	Kodin perustaja valmistaa kappioitaan.			378-381	Mary Ollonqvist
1930	10	Toukokuu II	Kahviliinoja ja pikkupukuja. Äskeitset käsityökilpailumme.			434-437	M.O.
1930	11	Kesäkuu II	Pikkupoikien kesäpukuja.			490-491	Mary Ollonqvist
1930	13	Heinäkuu I	Ensi silmäys Tukholman näyttelyyn.			571-573	Mary Ollonqvist
1930	17	Syyskuu I	Sadepäivien varusteita.			748-750	Mary Ollonqvist
1930	19	Lokakuu I	Syksyn uusia kankaita.		Pukuliite (on itsellä koko lehti)	845-846	Mary Ollonqvist
1930	20	Lokakuu II	Kenkäsi kertovat sinusta paljon.			889-890, 893	Mary Ollonqvist
1930	21	Marraskuu I	Harvaa reikäompelua.			938-939	Mary Ollonqvist
1930	22	Marraskuu II	Pienen väen ulkoilupuku.			986-987	Mary Ollonqvist
1930	22	Marraskuu II	Suomalainen taidekäsityö juhlii. "Suomen Käsityön Ystävät" 50-vuotias.			971-973, 989	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1931 KOTILIESI

1931	4	Helmikuu II	Mitä työttömät naiset tekevät.			134-137, 156	Mary Ollonqvist
1931	5	Maaliskuu I	Kotimaisia sukkaa Kotimaisiin jalkoihin.			195-197, 208	Mary Ollonqvist
1931	6	Maaliskuu I	Kankaita, värejä, muoteja.			244-246	Mary Ollonqvist
1931	9	Toukokuu I	Vihdoinkin on sen hetki lyönyt. Pumpulipukujen kausi alkaa.			398-399	Mary Ollonqvist
1931	11	Kesäkuu I	Kotimainen pumpulipukuparaati			510-511, 520	Mary Ollonqvist
1931	13	Heinäkuu I	Tummaihoisten naisten käsitöitä.			594-596, 608	Mary Ollonqvist
1931	16	Elokuu II	Uudesti syntynyt puseromme.			728-729	Mary Ollonqvist
1931	18	Syyskuu II	Jälleen armoihin otettu hameemme.			822-824	Mary Ollonqvist
1931	19	Lokakuu I	Millä me itsemme verhoamme.			874, 876	Mary Ollonqvist
1931	20	Lokakuu II	Eräs tärkeä ja lämpöinen.			922, 932	Mary Ollonqvist
1931	21	Marraskuu I	Vuodevaatteetkin kuuluvat kapiroihin.			959-961, 977	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1932 KOTILIESI

1932	1	Tammikuu I	Nenäliina kilpailumme ratkaisu.	Alus- ja liinavaateompelu Kilpailut		22-24, 32	M.O.
1932	3	Helmikuu I	Keskitalven pukupakinaa.	VAATEOMPELU JA MUODIT	Pakina	102-103	Mary Ollonqvist, (nimi väärin vaari tietokannassa: O1lonqvist)
1932	9	Toukokuu I	Miehinen kesäasu.	VAATEOMPELU JA MUODIT		370-371, 376	Mary Ollonqvist
1932	16	Elokuu II	Suomen kotiteollisuusliiton näyttely Viipurissa.	TAIDETEOLLISUUS, KÄSITYÖT JA ASKARTELUT		621-623, 639	Mary Ollonqvist
1932	16	Elokuu II	Tytöt tarvitsevat koulupukuja.	VAATEOMPELU JA MUODIT		635-636	Mary Ollonqvist
1932	17	Syyskuu I	Koulupukukangasta tarvitaan – taas.	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET		670, 678	Äiti, (Mary Ollonqvist mainitaan vaari tietokannassa)
1932	18	Syyskuu II	Lihavat ja ”linjat”.	VAATEOMPELU JA MUODIT		710-711	Mary Ollonqvist
1932	19	Lokakuu I	Tyttöjen koulupukukilpailu.	VAATEOMPELU JA MUODIT		752-753, 762-763	M.O.
1932	20	Lokakuu II	Kahviliinat kilpasilla.	TAIDETEOLLISUUS, KÄSITYÖT JA ASKARTELUT		796-797	M.O.
1932	21	Marraskuu I	Kilpasille-kilpasille!	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET		844-845	Mary Ollonqvist (vaari tietokannassa nimi, ei artikkelissa)
1932	22	Marraskuu II	Neulottu pullover. Mieluinen joululahja.	Neulotut ja virkatut		898	M.O.
1932	23	Joulukuu	Lahjamekkoja pikkutyöille.	VAATEOMPELU JA MUODIT		940	Mary Ollonqvist
1932	23	Joulukuu	”Happy Coat” – Onnentakki.	VAATEOMPELU JA MUODIT		946	M.O.

VUOSIKERTA 1933 KOTILIESI

1933	1	Tammikuu I	Uutta taideteollisuutta	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET, TAIDETEOLLISUUS, KÄSITYÖT JA ASKARTELUT		8-10	M.O.
1933	2	Tammikuu II	Uusittu pukumme.	VAATEOMPELU JA MUODOT		68-70	Mary Ollonqvist
1933	5	Maaliskuu I	Osaatko poimukirjontaa?	VAATEOMPELU JA MUODIT, TAIDETEOLLISUUS, KÄSITYÖT JA ASKARTELUT		186-187	Mary Ollonqvist
1933	7	Huhtikuu I	Keväthattuja	VAATEOMPELU JA MUODIT		266	Mary Ollonqvist
1933	8	Huhtikuu II	Tämänkeväiset jalkineemme	VAATEOMPELU JA MUODIT		298-299	Mary Ollonqvist
1933	9	Toukokuu I	Rippijuhlapukuja	VAATEOMPELU JA MUODIT		335, 340	Mary Ollonqvist
1933	10	Toukokuu II	Kesävarusteita kaikkein pienimmillemme	VAATEOMPELU JA MUODIT		378-379	Mary Ollonqvist
1933	11	Kesäkuu I	Sukkakilpailumme tuloksista	Neulotut ja virkatut villatyöt	Helluntai	404-406	M.O.
1933	11	Kesäkuu I	Nyt harrastetaan taideneulontaa	Neulotut ja virkatut villatyöt	Helluntai	412-413	Mary Ollonqvist
1933	12	Kesäkuu II	Äiti, koti ja lapsi	YLEISLAATUISET KIRJOITUKSET, KOTI JA SEN SISUSTAMINEN	Messuselostus	432-434	M.O.
1933	12	Kesäkuu II	Kevyitä kesäkenkiä	VAATEOMPELU JA MUODIT	Juhannus	445, 452	Mary Ollonqvist
1933	16	Elokuu II	Osaatko puhdistaa käsineesi?	KODINHOITO		542	M.O.
1933	16	Elokuu II	Mies ja yöpaita	VAATEOMPELU JA MUODIT		549-550	Mary Ollonqvist
1933	17	Syyskuu I	Tyttöjen mekkoja on pidennettävä.	VAATEOMPELU JA MUODIT		583-584	Mary Ollonqvist
1933	18	Syyskuu II	Ompeluseurat kokoontuvat	TAIDETEOLLISUUS, KÄSITYÖT JA ASKARTELUT		603-604	Mary Ollonqvist
1933	18	Syyskuu II	Viimeinen uutuus – Lammasnahkakaulus talvitakkiimme.	VAATEOMPELU JA MUODIT		612-613	M.O.
1933	20	Lokakuu II	Koneella parsiminen on hauskaa.	TAIDETEOLLISUUS, KÄSITYÖT JA ASKARTELUT		677-678	Mary Ollonqvist
1933	22	Marraskuu II	Hiihtopukumme	VAATEOMPELU JA MUODOT		754-755	Mary Ollonqvist

VUOSIKERTA 1934 KOTILIESI

1934	1	Tammikuu I	Uusi pukukangas ostetaan.			22-23	Mary Ollonqvist
1934	3	Helmikuu I	Puvun leikkaamiseen tarvitaan kaavat			84-85	Mary Ollonqvist
1934	4	Helmikuu II	Nyt leikkaamme puvun			118-119, 130	Mary Ollonqvist
1934	6	Maaliskuu II	Pukua sovitaan ensimmäisen kerran.			194-195, 209	Mary Ollonqvist
1934	7	Huhtikuu I	Pukua sovittaan uudelleen			236-237	Mary Ollonqvist
1934	8	Huhtikuu II	Puku viimeistellään.			278-279	Mary Ollonqvist
1934	9	Toukokuu I	Kevätpuseromme			320-323	Mary Ollonqvist
1934	10	Toukokuu II	Pikkupojan paita			364	M.O.
1934	10	Toukokuu II				548-549	Mary Ollonqvist
1934	11	Kesäkuu I	Kauniita, kevyitä käsineitä.			403, 413	K.S. ja M.O.
1934	11	Kesäkuu I	Virkattu reunapitsi.		Lyhyt ohje, kuvalla	395	M.O.
1934	11	Kesäkuu I	Miten somistan kesäpukuni?			398-399	Mary Ollonqvist
1934?	12	Kesäkuu II	Sievä virkattu kesähattu 5-vuotiaalle tytölle		ei ole varma kuuluuko joukkoon (O.M.)	418	O.M.
1934	14-15	Heinäkuu II – Elokuu I	Maallikko katselee naisten voimistelujuhlaa			510-511, 528	Mary Ollonqvist
1934	16	Elokuu II	Isoäidin pukusalaisuuksia			548-550	Mary Ollonqvist
1934	16	Elokuu II	Hame			560-561	M.O.
1934	17	Syyskuu I	Syyskuu kysyy koulupukuja.			602-603	Mary Ollonqvist
1934	18	Syyskuu II	Lämmin syystakki			648-649	Mary Ollonqvist
1934?	21	Marraskuu I	Neulepukuja äidille ja lapsille.		ei ole varma kuuluuko joukkoon (O.M.)	792-793	O.M.
1934	21	Marraskuu I	Mies ja paidankaulus			794	Mary Ollonqvist
1934	22	Marraskuu II	Vanukirjontaa joululahjatoihin			838-839	Mary Ollonqvist
1934	23	Joulukuu I	Pikkutyön yömekko.			913	M.O. (vaari tietokannassa O.M.)

VUOSIKERTA 1935 KOTILIESI

1935	2	Tammikuu II	Ompelanko koulupuvut – vai ostanko valmiita?		virheellinen artikkeli nimi vaari tietokannassa	62-63	Mary Ollonqvist
1935	6	Maaliskuu II	Pehmeitä pukuja, poimitettuja somisteita			234-235, 250	Mary Ollonqvist
1935	9	Toukokuu I	Monivuotinen kesäpukumme			384-385	M.O.
1935	13	Heinäkuu I	Matkalaukkuja sullotaan pitkin kesää			556-557, 568	M.O.
1935	13	Heinäkuu I	Kesäisiä juhramekkoja pikkutyöille			553	M.O.
1935	17	Syyskuu I	Vaatekaapin katselmusta			672-673	Mary Olki, (vaari tietokannassa M.O)
1935	21	Marraskuu I	Kotimaan pukimissa			820-821, 839	M.O.

LIITE 1: MARY OLLONQVIST ANSIO- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

Mary Edit Olki

8. tammikuuta 1891 Pori – 27.12.1974 Helsinki

Olki (vuoteen 35 Ollonqvist, o. s. Wuorenmaa)

Vanhemmat: Kaarlo Juho W. (Wessman) ja Tekla Maria Bergbom.

Puoliso: varatuomari Wilhelm Fredrik Ollonqvist 1916–1929.

Lapset: Antti s.1917, Mikko s.1920

KOULUTUS

- Ylioppilas 1912
- Helsingin käsityökoulun opettaja os. 1914.
- Opintomatkat: Viroon ja Latviaan 1924, Ranskaan, Sveitsiin ja Italiaan 1925, Ruotsiin 1928, 1930, Alankomaihin ja Belgiaan 1931

TYÖ

- Helsingin käsityökoulun tuntiopettaja 1922–1925
- Kotilieden toimituskunta 1925–1960
- Helsingin käsityökoulun hallituksen johtokunta 1923- johtokunta 1929-
- Helsingin osuuskaupan. hallintoneuvosto 1927–1956
- Kudos oy Silon johtokunta 1928–1959
- Helsingin kaup. naisten työtupien johtokunta 1931–1939
- Naisten varatöiden tark. 1931–1932.
- Kansanhuoltoministeriön tiedoitus-sihtööri 1942–1949

JULKAISUT

- Pikkulasten vaatteet 1924,
- Ommelkaa itse pukunne (A. Mestertonin kanssa) 1928,
- Suomalainen reikäompelu 1931,
- Kotiapulaisen kirja 1934,
- Kirjokintaita ja muita kansanomaisia neuletöitä 1943,
- Suomalaisia sukkia ja muita neuletöitä 1948
- Uusia ja vanhoja virkkuu-pitsejä 1950,
- Lisää kintaita ja muita neuletöitä 1952,

- Lapset langoista tekevi 1955,
- Värikästä puikoilla kutoen 1956,
- Uusi virkkaukirja 1959,
- Ristipistotöitä 1964,
- Kirjokintaista kauneimmat 1965,
- Virkattuja vuodepeitteitä ja hartiahuiveja 1968,
- Virkattuja vuodepeitteitä 1969,
- Kotien kirja I-II (toimittaja) 1962

